



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Prvky pop artu ve výtvarně-projektové výuce
na 1. stupni ZŠ

Pop art Elements in Art Project Education at
Primary School

Vypracovala: Lucie Rypotová

Vedoucí práce: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....

Podpis studentky

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu své diplomové práce Mgr. Karlu Řepovi, Ph.D., za odbornou pomoc, cenné rady a trpělivost během psaní mé diplomové práce. Poděkování patří také paní učitelce Mgr. Janě Janečkové za poskytnutí rad a námětů a žákům 5. třídy Jubilejní základní školy svatováclavské ve Strýčicích, kteří se podíleli na realizaci projektové části. V neposlední řadě děkuji též mé rodině a přátelům za podporu v době psaní této práce.

Abstrakt

Předložená teoreticko-projektová diplomová práce se zabývá aplikací pop artu do výtvarné výchovy na 1. stupni základní školy. Teoretická část je rozdělena na dvě kapitoly. První kapitola popisuje vznik a vývoj pop artu a druhá je zaměřena na pop art z pohledu didaktiky výtvarné výchovy.

Projektová část diplomové práce je rozvržena do šesti lekcí, které jsou součástí výtvarné řady nazvané *Rychlovýlety za pop artem do muzeí a galerií moderního umění*. Jednotlivá témata lekcí jsou zprostředkována hravou formou a koncipována tak, aby během nich bylo využito různých výtvarných technik.

Klíčová slova: pop art, projektové vyučování, výtvarná výchova, moderní umění, muzeum, galerie

Abstract

This theoretical project-based thesis focuses on application of pop art in art education at primary school. The theoretical part is divided into two chapters. The first one describes the origin and development of pop art and the second is focused on pop art from the perspective of didactics of art education.

The project part of the thesis is divided into six lessons, which are part of the art series named *Quick Trips for Pop Art to Museums and Galleries of Modern Art*. The topics of the lessons are mediated in a playful way and designed to use various art techniques.

Key words: pop art, project-based learning, art education, modern art, museum, gallery

Obsah

ÚVOD.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 VZNIK A VÝVOJ POP-ARTOVÉHO HNUTÍ	10
1.1 ZAČÁTKY POP ARTU VE VELKÉ BRITÁNII.....	12
1.2 EXPANZE POP-ARTOVÉ KULTURY V USA A VE SVĚTĚ.....	18
1.3 NEOPOP A DOZVUKY POP ARTU	36
2 VYUŽITÍ POP ARTU VE VÝUCE VÝTVARNÉ VÝCHOVY NA 1. STUPNI ZŠ.....	45
2.1 UMĚNÍ 2. POLOVINY 20. STOLETÍ Z HLEDISKA KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	46
2.2 DIDAKTICKÉ MATERIÁLY S TEMATIKOU POP ARTU	50
2.3 POP ART Z POZICE DIDAKTIKY VÝTVARNÉ VÝCHOVY	53
II. PROJEKTOVÁ ČÁST	60
3 VÝTVARNÁ ŘADA <i>RYCHLOVÝLETY ZA POP ARTEM DO MUZEÍ A GALERIÍ MODERNÍHO UMĚNÍ</i>	61
3.1 PŘÍPRAVA A ORGANIZACE VÝTVARNÉ ŘADY	61
3.2 NÁMĚTOVÁ STRUKTURA VÝTVARNÉ ŘADY.....	62
3.3 REALIZACE VÝTVARNÉ ŘADY	63
3.1.1 <i>Lekce první: Moderní byt a život v něm</i>	<i>64</i>
3.1.2 <i>Lekce druhá: Oblíbená sladkost.....</i>	<i>65</i>
3.1.3 <i>Lekce třetí: Mobilní telefony.....</i>	<i>66</i>
3.1.4 <i>Lekce čtvrtá: Cesta do cukrárny Wayneho Thiebauda.....</i>	<i>67</i>
3.1.5 <i>Lekce pátá: Návrhy bankovek</i>	<i>68</i>
3.1.6 <i>Lekce šestá: Vernisáž.....</i>	<i>69</i>
3.4 ZHODNOCENÍ REALIZACE VÝTVARNÉ ŘADY.....	70
4 ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	75
SEZNAM PŘÍLOH	83
PŘÍLOHY	86
ZDROJE PŘÍLOH	175

Úvod

Diplomová práce s názvem *Prvky pop-artu ve výtvarně-projektové výuce na 1. stupni ZŠ* si klade za cíl zprostředkovat jednu z významných epoch světa výtvarné kultury žákům na prvním stupni základní školy.

Pop art je hnutí rozvíjející se v padesátých, a především v šedesátých letech dvacátého století. Lze konstatovat, že v širší společnosti je název pop art všeobecně známý, ale málokdo si vybaví, jací všichni tvůrci a jaká díla konkrétně do tohoto období spadají a jaké kulturní kontexty vývoj popartového hnutí provázejí. Téměř každý bude znát Andyho Warhola, ale kdo je Richard Hamilton či Claes Oldenburg? Také tvorba dalších významných umělců není v širším kulturním povědomí příliš známá. Pop-artová díla mohou být také často poněkud mylně spojována nebo zaměňována se Street artem, nebo dokonce graffiti.

Cílem této práce není hodnotit význam pop artu jako uměleckého hnutí – na tuto otázku již odpověděla řada uměleckých kritiků a sama veřejnost přijetím pop artu jako zavedeného uměleckého směru. Smyslem předloženého textu je vybrat inspirativní tvůrčí principy a výtvarné formy pop artu a pokusit se je aplikovat v rozmanitých výtvarných činnostech se žáky základní školy. Výběr prvního stupně ZŠ by se pak mohl na první pohled jevit jako neobvyklý, či dokonce, z hlediska ontogeneze, nevhodný. To je však ambicí této práce – ověřit, zda budou žáci tohoto věku (typicky čtvrté a páté třídy) s to přijmout vybrané výtvarné principy, projevy a postupy za své. Pokusíme se rovněž naznačit, že aplikace pop artu do výtvarné výchovy nemusí být prvoplánová v tom smyslu, že zaujmeme žáky velkým hamburgerem nebo zmrzlinou na obytném domě od Claese Oldenburga anebo barevnými variacemi obrazů určité známé osobnosti od Andyho Warhola. Nesnažíme se ani o vysvětlení popartového umění složitými frázemi, které žáci uvedeného věku nedovedou pochopit. Práce nevyužívá neobvyklé téma pop art samoučelně, to znamená jako nějakou zajímavost pro výuku na prvním stupni základní školy. Jde více po principech, myšlenkách autorů, zevrubně rozkrývá filosofii jejich tvorby a seznamuje žáky s životem daných autorů. Vše je zprostředkováno hravou formou, a to prostřednictvím letenek a pozvánek do „imaginárních“ muzeí a galerií po celém světě.

V teoretické části práce je popsán vznik a vývoj pop artu, jeho ideové základy a zasazení do souvislostí se společenskými změnami v šedesátých letech dvacátého století ve světě, především v USA. Jsou zde představeni hlavní reprezentanti, vývoj a také výsledky jejich umělecké tvorby.

V další pasáži teoretické části je následně rozvedena problematika využití pop artu ve výuce výtvarné výchovy na prvním stupni základní školy. Představeny jsou také dostupné didaktické materiály s kritickým naznačením jejich kvalit a vhodnosti pro výchovně-vzdělávací proces.

Druhá, projektová, část diplomové práce pak představuje vlastní výtvarnou řadu. Ta byla rozvržena do celkem pěti výtvarných lekcí pod souhrnným názvem *Rychlovýlety za pop artem do muzeí a galerií moderního umění*. Součástí byla navíc i lekce šestá nazvaná *Vernisáž*, během níž proběhla výstava žáky vytvořených děl. Jednotlivé lekce byly vždy inspirovány některým z pop-artových umělců a prostřednictvím vybraných témat bylo umožněno žákům používat různé výtvarné techniky.

Pokud mají žáci určitého věku danému tématu porozumět, přijmout ho a tvořit v něm, je nezbytná důkladná teoretická průprava, obzvláště v tak na první pohled mnohoznačném uměleckém stylu jakým pop art je.

I. Teoretická část

1 Vznik a vývoj pop-artového hnutí

První kapitola teoretické části této diplomové práce se věnuje počátkům populární kultury a dále se zabývá pop-artovým hnutím ve Velké Británii a jeho rozšířením do USA a dalších částí světa. Kapitola také popisuje život a díla významných pop-artových umělců.

Prvky populární kultury lze nalézt už v antickém Řecku či v Anglii za vlády královny Alžběty I.. Zásadní proměna kultury proběhla v 19. století. Toto období je spojené se vznikem masových médií a počátkem urbanizace a industrializace, což proměnilo celou společnost.¹ Do měst se začali za prací, vyššími příjmy a lepším životem stěhovat lidé z venkova. Proto změny celé společnosti nejrychleji probíhaly ve městech a přilehlém okolí. Zvýšila se taktéž životní úroveň díky stoupající produktivitě práce, a kulturní působení měst se tak stalo silnější.²

Ondřej Daniel, Tomáš Kavka a Jakub Machek ve své publikaci uvádějí, že: „Moderní populární kultura je charakterizována převážně masovými produkty šířenými masovými médii.“³ V té době se ve městech přestávají informace šířit tradiční ústní formou a do popředí přichází nový komunikační prostředek – masová média. Prostřednictvím těchto médií lidé získávají informace o dění ve městě, o tamních událostech a obyvatelích. Masový tisk se rozšířil mezi všechny společenské vrstvy a obyčejní lidé se stali hlavními čtenáři.⁴

Dále se v této kapitole budeme věnovat pop-artovému hnutí, které se zrodilo v polovině padesátých let dvacátého století. Jeho název je odvozen z anglického spojení popular-art. Hlavními centry tohoto hnutí byla města Londýn a New York. Pop art se pak stal hlavním uměleckým směrem v šedesátých letech dvacátého století.

Pop art není hnutí či škola v klasickém slova smyslu jako například fauvismus a kubismus. Současné umělecké hnutí je něco, co zahrnuje jedno řešení uměleckých problémů dané situace přednostně před ostatními. Na druhé straně pop art nemá žádné programované cíle a jeho dosažení výsledků není pevně vymezeno.⁵ Klaus Honnef uvádí, že anglický výtvarný kritik a tehdejší ředitel

¹ [Srov.] DANIEL, Ondřej, Tomáš KAVKA a Jakub MACHEK. *Populární kultura v českém prostoru*. Praha: Karolinum, s. 88.

² [Srov.] Tamtéž, s. 90-91.

³ [Srov.] Tamtéž, s. 88.

⁴ Tamtéž, s. 95.

⁵ [Srov.] FINCH, Christopher. *Pop art: object and image*. London: Studio Vista, 1968, s. 6.

Institutu současného umění v Londýně, Lawrence Alloway, poprvé použil výraz pop art v roce 1955.⁶ Kritik tento výraz použil v souvislosti s díly, které vytvořili londýnští umělci sdružení kolem zmíněného institutu, kde byl Alloway ředitelem. Mezi dané umělce se řadí například Richard Hamilton a Peter Blake. Termín pop kultura kritik Lawrence Alloway tehdy použil k označení produktů masmédií, ne pro umělecká díla, která vycházela z lidové kultury. Okolo roku 1957 se tento termín začal běžně používat a již kolem roku 1966 probíhaly v Londýně exhibice na uměleckých školách a v menších galeriích. Pop art se objevuje a nadále se rozvíjí i ve Spojených státech amerických. Jeho počátky leží v New Yorku, konkrétně na Manhattanu.⁷

Pop art byl inspirován populární hudbou a komerčním uměním. Vznikl jako reakce na předešlé období abstrakce, kterému společnost nerozuměla. Námětem se staly věci každodenní potřeby, jakými jsou například komiksy, potřeby pro domácnost, také reklamy, bulvární tisk, filmy a průmyslový design. Umělci se také zaměřovali na produkty konzumní společnosti. Tento umělecký směr má kořeny v dadaismu, surrealismu a realismu. S využitím masové kultury přišli ještě před popartisty kubisté, kteří na obrazy lepili výstřižky z novin. Stuart Davis, americký umělec, zobrazil lahvičku ústní vody ve svém obraze *Odol* z roku 1924.⁸ Davis maloval moderní americká témata. Inspirací mu byla architektura mrakodrapů, zářivé barvy čerpacích stanic, obchodní řetězce nebo také taxíky. V jeho obrazech lze nalézt komerční nápisy, známé moderní obaly produktů a fotografie log. Je považován za předchůdce pop-artových umělců.⁹

Pop artu se věnoval také Tilman Osterwold. Pop art nepopisuje jednotný styl vybraných umělců, ale jedná se spíše o souhrnné označení pro umělecké fenomény, v nichž smysl bytí v určité době našel své konkrétní vyjádření. Když na umění aplikujeme přídomek „pop“, máme tendenci si s ním spojovat různé povrchní aspekty společnosti. Pop art balancuje mezi euforičtějšími, na pokrok orientovanými vyhlídkami doby na jedné straně a jejím pesimistickým, katastrofickým výhledem na straně druhé. Rostoucí komercializace, která prostupuje naší sociální realitu, zredukovala představy o hodnotě na „dobré, pravdivé a krásné“. Civilizační pravidla formují naše představy o lidech a věcech, o přírodě a technologii. Výraz pop je populární, je veselý, ironický a kritický, rychle reaguje na hesla masmédií, jejichž příběhy tvoří

⁶ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 6.

⁷ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 10*. Odeon, 1984, s. 155.

⁸ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 16.

⁹ [Srov.] *The Museum of Modern Art: Stuart Davis* [online]. Dostupné z: <https://www.moma.org/collection/works/80171>.

historii. Estetika masmédií utváří obrazy a obraz dané doby a jejich klišovitě „modely“ určují naše chování.¹⁰

1.1 Začátky pop artu ve Velké Británii

Předkládaná první podkapitola popisuje začátky pop artu ve Velké Británii a je zároveň průřezem života předchozích i současných pop-artových umělců a jejich děl.

I když je pop art spojován především s USA, jeho počátky se odehrály ve Velké Británii. Tento umělecký směr je velice osobitý, ale také na něj měli vliv předešlí umělci, kteří působili již před vznikem pop artu. Zejména na britské umělce měl vliv Francis Bacon, pro jehož tvorbu je typické využití fotografie jako materiálu. Využíval zejména fotografie z tehdy slavného filmu *Křižník Potěmkin* od režiséra Sergeje M. Ejzenštejna.¹¹

Počátky pop artu jsou spojené s novým chápáním tehdejšího života, jež měl programový, mezioborový a intelektuální charakter. Pop art se vyvíjel postupně. Mnoho umělců si na počátku padesátých let začalo uvědomovat, že kultura je více určována masmédií, novými technologiemi a společenskými změnami. Vše vedlo k amerikanizaci Evropy.

Britský směr pop artu lze rozdělit do třech období. První období pop artu trávající od roku 1953 do roku 1958 je spjato s tématy inspirovanými technikou a převládá zde figurativní umění, tedy umění, kde lze rozeznat znaky reálného předobrazu.¹² Do tohoto období se řadí **Richard Hamilton**, který se narodil 24. února 1922 v Londýně a zemřel 13. září 2011 tamtéž. Je považován za jednoho ze zakladatelů pop artu v Anglii. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří koláže, skrze něž zrcadlil tehdejší populární kulturu. Využíval fotografie, podobně jako Francis Bacon. Strukturu fotografie neměnil a kombinoval různé fotografické prvky.¹³

Své nadání na kreslení objevil Richard Hamilton po škole, když pracoval jako technický kreslíř. Začal chodit na večerní hodiny kreslení a byl přijat na Royal Academy Schools. Z akademie byl vyloučen, protože pro učení neměl dostatečné nadšení. Poté působil v armádě. Dva roky Hamilton studoval Slade School of Art,

¹⁰ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 6.

¹¹ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 17.

¹² [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 10*. Odeon, 1984, s. 155

¹³ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 17.

v této době také začal navrhovat reklamní plakáty. Stal se pedagogem a byl zaměstnán v Royal Collage of Art jako profesor.¹⁴ V roce 1950 byla uspořádána exhibice Hamiltonových rytin v Gimpel Fils. Hamiltonovy rané práce byly ovlivněny zejména texty D'Arcy Wentwortha Thompsona.¹⁵ Albert Châtelet dále popisuje, že Hamilton „vychází z aluzivního umění, zobrazuje části předmětu, které chápe spíše jako znaky a spojuje je s malířským vypracováním fotografií, vypůjčených z filmových sekvencí.“¹⁶

Po smrti manželky se Richard Hamilton přestěhoval do Spojených států, kde se seznámil se svým uměleckým vzorem Marcelem Duchampem. Následně pro něj začal vytvářet reprodukce.¹⁷

Jedním z Hamiltonových děl je *Moje Marylin* (viz Přílohy I., obr. 1). Jedná se o fotomontáž složenou z dvanácti fotografií, kterou Richard Hamilton vytvořil po smrti hollywoodské herečky Marylin Monroe. Umělec použil fotografie neznámého fotografa, z nichž nejlepší snímky měly být publikovány. Na jedné fotografii si lze všimnout poznámky „dobrá“, jedná se tedy o snímky, které nebyly vybrány.¹⁸ Formáty každého snímku se liší a některé fotografie Hamilton pomaloval barvou. Ve fotomontáži je patrné, že umělec postupně vymazává postavu. Nejvíce odlišný je poslední snímek ze série – liší se nejen svým formátem, ale také způsobem, jak byla fotografie upravena. Pozadí, tedy nebe, rozdělil Hamilton na dvě části – fialovou a oranžovou. V popředí se místo postavy nachází obrys postavy vyplněný bílou barvou. Postupným vymazáním lidské osobnosti ze série fotografií, které jsou uspořádány ve dvou blocích po čtyřech, Richard Hamilton naznačuje, jak se jedinec přeměňuje v konzumní produkt.¹⁹

Důležitou osobností byl také **sir Peter Thomas Blake**, britský pop-artový umělec, který se narodil v roce 1932. Vystudoval Gravesend Technical Collage a School of Art na Royal College of Art v Londýně. V roce 1954 byly jeho hlavním výtvarným námětem děti čtoucí komiksy. Blake od počátku zakomponoval do svých děl prvky triviální, aby ilustroval fantazii a způsob života mladé generace, ačkoli jeho styl ještě nevyjadřoval pocit sounáležitosti s generací, který se později stal charakteristickým právě pro pop art. Jeho nejvýznamnější díla vznikala již před rokem 1960. V roce 1955 začal Blake spojovat kresbu, koláž

¹⁴ [Srov.] *Art Museum* [online]. 2003 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=294.

¹⁵ [Srov.] *Tate Modern: Richard Hamilton* [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/artists/richard-hamilton-1244>.

¹⁶ CHÂTELET, Albert. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, s. 554.

¹⁷ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 16.

¹⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 38.

¹⁹ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 38.

a asambláž. Blakovými tématy byly cirkusové postavy, zápasníci, striptérky, pin up girls, potetované postavy a hvězdy rockového světa a subkultury.²⁰

Roku 1957 vytvořil dílo *Na balkóně* (viz Přílohy I., obr. 2). Na obraze se nacházejí čtyři mladí lidé, kteří sedí v párech vedle sebe na lavičce. V pozadí je obdélníkový stůl, na kterém stojí dívka, z níž jsou k vidění pouze nohy. Obraz také obsahuje obálky časopisů *Life* a *Weekly Illustrated* a zároveň je doplněný fotografiemi Winstona Churchilla s mávajícím královskou rodinou. Nalevo před sedícími postavami je další stůl, na němž se nachází obyčejné spotřební zboží – šumivá limonáda, plechovka sardinek, jablko atd. „Umělec pravděpodobně registroval, co se mu náhodou vyskytlo v ateliéru. Každý motiv je s fotografickou přesností propracován do nejmenších detailů.“ Vzájemné vztahy mezi předměty jsou stále záhadou.²¹

V roce 1963 se umělec přestěhoval do USA a téhož roku se oženil s Jann Haworth, významnou americkou popartovou umělkyní. Ve svých pracích Blake začal používat plakáty a fotografie zobrazující idoly nové éry (Elvis Presley, Frank Sinatra a další) jako modely pro malby, koláže a asambláže. Je také autorem obalu desky *Sergeant Pepper's Lonely Hearts Club Band* hudební skupiny Beatles. Zábava a umění se staly pro Blakea neoddělitelnými.

Dále se první období vyvíjí kolem umělců, jako jsou například Eduardo Paozzi a Reyner Banham. Tato skupina umělců je typická především tím, že berou na vědomí existenci sériových produktů, které patří k velkoměstské kultuře, a to od filmu přes reklamu, science-fiction až po populární hudbu.²² Populární kulturou se v této době začala zabývat také Independent group, která se z ní snažila udělat umění.²³ Skupina nebyla příliš veliká a scházeli se jen střídavě. Členové této skupiny diskutovali o mnohých tématech, například o netradičních uměleckých technikách, akční malbě, jaderné biologii, lidové kultuře, masmédiích, reklamě, kino, komiksu a sci-fi.²⁴ Mezi dané členy patřili Lawrence Allowey, John McHale, Alison a Peter Smith, dále již výše zmínění Richard Hamilton a Eduardo Paozzi. Tato skupina se neformálně scházela v Institute of Contemporary. Debatovali zde o nově přicházející masové a konzumní kultuře, vlivu médií apod. Nejvíce je ovšem zaujala reklama a průmyslový design.

Důležitou osobností, jejíž jméno zde již zaznělo, byl také **sir Eduardo Paozzi**. Vyrůstal ve Skotsku a jeho rodiče pocházeli z Itálie. Považuje se za jednoho z nejvlivnějších britských poválečných umělců. Jeho díla jsou vystavena v Tate

²⁰ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 203.

²¹ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 28.

²² [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 10*. Odeon, 1984, s. 155.

²³ [Srov.] DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. [Praha]: Slovart, 2005, s. 217

²⁴ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 63.

Modern v Londýně. Tento umělec také získal mnoho mezinárodních ocenění. V roce 1952 skupina Independent group uspořádala přednášku *Bunk*, kterou přednesl právě Eduardo Paozzi. Bunk koláž vytvořená z amerických ilustrovaných časopisů Life, Look a Esquie, dále z komiksů a sci-fi literatury, komerčních snímků apod.²⁵ Dílo Eduarda Paozziho *Byl jsem hračkou boháče* (viz Přílohy I., obr. 3) je označováno jako „protopop“. Tato koláž v sobě přímo obsahuje slovo „pop“.²⁶ Paozzi ji vytvořil během návštěvy v Paříži a následně byla v roce 1972 přetištěna v litografickou edici (série Bunk).²⁷ Koláž je tvořena z různých kusů komerčně potištěného papíru. Dominantním prvkem této koláže je obálka časopisu Intimní vyznání, na níž se nachází usmívající se žena, která sedí na polštáři. Vypadá jako hollywoodská hvězda. Naproti ní, v levém dolním rohu obálky časopisu, se nachází text, který začíná slovy „Byl jsem jen hračkou bohatého muže...“. Také se na koláži nachází letadlo z druhé světové války. Koláž spojuje různé motivy např. Coca-Colu, pin-up girl, grafické komponenty „True“ a „Pop“ atd.

V roce 1956 proběhla ve White Chapel Art Gallery v Anglii výstava s názvem *This is tomorrow (Tohle je zítřek)*, uspořádaná Independent group. Výstava se zabývala problémy každodenní kultury a představila díla, která byla zaměřena na masovou kulturu. Byla zde vystavena také koláž Richarda Hamiltona s názvem *Co vlastně dělá naše dnešní příbytky tak odlišnými a tak sympatickými?* (viz Příloha I., obr. 4). V tomto díle lze nalézt celou řadu rozličných prvků. Na první pohled zaujme postava kulturisty, který drží tenisovou raketu, na jejímž obalu je napsáno slovo POP. Vedle něj se nachází magnetofon. Když zaměříme svůj zrak na pozadí za kulturistou, nalézáme reklamu na první zvukový film na světě (*Jazzový zpěvák*). V pozadí se také nachází televize, dále můžeme v okně vidět kino a na stolku je položena plechovka šunky. Na stropě místnosti je zachycen vesmír a měsíc jako symbol vesmírného závodu mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými během tzv. studené války. Tato koláž představuje klíčové dílo v historii britské verze pop artu.

Klasu Honnef v knize *Pop-art* komentuje Hamiltonovo dílo *Co vlastně dělá naše dnešní příbytky tak odlišnými a tak sympatickými?* následovně: „Hamiltonova koláž plná narážek představuje několik základních stavebních kamenů této průmyslově vytvořené populární kultury: sexuální přitažlivá, uměle upravená

²⁵ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 64.

²⁶ [Srov.] DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. [Praha]: Slovart, 2005, s. 217.

²⁷ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 64.

těla muže a ženy, moderní video a audio technologie a klinicky čistou atmosféru moderní domácnosti spolu s neosobním vybavením.“²⁸

Druhé období pop artu (1957–1961) je protikladem období prvního. Umělci směřují od figurativního umění k abstraktnímu. Pro toto období je typická práce s velkým formátem. Mezi přední umělce tohoto období se řadí Richard Smith, Peter Blake a John Thomson. Tvůrce zajímá změna lidského vnímání, k němuž dochází působením masových sdělovacích prostředků.²⁹ V roce 1959 se uskutečnila výstava *Place (Místo)* představující dílo vytvořené umělci Denny, Ralph Rumney a Richard Smith. José Pijoan ve své publikaci popisuje toto dílo jako obrazové bludiště o výšce člověka z obrazů umístěných svisle přímo na podlaze.³⁰

Třetí a poslední období anglického pop artu, které začalo rokem 1961, reprezentují umělci z Royal Collage of Art. Podobně jako v prvním období zde převládá figurativní pop art.³¹ Velký vliv na figurativní pop art ve třetím období měl Roland Brooks Kitaj.

Ronald Brooks Kitaj se narodil 29. října 1931 v Ohiu a zemřel v roce 2007. Pocházel ze Spojených států amerických, po studiích se přestěhoval do Londýna. Měl mnoho životních zkušeností, jelikož procestoval svět jako obchodní námořník. Nezaobíral se povrchností pop artu, ale spíše se zajímal o témata jako je židovská historie či různé práce politiků, spisovatelů a dalších umělců.³² Jeho díla se mohou zdát na první pohled chaotická, ale mají promyšlenou kompozici. Plošně maloval tehdejší současnou společnost. Jeho obrazy jsou také známé pro svou pestrobarevnost.³³ Roland Brooks Kitaj je opět jednou z klíčových osobností britského pop artu.

Mezi jeho díla patří například *Cecil Court, London W.C.2. (The Refugees)* (viz Příloha I., obr. 5). Je to jedno z mnoha děl, v němž předává svědectví o svých vlastních židovských kořenech. Je zde zobrazena ulice Cecil Court, která je známá svými antikvariáty a je také oblíbeným místem tohoto umělce. Roland Brooks Kitaj sám sebe vyobrazil na pohovce, zatímco za ním vycházejí z ulice postavy z jeho života.

V roce 1961 také proběhla výstava *Young Contemporaries*. Díla tvořená v třetím období anglického pop artu jsou různorodá, ale spojuje je důraz na kresbu.

²⁸ HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 40.

²⁹ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 10*. Odeon, 1984, s. 155 – 156.

³⁰ Tamtéž, s. 156.

³¹ Tamtéž, s. 158.

³² [Srov.] HODGE, Nicola a Libby ANSON. *Umění od A do Z: největší světoví umělci a jejich díla*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus, s. 213.

³³ [Srov.] *Art Museum* [online]. 2008 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=516.

Ke skupině umělců tohoto jsou řazeni Billy Apple, Patrick Cawlfied, Allen Jones a Peter Philips.³⁴

José Pijoan v *Dějínách umění* uvádí: „Specifičnost toho třetího období obráží dobře jedno prohlášení Philipsovo: „Stroje, reklamu a sdělovací prostředky rozhodně nevnímám stejným způsobem jako generace předchozí, která nebyla těmito různými činiteli ovlivněna hned na počátku.... Žil jsem uprostřed nich odjakživa, a je tedy přirozené, že je používám, aniž na ně vůbec myslím.“³⁵

Významnou osobností dané éry byl i **David Hockney**, britský malíř, fotograf a designér, který se narodil 9. července 1937 v Bradfordu. Vystudoval Royal College of Art v Londýně. Jeho díla společně s díly jeho spolužáků (Allen Jones, Derek Boshier či Roland Broosk Kitaj) se společně objevila v roce 1961 na výstavě *Young Contemporaries*. Tato výstava byla skutečně významná, jelikož zaznamenala počátek pop artu ve Velké Británii.³⁶ V šedesátých letech Hockney odmítal abstrakci, která se šířila v USA a věnoval se pop artu.³⁷

Někteří kritici pochybují, zda je David Hockney pop-artovým umělcem v pravém slova smyslu. Vytvořil několik děl, která pop artu neodpovídají. Mezi taková díla patří například *Obraz krabice od čaje* (viz Příloha I., obr. 6) vytvořený v iluzionistickém stylu, i když se motivem blíží pop artu. Umělec pouze přijímá impulsy z populární kultury, ale mění je tak, aby vyhovovaly jeho představám. Krabice od čaje pro Angličany znamená to samé, co pro Američany Coca Cola. V díle se však nacházejí důležitější prvky, a to například dětská kresba a jemné barvy. Hockneyho tvorba se postupně ubírá jiným směrem.³⁸ Dokonce sám umělec příslušnost k pop artu popírá, i když mnoho jeho děl k pop artu odkazuje.³⁹ Klaus Honnef popisuje umělce takto: „Nezajímá se o říši masové spotřeby a její řvavou symboliku ani není fascinován jevem reprodukovatelnosti uměleckého díla včetně jeho standardizovaného jazyka.“⁴⁰

³⁴[Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 10*. Odeon, 1984, s. 161-162.

³⁵Tamtéž, s. 161-162.

³⁶ [Srov.] BELTON, Robert James, ed. *Galerie světového malířství*. Přeložil Karel KOPIČKA. Čestlice: Rebo, 2005, s. 684.

³⁷ [Srov.] HODGE, Nicola a Libby ANSON. *Umění od A do Z: největší světoví umělci a jejich díla*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus, s. 186.

³⁸ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 42.

³⁹ [Srov.] BELTON, Robert James, ed. *Galerie světového malířství*. Přeložil Karel KOPIČKA. Čestlice: Rebo, 2005, s. 684.

⁴⁰ HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 42.

1.2 Expanze pop-artové kultury v USA a ve světě

Ve druhé podkapitole budeme věnovat pozornost šedesátým létům ve Spojených státech amerických, tj. období, které hrálo pro pop art důležitou roli. Také zde uvedeme výčet amerických popartových umělců – představíme si jejich životy a umělecká díla. Podkapitola se dále zabývá expanzí pop-artové kultury z USA do světa.

Pop art se ve Spojených státech amerických začíná prosazovat především počátkem šedesátých let. Inspirací mu byl samozřejmě britský pop art, ale američtí popartoví umělci tento směr dále rozvíjeli. V mnoha oblastech umění, nejen v pop artu, se američtí umělci vymezovali proti evropskému vlivu. Po druhé světové válce došlo k zásadním politickým, a především ekonomickým, změnám ve světě, které se projevovaly nejvíce právě v padesátých a šedesátých letech dvacátého století. Po upozadění Velké Británie a jejích kolonií to byly právě Spojené státy, které se stávaly dominantní ekonomickou a v určitých oblastech následně i kulturní velmocí. Stále více se prosazovala teorie tzv. amerikanismu (americké výjimečnosti). Tato teorie je založena na svobodě a nezávislosti jedince, liberálním ekonomickém přístupu a rovnosti mezi občany.

Šedesátá léta v USA lze charakterizovat jako období velkého ekonomického rozvoje (ekonomika, mediální průmysl), ale také dobou mnoha společenských, a zejména politických, změn a událostí projevujících se také v kultuře. Počátek šedesátých let je spojen se zvolením J. F. Kennedyho prezidentem USA. Byl to jeden z prvních prezidentů, který uměl využít média, obzvláště televizi, ve svůj prospěch a naklonit si na svou stranu veřejnost. Na světové scéně je to však období politického a vojenského souboje dvou světových velmocí – USA a Sovětského svazu. Probíhá tzv. studená válka. Svět se více rozděluje na dva nesmiřitelné tábory, což vyvolává mnoho konfliktních situací. Jednou z nich je karibská krize, během níž se Sovětský svaz pokoušel rozmístit vojenské rakety na Kubě. V Německu došlo k postavení Berlínské zdi, a tedy k faktickému rozdělení západního a východního Berlína, a následná blokáda západního Berlína Sovětským svazem ještě více přispěla k ideologickému rozdělení světa. Symbolem studené války bylo také soutěžení o úspěchy v dobývání vesmíru, což bylo symbolem technologické úspěšnosti soupeřících států, v němž se na počátku šedesátých let dostal do vedení Sovětský svaz, když v roce 1961 provedl první let člověka do vesmíru. Tento náskok na konci šedesátých let dohnaly Spojené státy díky vynaložení obrovských finančních částek projektem Apollo, a následnému přistání lidské posádky na Měsíci.

Celá šedesátá léta byla také obdobím války ve Vietnamu, které se přímo zúčastnily i Spojené státy. Právě dlouho trvající válka ve Vietnamu vyvolala především v USA velké protiválečné hnutí spojené s bojem za práva Afroameričanů.

Právě v období šedesátých let vzniká v Americe hnutí tzv. kontrakultury. Lze ho chápat jako protestní hnutí především mladých Američanů, které se radikalizovalo aktivní účastí amerických vojáků ve Vietnamu v daném období. Příčinou byl poválečný „babyboom“, tzn. velké množství lidí mladé generace, kteří se snažili o společenskou změnu umocněnou vlastním prožitkem vietnamské války, a to otevíráním do té doby neřešených témat, jako jsou rasová rovnost, práva žen, otázka lidské sexuality a menšin. Docházelo k nové interpretaci amerického snu – už jím nebyla pouze odvaha, tvrdá práce a zbohatnutí, ale byly otevírány jiné cesty k tomuto snu, a to společenská svoboda, rovnost a otevřenost. K nejznámějším hnutím patří Hippies, charakteristické svým pacifismem a svobodou. Toto hnutí bylo vyjádřením protestu proti většinové konzervativní americké společnosti. Příslušníci Hippies provokovali nejen svými názory, ale také celkovým vzhledem a stylem oblékání. Byli nejaktivnější skupinou v protiválečném hnutí a aktivně ovlivnili kulturu nejen ve Spojených státech.

V šedesátých letech došlo také k velké proměně hudební scény. Zatímco v padesátých letech dominoval rock'n'roll, na počátku šedesátých let se na jeho základě vytváří hard rock jako nový hudební styl, který se dále rozvíjí a dělí. Řadí se sem například známé britské skupiny The Rolling Stones a The Beatles, ve Spojených státech to byli například umělci jako The Doors, Janis Joplin a Jimi Hendrix. K legendárním akcím té doby patří festival ve Woodstocku a závěrečné vystoupení Jimiho Hendrixe. Jeho psychadelický rock byl jedním z charakteristických rysů období Hippies.

Významným centrem pop artu ve světě byly Spojené státy americké, především newyorský Manhattan. Americký pop art vznikl o něco dříve než anglický a na rozdíl od něj jej nelze dělit do jednotlivých etap. Podobně jako v Anglii je i představení amerického pop artu spjato s výstavou, konkrétně s expozicí *Umění asambláže* v roce 1961. Veřejnost byla seznámena s prvními pracemi Jaspera Johnse a Roberta Rauschenbergra, což jsou umělci tradičně řazení k americkému pop artu. Jejich díla vznikla jako protiklad abstraktního expresionismu.⁴¹

⁴¹ [Srov.] CHÂTELET, Albert. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004.

Tvorba amerických umělců je odlišná od těch anglických. „Triviální věc přijímají příměji a celistvěji i v její hrubosti, vulgárnosti, dokonce ji monumentálním zvětšením či sériovým opakováním určitým způsobem ozvláštňují.“ V pozadí každé popartové tvorby stojí taktéž humor. Neobyčejným každodenním věcem dávají umělci „výsměšný monumentální rozměr“ tím, že napodobují velké formáty abstraktního expresionismu.⁴² Obrazy a sochy umělců zachycovaly městskou kulturu. Příkladem jsou reklamy, komiksy, fotografie a design.

Jasper Johns a Robert Rauschenberg byly důležitými vzory pro další představitele amerického pop artu. Řadí se k nim Billy Al Bengston, Jim Dine, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Andy Warhol a mnoho dalších. „Jejich obrazy a sochy zachovávaly způsob vyjadřování městské kultury – reklam, komiksů, fotografií, designu – někdy se souhlasným, jindy s ironickým nebo kritickým záměrem.“⁴³

Výše uvedený **Robert Milton Ernest Rauschenberg** byl americký výtvarník, který se narodil 22. října 1925 v Port Arthuru v Texasu a zemřel 12. května 2008 na Floridě. V roce 1942 studoval lékárnictví na univerzitě v Texasu, následně vstoupil do armády a sloužil v U. S. Marines. V letech 1947 až 1948 studoval v Kansasu Institut umění, přivydělával si jako návrhář výloh prodejen a maloval filmové kulisy. Poté odjel do Paříže, kde studoval na Académii Julian. Tamní umělecká scéna ho příliš nezaujala, a tak se přestěhoval zpět do Spojených států.⁴⁴ V Paříži se seznámil se svou budoucí manželkou, malířkou Susan Weilovou. V roce 1948 se zapsal na školu Black Mountain College v Severní Karolíně.⁴⁵

Rauschenbergovu ranou tvorbu ovlivnil jeho přítel a skladatel John Cage, který byl také studentem univerzity v Black Mountain. Rauschenbergovo setkání s Johnem Cagem bylo velmi významné jak pro jeho vlastní umělecký vývoj, tak i později pro směřování amerického pop artu. Skladatel Cage se intenzivně zajímal o zen buddhismus, o začlenění náhody do umělecké techniky a o vstřebání rovin triviální reality do svého hudebního jazyka, který komponoval jako jakýsi objektivní proces nebo akci. Byl to právě Cage, kdo položil první důležité teoretické otázky o vztahu mezi uměním a jeho médií, mezi reprezentací a realitou: Byl nákladák v hudební škole hudebnější

⁴² [Srov.] CHÂTELET, Albert. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, s. 555.

⁴³ HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 7.

⁴⁴ [Srov.] *ArtMuseum* [online]. 2009 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=616.

⁴⁵ [Srov.] HODGE, Nicola a Libby ANSON. *Umění od A do Z: největší světoví umělci a jejich díla*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus, s. 311.

než nákladák projíždějící po ulici? Byla to celkem nesmyslná otázka, kterou ale ten, kdo ji slyšel, myslel a bral vážně.⁴⁶

Mezi Rauschenbergovu tvorbu patřily v roce 1951 především tzv. „bílé malby“. Nebyla na nich žádná zobrazení, jelikož zachycovala akustické ticho. V padesátých letech byl umělec znám svou „kombinovanou technikou“. Vytvořil sérii „černých“ a „červených“ maleb. Kombinoval barevné plochy s technikou koláže. Výsledek pak doplnil o různé výrazné trojrozměrné objekty, které připevnil na plátno. Často se jednalo o různé harampádí nalezené na ulici poblíž jeho domova. Rauschenberg tak odstraňoval tradiční hranice mezi obrazem a sochou.⁴⁷ Divák si v jeho dílech najde význam umění sám. Rauschenberg do svých obrazů zakomponovával nejen již výše zmíněné nalezené předměty, ale i obrázky a fotografie, mezi něž patřily i portréty prezidenta Johna Fitzgeralda Kennedyho. Portréty JFK přenášel na plátno technikou zvanou sítotisk neboli serigrafie. Tento postup z tohoto umělce udělal předchůdce i spoluzakladatele amerického pop artu.

Rauschenberg měl mnoho komerčních nápadů. Okolo roku 1955, když o jeho obrazy nebyl ve společnosti zájem, se zaměřil na novou techniku, která spočívala v tom, že na modrý tiskový papír pokládal předměty, a tím dostal jejich otisk.⁴⁸

Jednou z nejvlivnějších prací bylo dílo *Monogram* (viz Přílohy I., obr. 7) v polovině dvacátého století. Snažil se v něm o začlenění reálných životních prvků (hlavně světských) do umění ve snaze odstranit ideál "vysokého" umění. Rauschenberg povýšil nevýrazné předměty každodenní potřeby, jako je tenisový míček, podešev boty, pneumatika a novinové výstřižky, do oblasti umění. *Monogram* spojil různé způsoby uměleckého projevu (malířství a sochařství) a různých materiálů. Neobvyklá kombinace materiálů (použití kozy a pneumatiky) na rozdíl od praktik ostatních umělců spojila přírodní a průmyslový svět (viz Příloha I., obr. 5). *Monogram* je kombinovaná malba o rozměrech 106,7 x 135,2 x 163,8 cm. Pro jeho tvorbu byly použity materiály, jako jsou olej, papír, látka, tištěné reprodukce, kov, dřevo, guma, pata boty a tenisový míček na dvou spojených plátnech. Dominantní je olejem pomalovaná, vypreparovaná angorská koza s mosaznou plaketou a gumovou pneumatikou na dřevěném podstavci se čtyřmi kolečky. *Monogram* je horizontálně orientovaný, a tak zaujímá velký prostor divákova pohledu. Dílo je také jednou z klíčových prací muzea Moderna Museet ve Stockholmu.

⁴⁶ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 84.

⁴⁷ [Srov.] *ArtMuseum* [online]. 2009 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=616.

⁴⁸ [Srov.] WARHOL, Andy a Pat HACKETT. *Popismus: šedesátá léta očima Andyho Warhola*. Přeložil Jiří HANUŠ. Praha: Argo, 2016, s. 14.

Rauschenberg měl v historii muzea významné postavení. Jeho dílo bylo důležité při nové definici a rozšiřování konceptu umění v padesátých a šedesátých letech – v období, kdy samotné muzeum Moderna Museet vzniklo. Od roku 2004 má Moderna Museet logo založené právě na rukopisu Rauschenberga. Catherine Craft, autorka knihy *Robert Rauschenberg Phaidon Focus*, popisuje *Monogram* následovně: "Klíčovým bodem je velká angorská koza, nalezená v místní prodejně nábytku. Její neobvyklé vlastnosti nebyly ztraceny u Rauschenberga, který jí pečlivě vyčistil rozčuchanou srst, natřel poškozenou tvář barvou a pak strávil čtyři roky snažením se přijít na vyhovující způsob jejího začlenění do kombinace."⁴⁹ Udělal náčrty možných řešení a fotografoval jejich různé fáze, vytvářel si tak záznamy. Nakonec ho inspiroval návrh Jaspera Johnse. Položil kozu na vodorovnou plošinu, jako by ji vytáhl na pastvu. Plošina obsahuje kolážové prvky, z nichž některé, včetně paty boty, řady čtyř stop a šablony na rohu s nápisem "extra heavy", upozorňují na neobvyklou orientaci práce. Nejprve se kozu snažil postavit na rovinnou plochu, ale bylo to příliš masivní. Tak ji postavil na vzpřímený panel, ale pak to vypadalo, jako by to bylo tažné zvíře. Protože stále vypadala, jako by jej měla táhnout, položil tam pneumatiku.⁵⁰ Rauschenberg pracoval s vycpávanými zvířaty a bylo to pro něho pokračování v jejich životě – vždycky si totiž myslel, že není správné, že jsou mrtvá. „Zase jsem na ulici, všechny moje příběhy začínají "Já jsem byl na ulici." A procházel jsem tento obchod, byl to second-hand s kancelářskými potřebami, a uviděl jsem tu velkolepou kozu“.⁵¹ *Monogram* je vskutku složitým dílem, u něhož kritici a komentátoři nacházeli různé významy – sexuální, náboženské i satirické.

K nejvýznamnějším americkým umělcům se řadí také zmiňovaný **Jasper Johns**, narozen 15. května 1930 v USA. V letech 1947–1948 studoval umění na Univerzitě v Jižní Karolíně. Následně se přestěhoval do New Yorku, kde navštěvoval kurzy na soukromé umělecké škole Parsons School of Design. Období mezi roky 1951 a 1963 strávil Johns na vojně. Když se v roce 1963 vrátil do New Yorku, zapsal se do kurzů pro veterány. Ukázalo se, že to ovšem není nic pro něj, a tak studium ukončil. Začal pracovat v knihkupectví, které se věnovalo prodeji knih o umění. Zde se Jasper Johns potkal s Robertem Raschenbergem a o několik let později mu začal pomáhat s přípravou výloh obchodních domů.

⁴⁹ Uk.phaidon.com. <http://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2016/december/06/the-meanings-in-robert-rauschenberg-s-monogram/> [online]. Dostupné z: <http://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2016/december/06/the-meanings-in-robert-rauschenberg-s-monogram/>.

⁵⁰ [Srov.] The Museum of Modern Art. <https://www.moma.org/audio/playlist/40/648> [online]. Dostupné z: <https://www.moma.org/audio/playlist/40/648>

⁵¹ Tamtéž.

Díky Raschenbergovi se dostal do nového okruhu lidí, jenž zahrnoval například amerického hudebního skladatele Mortona Feldmena či Johna Cage.⁵²

Záměrem Jaspера Johnse bylo zredukovat uměleckou logiku dalekosáhlého a komplexního procesu „předmět-objekt-vnímání-malba-obraz“ na nejjednodušší a nejkonkrétnější způsob jeho prezentace. Johns definuje fáze, kterými obraz prochází, jako věcné, konceptuální procesy stejné důležitosti. Předmět (malba) nepřevyšuje objekt (obraz). Vnímání není zbarveno emocionálními nebo idealistickými předsudky. Obrázek sám o sobě není ilustrací jakékoli myšlenky. Malba existuje sama o sobě. Proces modelování postupuje od „vnímání“ – ústředního pojmu v Johnsově teorii – přes akt k obrazu samotnému. Při pohledu na obraz vnímáme jeho materiální i nemateriální významové vrstvy. Jasper Johns tvrdí: "Dá se říci, že postava obrazu ztělesňuje myšlenku, což umožňuje mysli vnímat obojí najednou. Nebo se tyto dvě mohou rozdělit, což člověku umožňuje vnímat je v různých časech." Jasper Johns si uvědomuje sám sebe jak při procesu vnímání, tak při sledování kroku, které podniká k realizaci své představy. Zkoumá, co dělá a jak to dělá, když to dělá. Umělec také uvádí, že proces jeho práce zahrnuje nepřímý neukotvený způsob pohledu na to, jak pracuje. Jemnost a preciznost jeho jazyka ho vedou k přesnému rozhodnutí každého jeho kroku, každé z fází, kterými jeho práce prochází, i samotného výsledku. Vnímání je ústředním kritériem v genezi a působení Johnsových obrazů.⁵³ Johns začal malovat své první důležité předměty a symboly touto metodou v roce 1954. Patří mezi ně jeho *Vlajky (Flags)*, *Terče (Targets)* a také čísla, písmena a slova. Johns soustřeďuje celou rozmanitost života, předmětů a umění do několika ústředních motivů, které subjektivně vybírá. Jejich integrace do vyjádření podmínek vnímání je věcí jeho vlastní, osobní. Stejně jako Johns vidí proceduru a výpověď jako rovnocenné, jeho obrazy umožňují, aby části a celek byly vnímány jako rovnocenné. Malířská struktura, kompozice a barvy se spojují, aby z původních předmětů vytvořily jeden.⁵⁴

Významným dílem Jaspера Johnse je například již výše zmíněná *Vlajka* z roku 1955 (viz Přílohy I., obr. 8). Jedná se o enkaustiku, tedy olejovou koláž na látce, která byla následně připevněna na dřevo. Enkaustická technika je velice obtížná. Užitý tekutý vosk rychle tuhne a téměř okamžitě fixuje tahy. Stopy vosku jsou tedy zřetelně viditelné. Na povrchu obrazu je tenký průsvitný nátěr, pod nímž lze spatřit nalepené kousky novin, které slouží jako podklad pro pruhy vlajky. „Střízlivý pohled na obraz odhaluje, že prapor není nic jiného než potištěný

⁵² [Srov.] Jasper Johns. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jasper_Johns

⁵³ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 157.

⁵⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 159.

nebo obarvený kus látky.⁵⁵ Kritik Alan Simon se jednou Johnse zeptal, zda se jedná o vlajku, či o obraz zobrazující vlajku. Jasper Johns tvrdil, že tématem obrazu je obraz sám. Snem umělce bylo namalování „hvězd a pruhů“. Dílo má několik znaků amerického praporu. Nezobrazoval vlajku, ale maloval ji. Při vytváření tohoto obrazu byl autor ovlivněn projevem války (studená válka mezi Východem a Západem).⁵⁶ Když Jasper Johns maloval své první obrazy s americkou vlajkou, navázal na otázku Johna Cage. Johns přidal vlastní absurdní otázku: "Je to vlajka nebo obraz?" Johnsovým záměrem zde bylo rozvrátit v té době převládající pojetí reality a určité navyklé způsoby vnímání a zároveň otevřít cesty, jimiž bylo umění zprostředkováno, novému, objektivistickému realismu. To byl i Cageův záměr, což demonstruje příklad nákladního vozu. Jasper Johns, který se v polovině roku 1955 přestěhoval do stejné studiové čtvrti jako Robert Rauschenberg, je obecně považován za druhou nejvýznamnější postavu předpopového umění v New Yorku. V roce 1958 byly jeho obrazy s vlajkou a terčem vystaveny v jedné soukromé newyorské galerii a vyvolaly značné kontroverze. Johnsovy obrazy rozvrátily strukturální přístup newyorské umělecké scény a podkopaly to, co se od umění obecně očekávalo.⁵⁷ V současné době Jasper Johns žije a tvoří v Connecticutu.

Představitelem pop artu v USA je i **Alex Katz**. Narodil se v Brooklynu ve státě New York roku 1927. O rok později během hospodářské krize se rodina přestěhovala do St. Albans. Rodiče byli ruští emigranti a oba se zajímali o poezii a umění. V roce 1945 začal Alex Katz studovat na The Cooper Union Art School na Manhattanu. Studoval zde moderní umění pod vedením Morrisa Kantora. Učil se malovat podle kreseb a důležitou roli v jeho tvorbě nakonec sehrál Skowhegan, který Katze nasměroval k malbě ze života. Mělo to zásadní vliv na umělcův další vývoj. Katzova první výstava se uskutečnila v Roco Gallery roku 1954. Od roku 1959 se Katz věnoval také tvorbě malé koláže postav v krajině. Od konce padesátých let se více zajímal o portréty a maloval své přátele a manželku, která byla jeho skutečnou múzou. Postupně ve své tvorbě začal používat monochromatické pozadí, a tak postupně předjímal pop art. Roku 1959 vytvořil svůj první malovaný výřez. Byl nejprve vystřižený z plátna a následně připevněný na dřevo. Od 60. let maloval na tvarované hliníkové plechy a vznikla série volně stojících a nástěnných portrétů. Od šedesátých let byl také ovlivněn filmy, televizí, billboardy, a to tak, že začal malovat velkoplošné obrazy. Často se v nich objevoval dramaticky oříznutý obličej. Věnoval se také grafice, díky čemuž vznikla edice litografií, leptu, sítotisku, dřevořezu a řezu linoleem. Během

⁵⁵ HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c200, s. 46.

⁵⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 46.

⁵⁷ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 84.

sedmdesátých let pracoval na malbě složitých skupin postav. V osmdesátých a devadesátých letech se zaměřil na krajinomalbu. Divák se při pohledu na jeho krajinomalby cítí obklopen blízkou přírodou, není pouze divákem. V krajinomalbě se snažil o větší malířskou přesnost. Katz namaloval také sérii nočních obrazů. Zaměřil se i na malbu květin, a to buď samotných, nebo v malých shlucích. V současné době proces tvorby propojil s fotografiemi z iPhone. Fotografie si vytiskl, stříhal je a vytvořil koláže, se kterými dále pracuje.⁵⁸

V roce 2013 byla zahájena jeho výstava v Richard Gray Gallery v Chicagu nazvaná *Virtuální realita* (viz Přílohy I., obr. 9). Byly zde představeny Katzovy ikonické portréty a malby krajin z období let 1985–2012. Michael Rooks výstavu okomentoval těmito slovy: „Katz si klade za cíl ihned sdělit bezprostřední vizuální dojmy, z nichž divák čerpá základní představu o vzhledu. Vytvořil styl zobrazování okamžitého, neuchopitelného, přítomného prostřednictvím zkracování a zjemňování. Odpoutal známé, každodenní obrazy od strohých dějin a vyprávění, stejně jako konfliktních emocí. V Katzově realismu – zbaveném sentimentálního, introspektivního nebo nadbytečného – tento moment uznání dává podobu neustále se měnícímu smyslu pro současnost, která existuje současně v obraze i jeho protějšku.“⁵⁹ Práce Alexe Katze jsou také vystaveny v Museum of Modern Art New York, The Tate Gallery London a v mnoha dalších muzeích moderního umění.

Dalším americkým umělcem a jednou z vůdčích osobností amerického pop artu je světově proslulý **Andy Warhol**. Narodil se 6. srpna 1928 v Pittsburghu Julii a Andreji Warholovým. Rodiče Andyho Warhola emigrovali ze Slovenska do Ameriky.⁶⁰ Do USA se přestěhovali z malé uherské vsi, aby se otec vyhnul vojenské službě. O několik let později se za otcem přestěhovala i matka. Andy neměl lehký život. Když zemřel otec, žili s matkou v chudobě. S americkou kulturou, reklamou a konzumní společností se Andy Warhol setkal až ke konci třicátých let, kdy začal pracovat v obchodním domě.⁶¹ V padesátých letech se živil jako úspěšný reklamní malíř. Pracoval pro mnoho významných módních časopisů té doby (Glamour, Mademisele, Vogue aj.). Za pomoci šéfredaktorky časopisu Glamour, Tiny Fredericksonové, se dostal do popředí a začal si plnit svůj americký sen. Šéfredaktorku časopisu Warholovy kresby zaujaly a shodou náhod do svého časopisu potřebovala kresby bot. Warhol jí přinesl celkem

⁵⁸ [Srov.] *Alex Katz* [online]. Dostupné z: https://www.alexkatz.com/biography/narrative_bio.

⁵⁹ [Srov.] *Richard Gray Gallery* [online]. Dostupné z: <https://www.richardgraygallery.com/exhibitions/alex-katz4>.

⁶⁰ WRENN, Mike. *Andy Warhol*. Přeložil Tomáš MÍKA, redaktor Eva ŠKAMLOVÁ. Bratislava: Champagne Avantgarde, 1993. Jejich vlastními slovy, s. 4.

⁶¹ [Srov.] HONNEF, Klaus. *WARHOL*. Taschen/Slovar, 2019, s. 14.

padesát návrhů. Kresby bot byly pro Warhola typické až do šedesátých let. Ilustroval také šperky, rtěnky, parfémy.⁶² Pro tvorbu reklamní grafiky užíval přímou reprodukci. Návrhy nakreslil nejdříve tužkou na vodoodpudivý papír a kontury obtáhl tuší, následně ještě mokřý obrázek obtiskl na papír. V tomto období vydal také několik knih se svými pracemi. Ve zmíněných knihách využil Andy Warhol postupy, které doposud nebyly známé, a námětem bylo vše možné, od koček až po květiny.⁶³

Warholův výtvarný talent se projevil vcelku brzy a na začátku 60. let se stal jednou z nejvýznamnějších celebrit tehdejší umělecké scény.⁶⁴ Emile de Antonio, filmový režisér a agent umělců, byl první člověk, kterého Andy Warhol znal a který viděl v komerčním umění skutečné umění. Podařilo se mu newyorskou uměleckou scénu přesvědčit, aby se na to dívala stejně. Emil de Antonio, nebo také De, jak ho nazýval sám Andy, propojoval umělce z různého kulturního a společenského prostředí. Byl to právě De, který Andymu navrhl, aby začal malovat, a podpořil tak jeho sebedůvěru.⁶⁵ Warhol se inspiroval motivy z „nizkých“ oblastí – komiksy, konzervy, etikety. Jeho oblíbenou technikou se staly sítotiskové fotografie, přičemž reprodukoval stále ten samý obraz dokola. „V srpnu 1962 jsem začal používat sítotisk. Metoda pryžového razítka, která mi až dosud sloužila k opakování obrazů, mi najednou připadala příliš domácká.“⁶⁶ Ve začátcích své tvorby používal recyklované fotografie z novin a časopisů, později si pořídil fotoautomaty a fotografie si tvořil sám, nakonec využíval ke svému umění polaroid. Warhol vybral jen ty nejlepší záběry a vytvořil z nich celkem třicet šest obrazů. Ozvláštnil je sytými barvami, což dělá každý obraz zcela jedinečný a na první pohled hodný pozornosti.⁶⁷

Právě takováto práce s fotografií a reprodukcí ve výtvarném umění znamenala výrazný posun u amerických pop-artových tvůrců. Andy Warhol pracoval s fotografií jako s možností nekonečného rozmnožování. „Když zemřel Picasso, četl jsem v kterémsi časopise, že za svůj život namaloval na čtyři tisíce mistrovských děl. Napadlo mne, že já bych je mohl vytvořit za den. Protože by

⁶² [Srov.] HONNEF, Klaus. *WARHOL*. Taschen/Slovart, 2019, s. 16.

⁶³ [Srov.] WARHOL, Andy. *Gigant*. Přeložil Jiří HRUBÝ. Praha: Agro, 2017, s. 14.

⁶⁴ [Srov.] WRENN, Mike. *Andy Warhol*. Přeložil Tomáš MÍKA, redaktor Eva ŠKAMLOVÁ. Bratislava: Champagne Avantgarde, 1993. Jejich vlastními slovy, s. 4.

⁶⁵ [Srov.] WARHOL, Andy a Pat HACKETT. *Popismus: šedesátá léta očima Andyho Warhola*. Přeložil Jiří HANUŠ. Praha: Argo, 2016, s. 15.

⁶⁶ HONNEF, Klaus. *WARHOL*. Taschen/Slovart, 2019, s. 45.

⁶⁷ [Srov.] WARHOL, Andy. *Gigant*. Přeložil Jiří HRUBÝ. Praha: Agro, 2017, s. 246.

byly naprosto stejné, byly by to samé mistrovské kusy.“⁶⁸ Hodnota takového uměleckého díla nespočívá v jeho jedinečnosti, ale početnosti.⁶⁹

Andy Warhol také vystavoval obrazy s Campbellovými plechovkami (viz Přílohy I., obr. 10). Poprvé se tyto obrazy objevily v roce 1962 a byly vystavovány stejným stylem, jako jsou plechovky nabízeny v supermarketech. Místem výstavy byla galerie pop artu Freus Gallery. Warholovým záměrem bylo zobrazit společnost skrze skutečnost, že i ti „[n]ejbohatší spotřebitelé v podstatě kupují stejné výrobky jako nejchudší. Můžete se dívat na televizi a pít colu a víte, že prezident pije colu a všichni ostatní pijí colu.“⁷⁰ (viz Příloha I., obr. 6) V osmdesátých letech se začal měnit styl umělců, a tím i ten Warholův. Nová díla nazval *Převrácení*, což poukazovalo na jeho novou techniku, která spočívala v převrácení barevnosti. Výsledkem bylo, že z původních obrazů vznikly negativy. Zpracoval tímto způsobem i svá již známá díla jako jsou *Květiny*, *Campbellovy polévkové plechovky* či *Marilyn Monroe*.⁷¹ Marilyn Monroe začal vyobrazovat až po její smrti – ta totiž potvrdila její nesmrtelnost, Marilyn byla i po své smrti stále oblíbená. Andy o Marilyn Monroe prohlásil následovně: „Pro mě je Monroe jednou z mnoha jiných. Co se týče otázky, jestli je symbolickým aktem malovat Monroe takovými zářivými barvami, mohu k tomu pouze říct: Šlo mi o krásu, a ona krásná je; a je-li něco krásné, pak jsou to hezké barvy. To je všechno. Tak, nebo nějak se věci mají.“⁷² Vyobrazoval také Elvise Presleyho a Elizabeth Taylor. Všechny osobnosti, které si vybral pro svou tvorbu, představovali americký sen o úspěchu. S osudy těchto osobností se Andy Warhol nejspíše sám ztotožňoval. Ani jedna z nich totiž neměla lehký život – Elvis Presley trpěl těžkými depresemi a Elisabeth Taylorová měla zdravotní potíže.⁷³

Dalším představovaným umělcem je **Wayne Thiebaud** narozen roku 1920 v Arizoně. Z počátku pracoval jako malíř nápisů, karikatur a ilustrátor. Mezi roky 1942 a 1945 sloužil u letectva a pro armádu tvořil nástěnné malby. V roce 1951 se uskutečnila jeho první samostatná výstava, a to v Crocker Art Gallery ve státě Kalifornie. Ve svých malbách zachycoval běžné předměty. Obvykle to byly sladkosti, krémové dorty a pečivo (viz Přílohy I., obr. 11).⁷⁴ Když začal tvořit, vůbec ho nenapadlo, že někdy bude malovat koláče. Díky Williemu de Kooning

⁶⁸ HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. s. 52.

⁶⁹ [Srov.] HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. s. 52.

⁷⁰ HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 88.

⁷¹ [Srov.] WARHOL, Andy. *Gigant*. Přeložil Jiří HRUBÝ. Praha: Agro, 2017, s. 550.

⁷² HONNEF, Klaus. *WARHOL*. Taschen/Slovart, 2019. s. 10–16.

⁷³ [Srov.] Tamtéž, s. 10–16.

⁷⁴ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 237.

začal Wayne hledat náměty svého umění –hledal to, co je mu opravdu blízké, co má rád a co pro něj mělo nějaký význam. Kooning o něm prohlásil, že je skvělý malíř, ale že je škoda, že jen kopíruje, a že by měl zkusit začít dělat to, o čem si myslí, že je skutečně umění. Když začal Wayne Thiebaud učit v New Yorku, vrátil se k malbě. Vzpomněl si, jak kdysi pracoval v restauracích a pravidelně sledoval řady naservírovaných jídel. Vybavoval si citrónové pusinky, dýňové koláče, dorty, žvýkačky a další pochutiny. Nikdo do té doby podobné věci nemaloval a pro Wayneho bylo toto téma zajímavé. Dle Wayneho se jednalo o typické americké předměty. Wayne Thiebaud byl představitelem kalifornského směru pop artu.⁷⁵

Významným představitelem v období pop artu byl také **Roy Lichtenstein**, jenž se narodil 27. října 1923 v New Yorku a zemřel 29. září 1997 tamtéž. Již od brzkého věku měl rád umění, chodil do divadla Apollo a maloval zde portréty hudebníků s jejich nástroji. V roce 1940 začal studovat umění, ovšem pro povinnost vojenské služby musel své studium přerušit. Po návratu z armády v roce 1946 dostudoval a zanedlouho se konala jeho první výstava v Chinese Gallery v New Yorku.⁷⁶ Do prvotní Lichtensteinovy tvorby patří litografie *Ten Dollar Bill* z roku 1956. Tato dolarová bankovka je předchůdkyní pop artu a ovlivnila několik pozdějších Lichtensteinových děl. *Litografie* je považována za jedno z nejlepších uměleckých děl zobrazující měnu (viz Přílohy I., obr. 12).

Roy Lichtenstein se v šedesátých letech zabýval tvorbou zaměřenou na motivy z kreslených seriálů, jako jsou *Pepek námořník* a *Mickey Mouse* (viz Příloha I., obr. 7). Jeho tvorba je tedy charakteristická obrazy obsahující zvětšeniny okopírovaných komiksů. Ve svých dílech uplatňoval hrubou rastrovací techniku tzv. tečky Ben Day, což je levná tiskařská metoda, kterou byly tištěny levné komiksy. „Zvětšením a přehnaným zjednodušením se pokusil, aby si lidé více uvědomovali dopad estetiky, která panovala ve Spojených státech v 60. letech.“⁷⁷ Nechtěl tím poukazovat na obsah komiksů.⁷⁸ Inspirací k první komiksové malbě *Look Mickey* z roku 1961 mu byla dětská kniha *Donald Duck Lost and Found* vydaná v roce 1960. Lichtenstein vyobrazil scénu, kde Kačer Doland a Mickey Mouse chytají ryby, a přetvořil ji v komiksový obraz. "Podívej, Mickey, zasekl jsem macka!" křičí Kačer Donald na Mickey Mouse. Raduje se, že chytil velkou rybu, ve skutečnosti ale zasekl vlastní frak.

⁷⁵ [Srov.] *YouTube: Wayne Thiebaud, Draftsman* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=xR-fMQOd7b0>.

⁷⁶ [Srov.] *Art Museum: Roy Lichtenstein*. www.artmuseum.cz [online]. 2008 [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=555.

⁷⁷ *Encyklopedie výtvarného umění*. Praha: Svojtka a Vašut, 1996, s. 274.

⁷⁸ [Srov.] *Encyklopedie výtvarného umění*. Praha: Svojtka a Vašut, 1996, s. 274.

V Kolíně nad Rýnem v Muzeu Ludwig byla vystavena Lichtensteinova magna na plátně nazvaná *M-možná* z roku 1965 (viz Přílohy I., obr. 13). Na obraze je modrooká blondýna zaujatá vlastními myšlenkami. Na levé ruce má bílou rukavici, což bývá interpretováno jako symbol melancholie. V komiksově bublině jsou napsané myšlenky „M-možná onemocněl a nemůže opustit ateliér!“.⁷⁹ Lichtenstein obraz *M-maybe* vytvořil tak, že originál komiksu promítnul pomocí projektoru na plátno a následně pokryl tvář tečkovaným vzorem jako pozůstatek tištěného originálu.

Přední osobností umění šedesátých let dvacátého století je **Robert Indiana**, jenž je označován za amerického malíře znaků. Zabýval se americkou identitou a historií. Narodil se roku 1928 v New Castle a jeho pravé jméno je Robert Clark. Příjmení Indiana přijal podle svého rodného státu, když se v padesátých letech přestěhoval do New Yorku. Jeho umělecký talent se projevil již v raném věku a od mala toužil stát se umělcem. Roku 1942 se Robert přestěhoval do Indianapolis, kam začal chodit na střední uměleckou školu. Následně strávil několik let u amerického letectva. Absolvoval Art Institute of Chicago, Skowhegan School of Sculpture and Painting v Maine a Edinburgh College of Art ve Skotsku. Roku 1956 Indianu ovlivnila komunita umělců v New Yorku, kam patřili také Kelly, Agnes Martin, James Rosenquist a Jack Youngerman. Jeho rané obrazy byly inspirované stromy, které rostly v parku Jeannette. Indiana byl považován za jednoho z vůdců pop artu. Od ostatních pop-artových vrstevníků se značně lišil. Zabýval se společenskými a politickými problémy a do svých děl začleňoval hluboké historické a literární odkazy. První samostatnou výstavu uspořádal v New Yorku, ve Stable Gallery Eleanor Ward. V roce 1964 Indiana přijal pozvání Philipa Johnsona, aby navrhl nové dílo pro newyorský státní pavilon na Světové výstavě v New Yorku, vytvořil 20 stop dlouhý nápis EAT složený z blikajících světél a spolupracoval s Andy Warholem na filmu Eat.⁸⁰

Roku 1965 namaloval dílo *Velká osmička* (viz Přílohy I., obr. 14). Vzbudilo mnoho otázek. Je abstraktní? Figurativní? Umění pro umění? Obraz obsahuje velkou jasně červenou číslici osm, okolo níž je osm bílých obloukovitých segmentů. Číslice neodkazuje na množství. U několika děl zobrazujících číslice se daná čísla vztahují k dálnicím, které vzbudily Indianův zájem. Společně s Jasper Johnsem pozvedli motiv číslic na uměleckou úroveň. „Indiana staví most mezi pop-artem a hard edge.“⁸¹ Obrazy *Číslice* a *Láska* a jeho sochy patří mezi ikony pop artu.⁸² „8 se stává velmi temným [číslem] a ze všech čísel je nejvíce depresivní. Důvod,

⁷⁹ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 52.

⁸⁰ [Srov.] *Robert Indiana* [online]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/biography/>.

⁸¹ HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004. s. 44.

⁸² [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004. s. 44.

proč je 8 náhodou taková, je ten, že v době, kdy jsem to dělal, jsem byl v depresi a ve skutečnosti to byl mnohem šťastnější obraz, když byl poprvé namalován. Ale změnil jsem barvy."⁸³

Zlom v Indianově kariéře znamenal rok 1966 s úspěchem jeho snímku *LOVE*, který byl uveden na samostatné výstavě ve Stable Gallery. Slovo láska, ústřední téma Indianovy práce, se poprvé objevilo v obraze *4-Star Love* (1961). Láska byla pro umělce tématem velkého duchovního významu, nejlépe ilustrovaným v obraze *Láska je Bůh* (1964), jenž byl inspirován nápisem v kostelech křesťanské vědy, které v mládí navštěvoval.⁸⁴ *LOVE*, původně navržená jako zakázka na vánoční přání zadaná Muzeem moderního umění v roce 1965, se nakonec objevila v tiscích, obrazech, sochách, praporech, prstenech, tapisériích a známkách. V tištěných dílech Indiana vykresloval *LÁSKU* v různých barvách, kompozicích a technikách. Dokonce ji přeložil do hebrejštiny pro tisk a sochu v Izraelském muzeu v Jeruzalémě.⁸⁵ Socha lásky stojí i v New Yorku a řadí se mezi vrcholná díla Indianovy tvorby (viz Přílohy I., obr. 15).

Sochu *Love* Robert Idiana okomentoval slovy: „Pro mě to byla kresba kruhu, kterou jsem se vracel k počátkům mé známé tvorby, což byly dřevěné stavby, se kterými jsem začal v padesátých letech. Myslel jsem si o sobě, že jsem malíř a básník a stal jsem se sochařem, protože materiál ležel za dveřmi mého ateliéru na dolním manhattanském nábřeží. Staré trámy ze zbořených skladišť byly shozeny a posazeny vzpřímeně, protože stále měly takovou šířku, že nešlo postavit jediné slovo, jako například „Měsíc“ nebo „Soul“ a „Mate“, stejně jako některé z mých prvních slovních maleb. Pouhá rozloha širokých pláten vedla k rozšíření slova a objevily se celé pasáže a kola slov. U ‚LOVE‘ to byl návrat k jedinému slovu a také návrat, po několika letech maleb s dominantní formou kruhu, k rozčtvrcenému plátnu, nebo v tomto případě struktúře.“⁸⁶

V Americe se na umělecké scéně objevuje také **Claes Oldenburg** narozený v roce 1929 ve Švédsku. Oldenburg se i se svou rodinou v roce 1936 přestěhoval do New Yorku a následně do Chicaga. Vystudoval literaturu a umění na univerzitě Yale, poté studoval Art Institute of Chicago. V roce 1956 se seznámil s Allanem Kaprowem, jenž ho přivedl k zájmu o americkou kulturu. Díky tomu se tedy Oldenburg začal věnovat pop artu.⁸⁷

⁸³ *Robert Indiana* [online]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/works/eight/>.

⁸⁴ [Srov.] *Robert Indiana* [online]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/biography/>.

⁸⁵ [Srov.] *Museum of Modern Art New York: Robert Indiana – Love, 1967* [online]. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.moma.org/collection/works/68726>.

⁸⁶ [Srov.] *Roberto Indiana* [online]. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/works/love-2/>.

⁸⁷ [Srov.] *Art Museum: Claes Oldenburg* [online]. 2009 [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=330.

Jeho raná tvorba nebyla přijata, ale to se naštěstí s dalšími díly rychle změnilo. Pro jeho díla je typický humor a parodie. Umělce velmi ovlivnila americká konzumní kultura. Do jeho tvorby patří především sochy vyrobené z netradičních materiálů – z materiálů, které jsou produkovány komerčními společnostmi.⁸⁸ Funci a význam sochy získávají svými velkými rozměry.⁸⁹ Tzv. měkké sochy mohou být vyrobeny například z látek, polystyrenu. Sochy Claese Oldenburga bývají často umístěny na veřejných místech, ve městě či ve volné krajině. Díky tomu získávají nádech architektury. Inspirací jsou Oldenburgovi každodenní předměty. Sochy velkých rozměrů představují například hamburgery, zmrzliny, ale také ohryzek od jablka, rtěnku na pásovém traktoru, lžíce s třešní. (viz Příloha I., obr. 16). Z kolíčku na prádlo se stala katedrála sahající až k nebi.

The Museum of Modern Art v New Yorku vystavuje Oldenburgovy skulptury jídla nazvané *Vitrína s cukrářským zbožím* (viz Přílohy I., obr. 17). Objekty jsou vyrobeny z hrubé tkaniny a mušelínu namočených v sádře a následně pomalovaných emailem. Sochy jsou umístěny ve skřínce z kovu a skla. Umělec vybral několik různých cukrářských produktů a vytvořil jejich sádrovou podobu. Z moučníků zvolil borůvkový koláč, pár kopečků zmrzliny, banánový zákusek a karamelové jablko, následně je umístil na talíře a mísy. Mezi tvary a barvou skutečných zákusků a Oldenburgovými skulpturami není přesná podobnost. Dílo bylo vystaveno v roce 1962 v Green Gallery na Manhattanu na přehlídce *Obchod*. Tato expozice spojila evropské a americké představitele pop artu – Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Andy Warhol, Yves Klein, Arman a Nikki de Saint-Phalle.⁹⁰

Pop art můžeme nalézt také v Japonsku. **Yayoi Kusama** je japonská umělkyně narozená v Naganu v roce 1929, která v šedesátých letech žila v USA. Přibližně v deseti letech se začala věnovat malování, když začala zažívat vizuální a sluchové halucinace. Vytvářela fantaskní akvarelové, pastelové obrazy. Při tvorbě používala motivy puntíků a sítí (viz Přílohy I., obr. 18). Navštěvovala tradiční japonskou malířskou školu. V roce 1957 odjela do USA, kde představila velké obrazy, měkké sochy a také ekologické sochy vytvořené pomocí zrcadel a elektrických světél. Během 60. let byla v New Yorku součástí hnutí pop art a na konci šedesátých let se zapojila i do hnutí Hippie. Zorganizovala několik happeningů, kde se objevili nazí účastníci pomalovaní pestrobarevnými puntíky. Do konce sedmdesátých let se zaměřila na instalace v různých muzeích ve světě. Skrze umění vyjadřuje své vlastní duševní problémy. "Bojuji s bolestí, úzkostí

⁸⁸ [Srov.] *Art Museum: Claes Oldenburg* [online]. 2009 [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=330.

⁸⁹ [Srov.] OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015, s. 193.

⁹⁰ [Srov.] HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004. s. 56.

a strachem každý den, a jediná metoda, kterou jsem zjistila a která mi ulevila od mé nemoci, je pokračovat ve vytváření umění. Následovala jsem umění a nějakým způsobem jsem objevila cestu, a to mi umožnilo žít.“⁹¹

Do Japonska se Kusama vrátila o šestnáct let později a nastoupila do psychiatrické léčebny v Tokiu. V rozhovoru pro *New York Magazine* uvedla, že se vrací do Japonska, jelikož ve městě je pro ni již vyčerpaná tvůrčí energie. Kdykoli se nějaká energie ztratí, objeví se další a ta vytváří základ pro vznik nových věcí. A právě život v New Yorku v šedesátých letech dvacátého století byl pro umělkyni přesně takový. Kusama byla emocionálně nestabilní a docházely jí finance. V rozhovoru na otázku, zda si myslí, že by mohla překonat Andyho Warhola, kdyby zůstala v New Yorku, odpověděla: „Už během svého pobytu v New Yorku v šedesátých letech jsem ho překonala. Bydlel blízko mě a přivlastňoval si mé nápady, jen se opozdil, protože už jsem je realizovala. Jeho jméno teď v Japonsku není tolik známé.“⁹² Umělkyni byla v Tokiu diagnostikována obsedantně-kompulzivní porucha. V Japonsku se rozhodla zřídit si ateliér kousek od nemocnice a pomalu se vracela ke svému uměleckému životu. Žije a pracuje zde dodnes. V roce 1996 se v New Yorku opět objevily její práce. V Paul Cooper Gallery uskutečnili přehlídku jejich děl. V roce 2006 obdržela národní cenu Řádu vycházejícího slunce za celoživotní dílo. Její výstavy se konají po celém světě.

V letech 1962–1964 vyrobila Yayoi Kusama tisíce vycpaných bulv a poté je přidělala na nábytek a jiné předměty. Vytvořila sochy, skrze něž se snažila vyjádřit své halucinace. Výroba skulptur byla pro umělkyni velice náročná, proto začala používat zrcadla k jejich odrazu. Vznikla výstava nazvaná *Infinity Mirror Room* (viz Přílohy I., obr. 19). Prvně dílo bylo vystaveno v New Yorku Castellane Gallery roku 1965.⁹³ Do 12. června 2022 je možné *Infinity Mirrored room* vidět v TATE Modern v Londýně.

Pokud bychom se opět vrátili do USA, na americké pop-artové scéně v současnosti působí **Peter Saul**. Narodil se v San Franciscu v Kalifornii v roce 1934. Vystudoval zde California School of Fine Arts. V roce 1959 žil v Paříži a prodával zde noviny *The Herald Tribune*. Cestou do Paříže přemýšlel, jakým směrem se bude jeho umění ubírat. Uvědomoval si, že všude okolo něj bují abstraktní expresionismus. Na cestě do Paříže však začal jeho vlastní umělecký příběh. Přibližně o rok později přišel s myšlenkou lednice – začal vytvářet přeplněné kompozice kreslených steaků, které vytékají z lednice. Také se zaměřil na gumové superhrdiny s kroutícími se končetinami, Mickeyho Mouse, Kačera

⁹¹ [Srov.] *Yayoi Kusama* [online]. Dostupné z: <http://yayoi-kusama.jp/e/biography/index.html>

⁹² *Yayoi Kusama* [online]. Dostupné z: <http://yayoi-kusama.jp/e/biography/index.html>

⁹³ [Srov.] *Hirshorn* [online]. Dostupné z: <https://hirshorn.si.edu/kusama/infinity-rooms/>

Donalda a elektrickou židli. Všechno spojil dohromady. Lednice byla jako kontejner. V šedesátých letech vytvořil celou sérii obrazů s otevřenou lednicí s názvem *Icebox* (viz Přílohy I., obr. 20). Tyto obrazy jsou nevinné a zároveň vtipné, využil pouze svou představivost a poznatky z oblasti psychologie. Doufal, že to společnost ocení. V roce 1961 se uskutečnila Saulova první výstava v Galerii Chicago. Jeho práce se však setkala s nepochopením, protože do roku 1963/1964 nebyla psychologie v umění uznávána.⁹⁴

O rok později měl výstavy také v Paříži a New Yorku. Býval řazen mezi pop-artové umělce, ale byl často používán jako špatný příklad. Saul však chtěl být úspěšný. Roku 1964 se vrátil do Spojených států. Jeho tvorba byla v té době ovlivněna válkou ve Vietnamu. V sedmdesátých letech interpretoval historická mistrovská díla. Během osmdesátých let vyučoval na texaské univerzitě.⁹⁵ V současnosti žije v Hudson Valley společně se svou ženou. Je zde spokojený, nemusí jednat a setkávat se dalšími lidmi. Jeho díla se dlouhou dobu držela v ústraní. Dělá jen to, co chce. Jak sám tvrdí, moderní umění je pro něj požehnáním.⁹⁶

V Americe se také objevují umělci **Gilbert & George**. Jejich cesty se střetly v roce 1967. Gilbert Proesch je Ital narozený v roce 1943 v San Martin de Tor. Než se přestěhoval do Anglie, studoval několik uměleckých škol v Rakousku a také v Mnichově. George Passmore se narodil v roce 1942 v Plymouth ve Velké Británii a umění studoval na univerzitě v Oxfordu. Setkali se, když oba studovali sochařství na St. Martins School of Art. Oba tvrdí, že se dali dohromady díky tomu, že George byl jediný, kdo rozuměl Gilbertově špatné angličtině. V rozhovoru v roce 2002 pro Telegraph uvedli, že to byla láska na první pohled. Vzali se v roce 2008.⁹⁷ Svůj život a práci neberou jako spolupráci. Na konci studia hledali něco nového, nějakou novou formu umění. Revoluční tedy pro umělce byla myšlenka, že nepotřebují objekty, které by se staly sochou. Myšlenka vznikla při fotografování jich samotných držící určité objekty. Nepotřebují žádné objekty, věci, aby se stali sochou.⁹⁸ Když dokončili školu, zůstali sami a neměli dostatek financí na to, aby si pořídili své vlastní studio. Chodili ulicemi Londýna dnem i nocí a emohli pro sebe najít vhodné místo. Byli dvě lidské

⁹⁴ [Srov.] *YouTube: PETER SAUL INTERVIEW* [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=s66P-IS_TgQ

⁹⁵ [Srov.] Peter Saul. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Saul#cite_note-3

⁹⁶ *YouTube: PETER SAUL INTERVIEW* [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=s66P-IS_TgQ

⁹⁷ [Srov.] Gilbert & George. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Gilbert_%26_George.

⁹⁸ [Srov.] *The Museum of Modern Art New York* [online]. Dostupné z: <https://www.moma.org/artists/7496>.

bytosti, ale jako jeden umělec. Stále věřili, že mohou být žijícími sochami. V roce 1969 vytvářejí své vlastní umění pomocí vlastních těl. Hráli po mnoho let *Singing Sculpture* a měli obrovský úspěch. Během vystoupení byli pomalováni bronzem, společně tančili a zpívali píseň *Underneath the Arches* ze třicátých let. Je to píseň o tom, že nemají kam jít, nemají domov a musí spát pod širým nebem. Zpívající sochu hrávali až do roku 1961 po celém světě.⁹⁹ Ve svých uměleckých dílech pracují se společenskými problémy, uměleckými konvencemi a tabu. Věří, že vše je námětem pro umění. Zabývají se také základními otázkami existence, náboženstvím, okupací, nadějí i strachem, závislostí a dalšími tématy. „Naším předmětem je svět. Je to bolest. Bolest. Jen slyšet, jak se svět otáčí, je bolest, že? Úplně, každý den, každou vteřinu. Naši inspirací jsou všichni ti lidé, kteří dnes žijí na planetě, v poušti, v džungli, ve městech. Zajímá nás lidská osoba, složitost života.“¹⁰⁰ Umění a život se pro ně stalo jedním, jsou posly nové vize. Každý rozhovor s lidmi se pro ně stal a stále je uměním. V šedesátých a sedmdesátých se vytvářeli umění z různých médií a vše, co dělali, považovali za sochařství – poštovní sochy, sochy z časopisů, sochy z pití atd.¹⁰¹

Na počátku osmdesátých let vznikla série *The Believing World*. Jedním z významných děl z této série je kus s názvem *Drunk with God* (viz Přílohy I., obr. 21). Je to nástěnná malba, ve které Gilbert & George aplikovali i jiné barvy než červenou a černou, které byly typické pro jejich tvorbu. Objevuje se zde typický mřížkový vzor a výrazná barva mu dodává vzhled barevného skla. Dílo zobrazuje umělce jako pozorovatele i tvůrce. Je to svět, do kterého člověk vstupuje opilý. Symbolem opilosti jsou v obraze ztracené klíče po dlouhé noci. Ruka představuje Boha a mladí muži jsou symbolem ideálního mužství. Gilbert & George jsou také přítomni v několika částech obrazu. Malba *Drunk with God* je úzce spojena s pop artem, a to především díky využití jasných barev a zjednodušených objektů. Květiny, zde jako symbol plodnosti, umístěné v levém horním rohu připomínají květy z litografie Andyho Warhola.¹⁰²

Na americké umělecké scéně se objevil také **Boris Lurie**, jenž se narodil roku 1924 v židovské rodině Rusku, ale své dětství prožil ve městě Riga. Roku 1941 celou jeho rodinu zajali Němci. Všechny ženy z rodiny byly zastřeleny. Přežil pouze Boris a jeho otec, kteří byli umístěni do koncentračního tábora, odkud se dostali až v roce 1945. O rok později emigroval do USA a v New Yorku zahájil

⁹⁹ [Srov.] Gilbert & George: The Great Exhibition. *YouTube* [online]. 27. 2. 2019. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3tE-U3gcWBg>.

¹⁰⁰ [Srov.] *White cube* [online]. Dostupné z: https://whitecube.com/artists/artist/gilbert_and_george.

¹⁰¹ [Srov.] *The Museum of Modern Art New York* [online]. Dostupné z: <https://www.moma.org/artists/7496>.

¹⁰² [Srov.] *The art story: Gilbert & George* [online]. Dostupné z: <https://www.theartstory.org/artist/gilbert-and-george/>.

svou uměleckou kariéru.¹⁰³ Netrvalo dlouho a stal se Američanem. Maloval americkou scénu tak, jak ji viděl on sám. Jeho přáním bylo žít ve Francii a Itálii, ale jeho umění vycházelo z newyorského prostředí. Namaloval také několik politicky laděných obrazů a byl součástí několika organizací, skrze něž pomáhal lidem.¹⁰⁴ Jeho umělecká činnost byla určitou formou protestu proti mentalitě pop artu a abstraktnímu expresionismu. Na konci padesátých let byl spolu s Stanleyim Fischerem a Samem Goodmanem zakladatelem hnutí NO!Art. Cílem tohoto seskupení bylo uvědomit lid o důležitosti kritického myšlení, aby lidé nepřijímali vše, co jim kdo říká, a mysleli také na sebe. „NO“ (NE) byl symbol nespokojenosti. Lurieho umění bylo velmi ovlivněno holokaustem a snažil se skrze něj vyrovnat se svým válečným trauma. Hlavními opakujícími se motivy v jeho dílech jsou symboly z koncentračních táborů, Davidova hvězda, dívky vystřižené z časopisů a slovo „NO“ (viz Přílohy I., obr. 22).¹⁰⁵ Neměl rád pop art, protože tvrdil, že je to komerční podnik, ale některé pop-artové umělce oceňoval. Nikdy netvrdil, že se jedná o špatné umění či špatné umělce. Přátelil se s Claesem Oldenburgerem a Royem Lichtensteinem. I popartoví umělci Lurieho respektovali. Lurie však neměl v oblibě Andyho Warhola, který dle něj maloval pouze pro výtěžek, a navíc byl gay.¹⁰⁶ Přestože se s pop-artovými umělci přátelil a v jeho díle lze nalézt mnoho podobností s pop artem, vnímal se jako jiný druh umělce. V pop artu se Lurie Boris inspiroval nahodilým použitím obrázků a materiálů a dále také mediální a kompoziční svobodou. Cokoli se hodí k čemukoli jinému a není třeba to nějak ospravedlňovat. Využil formální, estetické a vizuální triky pop artu.¹⁰⁷ Lurie tvořil obrazy, asambláže, instalace i objekty. Byl také prozaik a básník. V roce 2019 se v Polsku v Krakově uskutečnila výstava Borise Lurieho s názvem Pop-art After the Holocaust. Zemřel v roce 2008 v Izraeli.

V českých zemích se vliv pop artu také objevil. V šedesátých letech začal být zájem o západní umělecké proudy, které vyobrazovaly pocity stále rozvráceného světa. Začala se zde uplatňovat tzv. nová figurace, kterou zanedlouho, v roce 1964, počal odstraňovat přicházející vliv amerického pop artu. Mezi představitele pop artu v našem prostředí se řadí Milan Knížák, který tvoří velká plátna, na nichž ironicky paroduje americkou spotřební reklamu. Tento umělec sledoval proudy tehdejší doby, ale zaujímal k nim opačný postoj než české

¹⁰³ [Srov.] *Boris Lurie art: Pop-art after holocaust* [online]. Dostupné z: <https://borislurieart.org/2018/boris-lurie-pop-art-after-holocaust>.

¹⁰⁴ [Srov.] JAŁOWIK, Delfina. *Museum of contemporary art v Krakově: Pop-art After the Holocaust Boris Lurie*. Kraków: Managing editor, 2019, s. 25.

¹⁰⁵ [Srov.] *Boris Lurie art: Pop-art after holocaust* [online]. Dostupné z: <https://borislurieart.org/2018/boris-lurie-pop-art-after-holocaust>.

¹⁰⁶ [Srov.] JAŁOWIK, Delfina. *Museum of contemporary art v Krakově: Pop-art After the Holocaust Boris Lurie*. Kraków: Managing editor, 2019., s. 29.

¹⁰⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 63-65.

umění, jež kladlo důraz na vážnou obsahovost díla.¹⁰⁸ Mezi další představitele této doby patří Jiří Balcar, který strávil čtyři měsíce v USA, a začal využívat převážně nové figurativní umění. Je považován za průkopníka české varianty pop artu. Jeho díla byla vystavena ve Špálově galerii, která byla centrem tehdejšího umění. Nesmíme opomenout ani Naděžku Plíškovou, která se věnovala především grafice. Ve svém umění propojila pop art a dada.¹⁰⁹ Tendence k pop artu má také sochařka a autorka koláží Věra Janoušková. Tato umělkyně využívala odpad ze spotřebního zboží a z toho skládala nové objekty. Jedním z takových děl je například *Totem*, jenž je vystaven v Národní galerii v Praze (viz Příloha I., obr. 23).

Šedesátá léta jsou u nás spojena i se skupinou *Šmidrů* a jejími předními umělci Jaroslavem Vožniakem, Bedřichem Dlouhým a Karlem Neprašem. Tvorba těchto autorů je spojována s přicházející vlnou pop artu a nové figurace. Prvky pop artu se objevují například u umělce Bedřicha Dlouhého, konkrétně v jeho obrazových deskách.¹¹⁰ Bedřich Dlouhý své obrazy rozkládal na několik desek z plexiskla, také vytvářel krychlovité tvary tím, že obrazy uspořádal do skleněných krabic.¹¹¹

1.3 Neopop a dozvuky pop artu

Tato kapitola je věnována uměleckému proudu, který je úzce spjat s pop artem. Neopop, nebo také postpop, vychází z pop artu a reaguje na minimalismus a konceptualismus sedmdesátých let. Jako neopopistické lze označit již pozdní práce Jasperra Johnse a Roye Lichtensteina, jejichž díla se stala velmi známá, podobně jako kulturní symboly, z nichž sami čerpali.¹¹² Od 80. let se někteří mladí newyorští umělci opět zaměřují na pop art a komentují vztah mezi populární kulturou a společností.

Od ostatních stylů se neo pop lišil především ve způsobu myšlení. Na počátku bylo pro neo pop typickým tématem zobrazování zvířat. To lze nalézt například u neopopisty Josefa Koonse.¹¹³ Jeho tvorba se proslavila v osmdesátých letech,

¹⁰⁸ [Srov.] BREGANTOVÁ, Polana, ŠVÁCHA, Rostislav a Marie PLATOVSKÁ, ed. *Dějiny českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 2007, s. 147-148.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 148.

¹¹⁰ [Srov.] BREGANTOVÁ, Polana, ŠVÁCHA, Rostislav a Marie PLATOVSKÁ, ed. *Dějiny českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 2007, s. 154-155.

¹¹¹ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Nové umění v Čechách*. Jinočany: H + H, 1994. s. 53.

¹¹² [Srov.] DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. [Praha]: Slovart, 2005, s. 281.

¹¹³ [Srov.] ŠPUNAROVÁ, Pavlína. *Keith Haring*. Zlín, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

kdy povýšil kýč na oficiální umění. Mezi jeho nejznámější díla patří lesklá socha z červené oceli *Balónkový pes* (viz Příloha I., obr. 24). Tento objekt je tři metry vysoká a Koons jím „proměnil efemérní dětskou hračku v masivní trvalý monument.“¹¹⁴ Jeho díla připomínají tvorbu amerického pop-artového umělce Claese Oldenburga.

Dále motivy zvířat ve svých dílech uplatňovali Kathrin Fritscherová, Keigh Haring či Daminea Hirst. Druhé období neo popu je charakteristické psychologickým hodnocením společnosti – hodnotí a kritizuje západní kulturu.¹¹⁵ Ze světové scény se do neo popu řadí Richard Prince, Jenny Hozrová, Allan McCollum a další.

Výše zmíněný **Keigh Haring** byl americký umělec, jenž se narodil v roce 1958 v Readingu ve státě Pensylvánie. Během svého života psal deník, v němž si lze přečíst tento Harignův komentář: „Narodil jsem se v roce 1958 do první generace kosmického věku, do světa televizní techniky a okamžitého uspokojení, narodil jsem se jako dítě jaderného věku. Vyrůstal jsem v Americe šedesátých let, o válce se dozvídal z výtisků a časopisu Life věnovaných Vietnamu. Nepokoje jsem sledoval v televizi z tepla pohodlně bezpečného středostavovského obýváku americké bělošské rodiny.“¹¹⁶ Již od mala se zajímal o výtvarné umění, které začal v roce 1976 studovat v Pittsburghu. V roce 1978 se uskutečnila Haringova první výstava a následně se přestěhoval se do státu New York, kde opět studoval umění. V New Yorku se seznámil Andym Warholem. V 80. letech dvacátého století byl Keigh Haring jedním z nejpopulárnějších umělců spojených s korporátním uměním. Jeho tvorba je typická jednoduchými kreslenými obrázky a plochými barvami, to vše je vytvořené ve stylu graffiti. Jeho kresby se objevovaly nejčastěji v metru a na chodnících New Yorku. Kresbu kombinoval s abstraktními vzory a cílem bylo vytvořit hustý koberec obrazů. Objevovaly se zde motivy vesmírných lodí, lezoucích miminek a okřídlených postav.¹¹⁷

Od roku 1980 se jeho tvorba soustředila na malbu černých reklamních tabulí v metru. Kresby byly natolik nápadné, že si jich začali všimnout nejen cestující, ale také různé reklamní agentury, komerční muzea a galerie. Svá díla Haring nejdříve vystavoval pouze na veřejných místech. První Haringova oficiální výstava v New Yorku se konala ve Westbeth Painters Space roku 1981. Tento umělec byl velmi ovlivněn newyorským životem, který je plný energie a radosti.

¹¹⁴ DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. [Praha]: Slovart, 2005, s. 281.

¹¹⁵ [Srov.] Keith Haring. *Art Museum* [online]. 2008 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=291.

¹¹⁶ HARING, Keith. *Deníky*. Zlín: Kniha Zlín, 2013, s. 146.

¹¹⁷ [Srov.] Keith Haring. *MoMA* [online]. Dostupné z: <https://www.moma.org/artists/2505>.

Mimo jiné také ilustroval dětské knížky a tvořil reklamní kampaň pro značku hodinek Swatch. Dokonce si v roce 1986 otevřel svůj vlastní obchod, který nazval Pop Shop.¹¹⁸ Velkým tématem ke konci jeho života byla nemoc AIDS, jež mu byla diagnostikována v roce 1988. O dva roky později na tuto chorobu bohužel zemřel.¹¹⁹

Keigh Haring byl velmi soutěživý. Dost často soupeřil s malíři 20. století. Míval problém s tím, když se jeho dílo objevilo v blízkosti díla, jehož autora nemohl vystát. Příkladem takové nesympatie bylo dílo A. R. Penska, jež viselo vedle Haringovy tvorby na Veletrhu umění v Kolíně v roce 1978. Haring to nemohl nechat bez povšimnutí a okomentoval to slovy: „Roznesl jsem ho na kopytech.“¹²⁰ Také soupeřil s dalšími modernisty 20. století, a to především s Frankem Stellou, Légnerem, Olitskim, Alechynským a Pollockem.¹²¹ V knize *Deníky* z roku 2013 také Keigh Haring píše: „Myslím si, že jsem se narodil jako umělec. Cítím zodpovědnost za to, abych podle toho žil. Až doteď jsem trávil svůj čas tím, že jsem se snažil zjistit, co vlastně ta zodpovědnost je. Učil jsem se tím, že jsem studoval životy jiných umělců a studoval svět. Teď žiju v New Yorku, který považuju za centrum světa. Můj příspěvek světu je schopnost kreslit. Budu kreslit tak moc, jak jen dokážu, pro tolik lidí, pro kolik to půjde, a tak dlouho, jak jen budu moct. Kreslení je v podstatě od pravěku pořád stejné. Dává dohromady člověka a svět. Žije skrze magii.“¹²²

V Museu of Modern Art New York je k nahlédnutí Haringova monumentální kresba *United* z roku 1982 (viz Přílohy I., obr. 25). Je umístěna v Contemporary Galleries: 1980–Now. Kresba je vytvořena inkoustem na dvou listech papíru a je rozmístěna přes tři stěny. Je horizontálně orientovaná a má více než padesát stop. Na první pohled se může jevit jako spleť pavučina, ovšem při bližším zkoumání lze v díle najít typické znaky Haringova umění – okřídlení muži, tančící psi, tříocí mimozemšťané, vznášející se vesmírné lodě, svíjející se hadi, žárovky a jaderné symboly.¹²³

Julian Opie je umělec, jenž se narodil roku 1958 v Londýně a žije zde dodnes. V roce 1982 dokončil studia na Goldsmith's School of Art, kde ho učil mimo jiné také Michael Craig-Martin. Opie často pracuje s jednou myšlenkou napříč různými medii. Jeho umělecký styl je charakteristický portréty a krácejícími

¹¹⁸ [Srov.] Keith Haring. *Art Museum* [online]. 2008 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=291.

¹¹⁹ [Srov.] HARING, Keith. *Deníky*. Zlín: Kniha Zlín, 2013.

¹²⁰ HARING, Keith. *Deníky*. Zlín: Kniha Zlín, 2013, 29.

¹²¹ [Srov.] Tamtéž, s. 29.

¹²² Tamtéž, s. 146.

¹²³ [Srov.] *MoMA Inside/Out: A Few More Ways of Looking at a Keith Haring* [online]. Dostupné z: https://www.moma.org/explore/inside_out/2012/02/16/a-few-more-ways-of-looking-at-a-haring/.

animovanými postavami. Vše je vykreslené s minimálními detaily černou perokresbou. Opie komentuje svou tvorbu těmito slovy: „Často mám pocit, že snaha udělat něco realistického je tím jediným kritériem, kterým si mohu být docela jistý. Dalším kritériem, které někdy používám je, chtěl bych to mít ve svém pokoji?“¹²⁴ Dále si Opie klade otázku, zda kdyby ho Bůh oslovil, aby mu ukázal jeden např. portrét, podle kterého by ho soudil, bylo by to skutečně on?¹²⁵ Když vyšlo album *Best of Blur* hudební skupiny Blur s obálkou od Juliana Opieho, mělo to na jeho kariéru zásadní vliv. Lidé si ho začali více všimnout. V současné době britský umělec tvrdí, že nyní je mnohem jednodušší se zviditelnit, a to hlavně díky novým médiím. Lidé přicházející do galerií a muzeí si vše fotí, natáčejí a následně sdílí přes internet.¹²⁶

Umělecká díla Juliana Opie jsou vystavena v galeriích a muzeích po celém světě. Jeho díla jsou zastoupeny v uměleckých sbírkách například v Tate, The Museum of Modern Art v New Yorku, Essl Collection ve Vídni, IVAM ve Španělsku či v japonském Muzeu umění Takamastu. A stejně tak představil v různých státech mnoho dalších projektů. Patří mezi ně zejména projekt z roku 2002 v Denstu Building v Tokiu, také projekt z roku 2004 v New Yorku, z roku 2007 projekt *Řeka Vltava* v Praze (viz Přílohy I., obr. 26) a v mnoho dalších po celém světě.¹²⁷ V Praze se výstava uskutečnila v Muzeu Kampa a byly zde vystaveny zjednodušené portréty lidí upravené počítačovými filtry. Postavy krácejí po řece Vltavě. Scott McCloud, teoretik komiksu, o Opieho zjednodušené kresbě napsal, že čtenáři mají tyto kresby obličejů bez detailů rádi, jelikož si do nich mohou promítnout sami sebe. Julian Opie na to zareagoval odpovědí, že když se na krácející postavy po řece Vltavě dívá, vidí v nich sebe samého, což se mu stává u jeho tvorby poměrně často. Také reaguje na prohlášení McClouda o tom, že postavy jsou zjednodušené. Autor výstavy tvrdí, že se postavy zdají na jednu stranu zjednodušené, ale na druhou stranu mají spousty vrstev a jsou velmi komplikované. Je obtížné vidět detail ihned. Chůze po vodě je odkaz na kulturu a historii místa. Ale také lze v nich nalézt symbol náboženství obecně. „Přitahovala mě představa, že ty postavy tam budou kráčet proti proudu řeky jako nějaká stará božstva, která vstoupila na letišti na pohyblivý chodník jedoucí v protisměru.“

Nejen Yayoi Kusama je významnou japonskou umělkyní. Také **Yoshitomo Nara** je japonský umělec, který se narodil v roce 1959 v Hirokasi. Vyrůstal

¹²⁴ Julian Opie. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Julian_Opie.

¹²⁵ [Srov.] Tamtéž.

¹²⁶ [Srov.] *Pražský deník.cz* [online]. 2007. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/kultura_region/julian_opie20070502.html.

¹²⁷ [Srov.] *Julian Opie* [online]. Dostupné z: <https://www.julianopie.com/curriculum-vitae>.

na japonském venkově v severní prefektuře Aomor. Jeho uměleckou tvorbu ovlivnila již v raném věku americká vojenská rozhlasová stanice Far East Network na Honšú. V roce 1987 vystudoval University of Arts a roku 1993 dokončil studium na Kunstademie Dusseldorf, následně se usadil v Kolíně nad Rýnem. Během toho období se začal zabývat japonskou a západní populární kulturou.¹²⁸ V devadesátých letech dvacátého století se Nara dostal do popředí japonského hnutí pop artu. Námětem tvorby umělce jsou zdánlivě neškodné předměty, často také pastelově zbarvené děti a zvířata s balónovými hlavami a špendlíkovými nosy. Na první pohled jsou děti roztomilé a zranitelné, ovšem na druhou stranu drží v rukou nože a pily. Vyvalené oči symbolizují obviňující pohled, jako by byly probuzeny ze zdřímnutí. Postavy se zbraněmi nejsou vnímány jako agresoři. Zbraně jsou podle Nary tak malé, že by s nimi zobrazené děti nemohly skutečně bojovat. Postavy vidí jako děti, které jsou obklopeny zlými lidmi s většími zbraněmi.¹²⁹ Tvorba Yoshitoma Nary zahrnuje malbu, kresbu, fotografie, velkoplošné instalace, sochy z keramiky, bronzu a plastu. Postavy na obrazech vytváří vrstvením a stíráním barev na plátně. Do postav promítá sám sebe, své myšlenky a pocity. Sochy vytvářel už od počátku své kariéry a jeho snahou je vytvořit nový život pomocí intimního dialogu s materiálem. Fotografie začal Nara vystavovat až v posledních letech a jsou na nich zachyceny okamžiky z jeho umělecké tvorby a z cest.¹³⁰

Yoshitomo Nara pohlíží na svou tvorbu tímto způsobem: "Obrázkové knihy vyprávějí mnoho příběhů s jedním obrázkem, takže tento druh systému, vyprávění vycházející z jediného obrázku, měl mnohem silnější vliv na mou práci, zejména na mou ranou tvorbu..."¹³¹

Narovu práci a jeho celkový pohled na svět velmi ovlivnilo zemětřesení ve východním Japonsku v roce 2011. První obraz, který po této katastrofě vytvořil, byl *Thinking One* (2011) (viz Přílohy I., obr. 27). Na obraze je dívka s vážným obličejem a zavřenými víčky. Na sobě má zelené šaty a je napůl ponořená do sotva viditelné kaluže vody. Jedná se o Narův jediný velký obraz vytvořený roku 2011.¹³² Díla Yoshitoma Nary mají úspěch po celém světě a jsou prodávány za miliony dolarů. První velká výstava tohoto umělce s názvem *Nobody's Fool* se konala v roce 2010 v New Yorku a představila ji také Asia

¹²⁸ [Srov.] *Yoshitomo Nara: Pace Gallery* [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.pacegallery.com/artists/yoshitomo-nara/>.

¹²⁹ [Srov.] Yoshitomo Nara. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Yoshitomo_Nara.

¹³⁰ [Srov.] *Blum and Poe: Yoshitomo Nara* [online]. Dostupné z: https://www.blumandpoe.com/artists/yoshitomo_nara.

¹³¹ [Srov.] *Yoshitomo Nara: Pace Gallery* [online]. Dostupné z: <https://www.pacegallery.com/artists/yoshitomo-nara/>.

¹³² [Srov.] Tamtéž.

Society v roce 2017. V dubnu 2021 se obraz *Frog Girl* prodal za dvanáct a půl milionů dolarů.¹³³

V Japonsku v současné době tvoří i **Tokashi Murakami**. Narodil se v Tokiu roku 1962, kde také vyrůstal. Od mala se zajímal o anime a mangy, což jsou japonské komiksy a karikatury. Vystudoval Tokijskou univerzitu múzických umění. Postupně se začal zajímat o současné umělecké styly, média a strategie. Nebyl příliš spokojen se současným uměním v Japonsku – myslel si, že se jedná pouze o přivlastnění západních trendů, a proto je jeho raná tvorba zaměřena na sociální kritiku.¹³⁴ Takashi Murakami se inspiroje tradiční japonskou malbou, sci-fi a anime. Vytváří obrazy, sochy a filmy s opakujícími se motivy. Jeho tvorba v sobě obsahuje spojení pop kultury, historie a výtvarného umění. V devadesátých letech vymyslel postavy, které spojují populární kreslené seriály z Japonska, Evropy a USA. První takovou postavou byl pan DOB. Skrze podobné postavy upozorňuje na téma násilí, technologií a fantazie. Aby mohl Murakami pracovat ve větším měřítku, založil roku 1996 produkční dílnu Hiropon Factory. Ve své tvorbě spojuje různá časová období, různé styly a náměty. Překračuje hranice mezi galerií, ateliérem, veletrhem umění a médií. Murakami dříve také pořádal umělecké veletrhy pro začínající umělce.¹³⁵

Takashi Murakami jednou řekl: „Chceme vidět nejnovější věci. To proto, že chceme vidět budoucnost, i když jen na chvíli. Je to okamžik, kdy, i když úplně nerozumíme tomu, co jsme zahlédli, jsme tím dotčeni. To je to, co jsme začali nazývat uměním.“¹³⁶

V roce 2000 zveřejnil svou teorii *Superflat* (super-plochost). Teorie byla publikována v katalogu ke stejnojmenné výstavě v Museum of Contemporary Art v Los Angeles. Tento styl se odlišuje od západního přístupu. Na výstavě byla představena díla umělců, kteří spojují různé aspekty japonské vizuální kultury.¹³⁷ Od roku 2002 Murakami také spolupracuje se známými módními značkami Louis Vuitton či Marc Jacobs.¹³⁸

Murakamiho dílo nazvané *727* vzniklo v roce 1996 (viz Přílohy I., obr. 28) a je vystaveno přes tři panely v The Museum of Modern Art New York. Dominantou obrazu je výše zmíněný pan DOB, kterého Murakami vytvořil v roce 1993. Pan DOB je inspirovaný postavou anime, na obraze *727* má červené zářící oči

¹³³ [Srov.] Yoshitomo Nara. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Yoshitomo_Nara.

¹³⁴ [Srov.] Tamtéž.

¹³⁵ [Srov.] *Gagosian* [online]. Dostupné z: <https://gagosian.com/artists/takashi-murakami/>.

¹³⁶ *Gagosian* [online]. Dostupné z: <https://gagosian.com/artists/takashi-murakami/>.

¹³⁷ [Srov.] Tamtéž..

¹³⁸ [Srov.] Takashi Murakami. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Takashi_Murakami.

a špičaté zuby a surfuje na vlně od spreje. Pan DOB je dle umělce nekonečně se měnící alter ego a objevuje se v každé aspektu jeho tvorby. Pozadí tohoto konkrétního obrazu je tvořeno fialovo-modrými vlnami, jež vznikly nahromaděním a následným obroušením přibližně dvaceti vrstev akrylové barvy. Tento tradiční styl se Murakami naučil během svého studia. V obraze propojil historické a současné formy a směřuje k teorii *Superflat*.¹³⁹

Na brazilské umělecké scéně stojí za zmínění umělec **Romero Britto**, který se narodil v roce 1963 v Jabotão dos Guararapes v Brazílii. Pochází z velké rodiny a má celkem osm sourozenců. Od mala maloval to, co sám viděl nebo co si představoval. Využíval k tvorbě různý materiál, jako noviny, karton, různé ústřížky či cokoli jiného, co našel. Nikdy nechodil na školu umění, ale vždy umění miloval. V roce 1983 se rozhodl odjet do Paříže, kde poznával tvorbu Henryho Matisse a Pabla Picassa. Zanedlouho odcestoval do Spojených států, kde objevil pop art.¹⁴⁰ „Když jsem se přestěhoval do Spojených států, seznámil jsem se s Andy Warholem, Keithem Haringem a fantastickým Royem Lichtensteinem.“¹⁴¹ (viz Přílohy I., obr. 29)

Je zakladatelem hnutí *Happy Art Movement*. Skrze zářivé barvy a poutavé vzory Britto ve svých dílech šíří optimismus a lásku, inspiruje miliony lidí po celém světě. Využívá živé, ikonické obrazy a zábavné vzory. Je umělcem, který věří, že „umění je příliš důležité na to, abychom ho nesdíleli.“¹⁴² Umění mělo v jeho životě vždycky své nepostradatelné místo, ale nikdy by si nepomyslel, že se stane umělcem na plný úvazek. V začátcích nepoužíval štětce, maloval prsty, k čemuž většinou používal pastel nebo temperu. V počátcích své tvorby si zkrátka nemohl dovolit pořídit si všechny štětce, které má nyní. Barvené odstíny, jež v současné době používá, mu trvalo vyvinout několik let. Ze začátku aplikoval na svá díla jen základní barvy, poté až přidával pastelové a metalické odstíny. Některé odstíny jsou inspirované hračkami Brittova syna. Také má firmu, která mu vyrábí barvy na míru, především preferovaný žlutý, modrý a červený odstín. Doufá, že když se na jeho tvorbu lidé podívají, vykouzlí jim to vždy úsměv na tváři.¹⁴³

Jeho práce jsou vystaveny v galeriích a muzeích po celém světě. Mezi lety 2008 a 2010 byla pořádána výstava jeho děl v Salon de la Societe Nationale des Beaus Arts v Carrousel du Louvre. Jeho umělecké instalace byly zveřejněny

¹³⁹ [Srov.] *The Museum of Modern Art* [online]. Dostupné z:

https://www.moma.org/collection/works/88960?artist_id=8480&page=1&sov_referrer=artist.

¹⁴⁰ [Srov.] Romero Britto. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Romero_Britto.

¹⁴¹ [Srov.] *Britto* [online]. Dostupné z: <https://britto.com/romeros-story/>.

¹⁴² [Srov.] Tamtéž.

¹⁴³ [Srov.] Inside Romero Britto's Pop Art Empire. *YouTube* [online]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=vpo8pKNe1d8>.

v berlínském O2 Dome a také na newyorském letišti Johna F. Kennedyho. Zahájil Super Bowl XLI ve spolupráci s Cirque Du Soleil. Má i zásluhu za největší monumentální sochu v historii, která se nachází v Hyde Parku v Londýně. Spolupracuje s mezinárodními značkami Audi, NetDragons, CocaCola, Pepsi, Walt Disney, Universal Pictures a mnoha dalšími. Pomohl více než dvě stě padesáti organizacím. Je také sponzorem Harvardského mezinárodního vyjednávacího institutu a obdržel místo ve správní radě Dětské výzkumné nemocnici St. Jude. V roce 2016 byl nositelem čestné pochodně na olympijských hrách v Riu.¹⁴⁴

Za pozornost stojí též současný mladý umělec pocházející ze Skotska, **Philip Colbert**, který momentálně žije a pracuje v Londýně. Svými pracemi navazuje na rané představitele pop artu Roye Lichtensteina, Richarda Hamiltona a Jamese Rosenquista. Často je označován jako „kmostr Andyho Warhola“. Colbertovým dílům se dostalo mezinárodního uznání v muzeích a galeriích po celém světě. Oceňují především jeho nový energický přístup k malbě a teorii pop artu. Ve svých pracech propojuje vysoká umělecká témata s masovou kulturou a odkazuje na současnou kulturu a historii. Zabývá se také současnou digitální kulturou. Vše zobrazuje očima kresleného alter ega v podobě humra. Sám umělec o sobě tvrdí: „Stal jsem se umělcem, když jsem se stal humrem.“¹⁴⁵ Většina Colbertovy tvorby je zasazena do virtuální humří země, kam je vybízeno i publikum.

V roce 2020 na virtuální výstavě Saatchi Gallery byli diváci na dálku provázeni robotickým humrem. Účastníci výstavy byli provedeni plně digitální výstavou tzv. *Lobsteropolis*, což je dle Colberta vize sci-fi budoucnosti. Tato první Colbertova digitální výstava se přenesla do virtuální reality. Pomocí jedinečné postavičky lze nyní prožít jedinečné zážitky v *Lobsteropolis City* (viz Přílohy I., obr. 30).

Mezi české představitele neo popu se řadí Anna Neborová, autorka narozená v Praze v roce 1968. Její hlavní inspirací je fotografie a od 90. let se věnuje především jednotlivým barvám. Její umělecká díla jsou zachycena na plátnech velkých rozměrů. Fotografie jsou v nadživotních velikostech, stejně jako symboly dnešní pop kultury.¹⁴⁶ Její tvorba je podobná stylu známého pop-artového umělce Andyho Warhola.

¹⁴⁴ [Srov.] *Britto* [online]. Dostupné z: <https://britto.com/romeros-story/>.

¹⁴⁵ [Srov.] *Philip Colbert: BIO* [online]. Dostupné z: <https://www.philipcolbert.com>.

¹⁴⁶ [Srov.] MALÝ, Zbyšek a Alena MALÁ, ed. *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2010. Prameny a dokumenty (Výtvarné centrum Chagall), s. 205.

Na české umělecké scéně vládne v současné době také **Pasta Oner**, vlastním jménem Zdeněk Řanda. Reflektuje nynější populární kulturu. V jeho díle se potkávají tradiční kategorie uměleckých směrů pop artu a cartoon estetiky a v posledních letech se prosazuje v klasických nezávislých i veřejných galeriích. V českém kontextu představuje mediálně i veřejnosti známého umělce, který však o sobě záměrně vytváří dojem jisté kontroverze z hlediska obvyklé společenské a kulturní normy. „Významově bohatě nabitě obrazy a objekty čerpají inspiraci nejen z všudypřítomné inklinace postmoderního člověka globálního západu k třpytivým objektům sdílené touhy, ale vydávají se také po stopách různých forem spirituální transcendence či vnitřních zákoutí víry, odkrývají řadu osobních a popových mytologií, zkoumají podvědomé tužby či reminiscence na lidskou sexualitu, ale také nekáravě poukazují na hrozby tvarující terén naší každodenní zkušenosti.“ Centrem tvorby Pasty Onera je akrylová barva. Vedle toho je aktivní také v navrhování a instalaci prostorových objektů a plastik, vytvářením grafických listů a průkopníkem neobvyklých výtvarných technik.¹⁴⁷ (viz Přílohy I., obr. 31)

Posuzuje-li se pop art podle několika málo teoretických předpokladů, které toto hnutí z počátku ovlivňovaly, pak může být považován za částečně úspěšný. O přibližně čtyřicet let později se na toto umění díváme jako na odlišné. Po více než jednu generaci je pop artu přiznán mistrovský status muzeí a sběratelů. V muzeích po celém světě stále častěji vidíme umění pop-artových umělců. Popularita pop artu, která byla jak bezprostřední, tak dlouhodobá, umožnila mnoha novým jedincům brát umění vážně. Bylo to umění srozumitelné na povrchu, ale také hluboce rezonující všemi diváky, kteří byli ochotni o obrazech a jejich kontextech skutečně uvažovat. Obrazy byly ve své době dostatečně aktuální, takže k rozpoznání ikonografie nebylo potřeba klasického nebo náboženského vzdělání. Místo toho ochota přehodnotit již známé obrazy mohla vést k rozpoznání převládání starověkých lidských témat (jako je touha a pomíjivost) ve světě známém svým rychlým tempem. Pop art vznikl ve chvíli, kdy více univerzit, galerií a muzeí otevíralo své brány většímu publiku, jež toužilo po přístupu k umění.¹⁴⁸

¹⁴⁷ *Pasta Oner* [online]. Dostupné z: <https://www.pastaoner.cz/about>.

¹⁴⁸ [Srov.] MCCARTHY, David. *Pop Art: Movements in modern art*. Tate publishing, 2000, s. 75-76.

2 Využití pop artu ve výuce výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ

Druhá kapitola teoretické části je zaměřena na možnosti využití pop artu v hodinách výtvarné výchovy v rámci prvního stupně základní školy. V první řadě je věnována pozornost zastoupenosti dané tematiky v *Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání* (zkráceně RVP ZV). Věnuje se tedy pop artu z hlediska kurikulárních dokumentů, a to zejména v otázce rozvíjení patřičných kompetencí žáků skrze námi zkoumané téma. Dále je zde zpracována podkapitola, v níž jsou představeny nejen didaktické publikace s tematikou pop artu, ale i různé inspirační a motivační materiály. V neposlední řadě se kapitola zabývá pop artem z pohledu didaktiky výtvarné výchovy, a tím vede k přípravě tématu do projektové části diplomové práce. Pozornost je věnována i cílům výtvarné výchovy, které jsou stejně důležité jako všechny výše zmíněné aspekty.

Cíle výtvarné výchovy se proměňují s rozvojem společnosti, jako reakce na aktuální společenské preference. Podílí se na rozvoji vnímavosti dětí prostřednictvím smyslového aparátu, a tím i na přijetí nové vizuální a hmatové zkušenosti. Podporují tvořivost a představivost, tedy schopnost žáků uplatňovat své nápady a nová řešení. Výtvarné činnosti jsou obrazem psychického stavu konkrétního žáka, při tvorbě komunikuje se sebou samým, prožívá emoce, a tím vším se přispívá k rozvoji sebereflexe. Prostřednictvím výtvarné výchovy rozvíjíme estetickou citlivost žáků a utváříme jejich estetická měřítka. Na konkrétních dílech se snažíme žákům představit kvalitní tvorbu v kontrastu s podbíživostí a kýčem. Výtvarná výchova poskytuje také mnoho příležitostí k rozvoji komunikačních dovedností prostřednictvím skupinové práce a podporuje vytváření sociálních vazeb. Široká škála výtvarných činností podporuje postupný rozvoj motorických dovedností, především jemné motoriky při pohybech prstů, při prostorové a akční tvorbě se zase aktivuje motorická paměť.¹⁴⁹

¹⁴⁹ [Srov.] ŘEPA, Karel. Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy. České Budějovice, PF JU. V tisku.

2.1 Umění 2. poloviny 20. století z hlediska kurikulárních dokumentů

V první podkapitole, jak už název napovídá, se budeme věnovat umění druhé poloviny dvacátého století, konkrétně pop artu, z hlediska kurikulárních dokumentů pro základní vzdělávání.

Kurikulární dokumenty mají dvojí úroveň – státní a školní. Do státní úrovně dokumentů se řadí rámcové vzdělávací programy (RVP), určené pro etapy předškolního, základního a středního vzdělávání. Školní vzdělávací programy (ŠVP) představují školní úroveň dokumentů a vycházejí z rámcového vzdělávacího programu pro danou oblast. Za tvorbu ŠVP zodpovídá každá škola samostatně. RVP i ŠVP jsou veřejné přístupné dokumenty.¹⁵⁰ Vzdělávací obor Výtvarná výchova je řazen do vzdělávací oblasti Umění a kultura. Vedle tohoto oboru se zde nachází Hudební výchova a doplňující obor Dramatická výchova.

Cílem vzdělávací oblasti Umění a kultura je vést žáky k rozvíjení vnímavosti k uměleckému dílu. Žáci se na prvním stupni základního vzdělávání seznamují s vhodně vybranými uměleckými díly. Učí se tedy porozumět uměleckému dílu pomocí svých zkušeností. Umělecká díla žák rozpoznává a interpretuje.¹⁵¹ Žáci se také prostřednictvím poznávání uměleckého díla seznamují s vybranými umělci a obdobím vzniku daného uměleckého kusu. Mohou se dozvědět nové informace o umělcově životě a jeho specifickém stylu tvorby. Umělce ovlivňuje nejen doba, v níž žijí, ale také jejich vnitřní pocity a psychika. To vše se může přenášet do uměleckého díla a žák prostřednictvím vhodného výkladu získává všechny tyto informace, čímž se dále rozvíjí a rozšiřuje si své obzory.

Silvie Šeborová v rozhovoru pro eduzin.cz uvedla, že „Vnímání umění rozvíjí schopnosti a dovednosti, které potřebujeme i při jiných příležitostech. Získáme vizuální gramotnost, která nám pomáhá orientovat se ve světě, kde nás obklopují nejrůznější, i klamné obrazy.“¹⁵² Vizuální myšlení pomáhá člověku si určité věci vizualizovat. Je to proces, při němž si něco představujeme. Umění může být díky tomu dobře čitelné i pro malé děti. Pohlíží na něj totiž jiným způsobem. Nevědí, že se jim má daný umělec líbit, protože je slavný a jeho obrazy drahé. Tento dětský pohled může člověka obohatit. Zájem o umění a povídání si o něm buduje vztahy mezi rodiči a dětmi, ale také i mezi dětmi a učiteli. Člověk poznává sám sebe i druhé. "Když si povídáme s dětmi o umění,

¹⁵⁰ [Srov.] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>, s. 5.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 80.

¹⁵² *Eduzin.cz* [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://eduzin.cz/wp/2022/01/26/hledejte-v-galerii-svuj-vlastni-pribeh-kriticka-umeni-radi-jak-detem-otevrit-svet-vytvarnych-del/>.

můžeme nahlédnout jejich myšlenky, sny, představy a nápady, ke kterým bychom se jinak nedostali."¹⁵³ I s pop artem, který se zdá na první pohled banální, se dá pracovat tímto způsobem. Když učitel například vede s žáky diskusi nad kolážemi Richarda Hamiltona, může objevit věci, kterých si předtím on sám nevšiml. Žáci mohou v obrazech hledat nové významy, a tím se učitel přibližuje k tomu, jak žáci přemýšlí. Důležité je ovšem pop-artová díla doplnit patřičným komentářem, který vysvětluje záměr vzniku takového díla. Bez tohoto komentáře by pak díla mohla působit bezvýznamně nebo povrchně.

Obsahem učiva jsou tři základní oblasti, se kterými pracujeme v rámci zpřístupňování výtvarné výchovy žákům na 1. stupni základní školy:

1. Obsahem první oblasti je „Rozvíjení smyslové citlivosti jsou činnosti, které žákovi umožňují rozvíjet schopnost rozeznávat podíl jednotlivých smyslů na vnímání reality a uvědomovat si vliv této zkušenosti na výběr a uplatnění vhodných prostředků pro její vyjádření.“¹⁵⁴

Například skrze inspiraci tvorbou Andyho Warhola či Roye Lichtensteina lze u žáků rozvíjet vizuálně obrazné vyjadřování. Oba umělci pracovali s linearitou, tvary, ale také barevností. Práce s texturou je vidět především v malbách zákusků pop artistry Wayneho Thiebauda, který výraznou texturou podtrhl krémovitost dezertů. Pop-artové koláže Petera Blake či Richarda Hamiltona mohou být také dobrým podmětem k tvoření. Pracovat s objekty a jejich uspořádání do celku s ohledem na jejich velikost, výraznost a vzájemné postavení ve statickém a dynamickém vyjádření.¹⁵⁵ První oblast se také zaměřuje na smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření – umělecká výtvarná tvorba, fotografie, film, tiskoviny, televize, elektronická média, reklama.“¹⁵⁶ I toto jsou pro pop art a jeho představitele velmi blízká témata, která se v jejich tvorbě často objevují. Filmová tvorba je nejen u raného představitele pop artu Andyho Warhola, ale také u japonských umělců Yayoi Kusama či Takashi Murakami.

2. Obsahem druhé oblasti je uplatňování subjektivity. To „jsou činnosti, které žáka vedou k uvědomování si a uplatňování vlastních zkušeností při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření.“¹⁵⁷

Dále se RVP ZV zmiňuje o typech vizuálně obrazných vyjádření a přístupech k nim.

¹⁵³ *Eduzin.cz* [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://eduzin.cz/wp/2022/01/26/hledejte-v-galerii-svuj-vlastni-pribeh-kriticka-umeni-radi-jak-detem-otevrit-svet-vytvarnych-del/>.

¹⁵⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>, s. 81.

¹⁵⁵ [Srov.] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>, s. 86.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 86.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 81.

- „Typy vizuálně obrazných vyjádření – jejich rozlišení, výběr a uplatnění – hračky, objekty, ilustrace textů, volná malba, sochařství, plastika, animovaný film, komiks, fotografie, elektronický obraz, reklama,
- přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – hledisko jejich vnímání (vizuální, haptické, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, založené na smyslovém vnímání).“¹⁵⁸

Objekty, sochařství, plastika, animovaný film, ale i fotografie a reklama jsou vizuální obrazná vyjádření, skrze něž si pop art otevírá cestu do výtvarné výchovy. Konkrétními příklady jsou sochařství Claese Oldenburga, Philipa Colberta, umělců Gilbert & George či japonské umělkyně Yayoi Kusama, plastice se věnoval George Segal, práci s fotografií, filmem a reklamou nalezneme u zmiňovaného Andyho Warhola, komiksové obrazy tvořil Roy Lichtenstein a animovaným filmům se věnoval výše uvedený Takashi Murakami.

3. Obsahem poslední oblasti je ověřování komunikačních účinků. To jsou činnosti, které žákovi „umožňují utváření obsahu vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace a hledání nových i neobvyklých možností pro uplatnění výsledků vlastní tvorby, děl výtvarného umění i děl dalších obrazových médií.“¹⁵⁹

Blíže je tato oblast v RVP ZV charakterizována takto:

- „Osobní postoj v komunikaci – jeho utváření a zdůvodňování; odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření (samostatně vytvořených a přejetých) v rámci skupin, v nichž se žák pohybuje; jejich porovnávání s vlastní interpretací,
- komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření – v komunikaci se spolužáky, rodinnými příslušníky a v rámci skupin, v nichž se žák pohybuje (ve škole i mimo školu),
- proměny komunikačního obsahu – záměry tvorby a proměny obsahu vlastních vizuálně obrazných vyjádření i děl výtvarného umění.“¹⁶⁰

Spolupráce ve skupinách je důležitá nejen ve škole, ale také v běžných životních situacích – je zapotřebí se naučit respektovat názory ostatních, i pokud s nimi

¹⁵⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-02-28].

Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>, s. 86

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 81.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 86.

nesouhlasíme, dokázat se v klidu domluvit a najít řešení, které vyhovuje všem. Skupinová práce je zařazena i do projektové části této diplomové práce – žáci ve skupině spolupracovali na vytvoření dvou velkých objektů, přičemž zvýšená pozornost byla věnována komunikaci, spoluúčasti a nalezení společného kompromisu.

Dalším cílem vzdělávací oblasti Umění a kultura je vzájemné propojení kultury a umění. Žáci se učí prostřednictvím své vlastní tvorby, uplatňují subjektivní vnímání a také se opírají o vlastní představy a prožívání. Učitel by neměl opomenout rozvíjet i tvůrčí potenciál.¹⁶¹ Výtvarný pedagog může rozvíjet vizuálně obrazné představy skrze tvořivý přístup žáků. Obrazové představy mohou být plošné či prostorově rozvržené.¹⁶² Žák by neměl vizuální kulturu pouze pasivně přijímat, měl by ji také umět ovládat za pomoci vlastní tvořivosti a svého vnímání. Když se opět zaměříme na koláž od britského umělce Richarda Hamiltona *Co vlastně dělá naše dnešní přibytky tak odlišnými, a tak sympatickými?*, žák díky tomuto dílu může porovnat populární kulturu dané doby s dnešní, může hledat rozdíly, ale i shody či podobnost se současností. To vše pak může onen žák přenést do vlastní tvorby. Podobně lze pracovat i s *Campellovými plechovkami* Andyho Warhola – dílo smí posloužit jako vzor a zároveň žáky inspirovat k vlastním nápadům.

Pojem a výklad tvořivosti, který je ve výtvarné výchově tak důležitý, lze nalézt v celé řadě odborných publikací. Na problematiku je nahlíženo z různých úhlů pohledu. V pedagogickém slovníku je uvedeno, že „[t]vořivost je duševní schopnost vycházející z poznávacích i motivačních procesů, v níž hraje důležitou roli též inspirace, fantazie, intuice. Projevuje se nalézáním takových řešení, která jsou nejen správná, ale současně nová, nezvyklá, nečekaná.“¹⁶³

Pro rozvoj kreativního myšlení je také vhodné zmínit metodu brainstormingu SCAMPER, což je zkratka slov Substitute, Combine, Adapt, Modify, Purpose, Eliminate a Rearrange. Metoda spočívá v kladení otázek zaměřených na sedm zmíněných oblastí (volně přeloženo jako nahradit, kombinovat, přizpůsobit, upravit, účel, odstranit, přeuspořádat). Každá tato oblast napomáhá studentům rozvíjet myšlení a prohlubuje jejich znalosti.¹⁶⁴

¹⁶¹[Srov.] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>, s. 81.

¹⁶² VANCÁT, Jaroslav. *Poznávací a komunikační obsah výtvarné výchovy v kurikulárních dokumentech*. Praha: Sdružení MAC, 2003. *Nové metody vzdělávání*, s. 11.

¹⁶³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, s. 235.

¹⁶⁴ [Srov.] SCAMPER. *Mindtools.com* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://www.mindtools.com/pages/article/newCT_02.htm.

Z výše uvedeného textu je patrné, že pop art z hlediska kurikulárních dokumentů může být vyhovujícím tématem pro uplatnění v praxi na prvním stupni základní školy.

Dále se budeme věnovat didaktickým materiálům s tematikou pop artu.

2.2 Didaktické materiály s tematikou pop artu

Tato podkapitola je věnována publikacím, které jsou zaměřeny na pop art nebo se v nich tematika pop artu vyskytuje či tematiku popularizují. Publikace buďto směřují k využití ve výtvarných činnostech nebo nepřímo slouží jako motivační a inspirační materiál. Také se zde nachází metodické listy z výstavních projektů a školní projekty.

Knihu *To bych zvládl taky, umění v komiksech* od Petra a Marty Kovářových, Ondřeje a Magdy Navrátilových vydala Masarykova univerzita v Brně roku 2017. Kniha vznikla ve spolupráci s Katedrou výtvarné výchovy PdF MU a jejími autory jsou právě tamní učitelé a výtvarníci. V publikaci se jim podařilo přepsat moderní dějiny umění do komiksu. Kniha obsahuje třináct příběhů, pomocí kterých se čtenář seznamuje s díly moderního umění. Jednotlivé kapitoly se soustředí vždy na jeden vybraný umělecký směr. Kapitole o pop artu s názvem *Plechovky a hvězdy* jsou věnovány celkem čtyři strany. Čtenář se zde seznamuje s předními pop-artovými umělci, jako jsou Andy Warhol, Claes Oldenburg a Roy Lichtenstein. (viz Přílohy I., obr. 32)

Knihu od **Ondřeje Horáka**, ilustrovaná **Jiřím** Frantou, *Proč obrazy nepotřebují názvy* se věnuje dějinám moderního umění. Kniha je napsána formou detektivního příběhu v komiksové podobě, čímž zavede čtenáře do světa moderního umění zábavnou a lehce pochopitelnou formou. Průvodci se stávají dvě děti – Mikuláš a jeho starší sestra Ema. Oba sourozence do galerie zavede babička s dědečkem, kteří jsou velice moudří a trpěliví. Během návštěvy galerie společně poznávají významná umělecká díla. V knize jsou také uvedeny základní informace o jednotlivých uměleckých směrech, s nimiž se skrze díla seznamují. Na konci knihy nalezneme sepsaný rejstřík osobností a uměleckých směrů, a navíc je zde uvedena galerie daných uměleckých děl. Kniha je doplněna o zdařilé ilustrace obrazů, které čtenáře vtáhnou do děje a světa umění. S pop artem se v knize čtenář setkává skrze Andyho Warhola a jeho *Campbellovu plechovku*. Také je zde k vidění socha *Balónový pes* od Jeffa Koonse (viz Přílohy I., obr. 33).

Obě výše zmíněné knihy pracují s tématem moderního umění a jsou hravě a vtipně zpracované. Obě citlivě vtahují dítě do světa umění.

V roce 2017 vyšla v komiksové podobě také kniha *Andy Warhol život v komiksu*. Knihu napsal Adriano Barone. Dílo je velmi originální a má netradiční zpracování, které se příznačně hodí ke stylu samotného Andyho Warhola. Kniha seznamuje čtenáře se životem Andyho Warhola již od jeho narození v Pittsburghu v roce 1928. Průvodcem tohoto komiksu je samotný Warhol, jenž pomocí komiksových bublin seznamuje čtenáře s aktuálním děním v příběhu. Komiks je převážně černobílý, některé úseky jsou však pestrobarevné. Na konci knihy jsou vypsána základní životopisná data ze života Andyho Warhola (viz Přílohy I., obr. 34).

V roce 2013 Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou uspořádala výstavu nazvanou *Andy Warhol – zlatá šedesátá*. K této příležitosti byly vydány také pracovní listy s úkoly, a to nejen pro žáky a studenty. Všichni návštěvníci si mohli tyto pracovní listy během prohlídky vyplnit, a tak výstavu prožít více do hloubky. Pracovní listy obsahují celkem pět úkolů. První úkol je zaměřen na rozpoznání osobností dvacátého století z Warholových obrazů. Druhý úkol byl dotvořit černobílé reprodukce dnes velmi oblíbené sladkosti – Kinder vajíčka. Třetí úkol byl inspirován obrazem *Flowers*. Čtvrtým úkolem bylo dotvořit reprodukci českého zpěváka Karla Gota. V posledním pátém úkolu si mohl návštěvník zkusit navrhnout obal pro CD své oblíbené skupiny. Všechny úkoly jsou nápadité a při jejich plnění se divák více vcítí do atmosféry Warholovy tvorby (viz Přílohy I., obr. 35).

Česká autorka **Petra Vondrová** napsala knihu *Tvoříme z věcí kolem nás Pop-art pro děti*. Publikaci doporučuje nejen pedagogům, ale i rodičům a jejich dětem. Již z názvu knihy vyplývá, že by měla být inspirovaná hnutím pop art. Autorka v úvodu knihy popisuje, jak je publikace koncipována. Následuje strana s vysvětlením a seznámením s pop artem a jeho představiteli. Poté je kniha rozdělena do patnácti kapitol. Každá z těchto kapitol je inspirována umělci z období pop artu dle autorčina výběru. Témata se také vážou k určitému ročnímu období, některá se však dají využít po celý rok. Lekce obsahují seznam pomůcek a materiálů, dále se zde objevuje podrobný návod pro další práci. Postup je také doplněný fotografiemi. V neposlední řadě na konci každé kapitoly nalezneme text v zeleném rámečku, který vypovídá o životě umělce, jímž je dané tvoření inspirováno. Tyto zelené rámečky jsou nazvány *Kdo je...?*. Téměř každé tvoření, které Petra Vondrová v knize představuje, se uskutečňuje za pomoci šablon. Z tohoto samotného faktu vyplývá, že zde není příliš prostoru pro kreativitu a fantazii. Celkovým dojmem kniha působí jako zdroj inspirace pro pracovní činnosti než výtvarné výchovy. Žáci se učí, jak zpracovávat

materiál, například papír, kartón, plasty a běžně dostupné materiály. Jedinou pozitivitu lze nalézt v tom, že se děti učí pracovat s různorodými materiály, jež jsou běžně dostupné, recyklované i přírodní. Při výrobě žáci rozvíjí psychomotorickou oblast při stříhání šablon, skládání papíru, obtiskování razítek, vybarvování, lepení apod. Na druhou stranu z pohledu didaktiky výtvarné výchovy jsou úkoly koncipovány nevhodně. Není zde prostor pro vlastní vyjádření, pro uplatnění vlastních nápadů a myšlenek. Vybrané techniky jednotlivých umělců jsou znehodnoceny převedením do banálních šablonových útvarů. Kniha si tedy pouze hraje na princip pop artu. Možná lze dokonce konstatovat, že zneužívá název tohoto uměleckého směru pro větší komerční úspěšnost publikace (viz Přílohy I., obr. 36).

Kniha od zahraničního autora **Thomase Böhlera** *Pop art – create your own striking wall art* je opět podrobným návodem pro tvoření. Před samotnými lekcemi Thomas Böhler seznamuje čtenáře s pop artem a také s potřebnými materiály, pomůckami a technikami. Autor se inspiroval motivy, které jsou pro pop art typické. Kniha je rozdělena na čtyři velké kapitoly – Pop-artová klasika, Značky a kultovní předměty, Člověk a zvíře, Svět komiksů. Podkapitoly následně popisují podrobné návody pro daná témata. Tématy jsou květinová koláž, rty vytvořené pomocí bramborového razítka, malba zipu, kabelky, portréty aj. Böhler na začátku každé podkapitoly popisuje, proč dané téma zvolil, a do modrého rámečku vypisuje seznam potřebného materiálu. Nakonec podrobně popisuje návod pro vybranou lekci a doplňuje ji také o fotografie. Autor knihy jde však pouze po formě. Pop art napodobuje a přibližuje se k němu, ale chybí zde kreativita a hravost. Z hlediska didaktiky výtvarné výchovy jsou náměty ve své podstatě nefunkční (viz Přílohy I., obr. 37).

Pop artu na prvním stupni základní školy se věnovala také diplomová práce Dany Kačenkové s názvem *Pop – art* z Masarykovy univerzity v Brně z roku 2009. Během pěti výtvarných celků trvajících dvě až tři hodiny se žáci pátého ročníku seznamovali s pop artem. První hodina byla nazvána Řeč barev. Cílem bylo seznámit žáky s dělením barev podle různých kritérií a vyzkoušet si vyjádřit náladu pomocí barvy. Cílem druhé lekce nazvané Ilustrace bylo seznámit žáky s pojmem pop art a pokusit se o inovativní ztvárnění pohádky O Červené Karkulce pomocí komiksu. Třetí lekce s názvem Animace – Flybook žáky seznamovala s animací. Poslední dvě lekce byly věnovány reklamě.

Na pop art se zaměřil také jeden z projektů Základní umělecké školy Karmel. Náměty byly inspirovány Andy Warholem a Royem Lichtensteinem a byly navrženy pro žáky od prvního do sedmého ročníku. Pro první a přípravný ročník využily slova jako POP, BUM a také vlastní portrét. Použili k tvoření pouze tři základní barvy – žlutou, červenou a modrou. Vznikly tak malby ve stylu Roye

Lichtensteina. Druhý námět byl zaměřen na doplňkové barvy. Každý si vybral nádobu, kterou má rád a pomocí tří čar ji rozdělil na tři části. Každou část vybarvil kontrastními barvami. Třetí pop-artový námět byl portrét v komiksovém stylu Roye Lichtensteina. Čtvrté tvoření bylo zaměřeno na obaly. Úkolem bylo vybrat si čtyři detaily obalů a jejich zvětšeniny překreslit co nejpřesněji. V páté lekci si měli žáci zvolit výrobek, který dle nich charakterizuje současnou dobu. Někteří si zvolili Pepsi, jiní kelímek Starbucks. Předposledním tématem byla bota ve stylu pop artu. Toto téma bylo určené sedmému ročníku a žákům střední školy. Poslední sedmý námět byl uskutečněn s pomocí počítačové grafiky – žáci upravovali v kreslicím programu svou vlastní fotografii.

Pop art nabízí mnoho možností, jak jej prezentovat, díky čemuž může být kvalitní náplní hodin výtvarné výchovy, a to nejen na prvním stupni základní školy. Existuje ovšem riziko, že pokud se téma špatně uchopí, zůstane pop art nepochopený a může se žákům jevit až jako povrchní a banální.

2.3 Pop art z pozice didaktiky výtvarné výchovy

V této podkapitole si zodpovíme několik následujících otázek: Je téma pop art z hlediska didaktiky výtvarné výchovy vhodné pro žáky na prvním stupni základní školy? Jakými činnostmi lze ve výtvarné výchově rozvíjet patřičné kompetence?

Z pohledu didaktiky výtvarné výchovy lze skrze vhodně vybraná témata z období pop artu dosáhnout cílů výtvarné výchovy. Téma pop artu je spíše vhodné zařadit ve 4. až 5. třídě prvního stupně základní školy vzhledem ke komplikovanosti tématu. Z pohledu ontogeneze se žáci ve věku osmi až dvanácti let nacházejí v období tzv. kresebného realismu. Tvorba tedy začíná být více uvědomělá a mezi objekty na obrázcích se objevují vnitřní vztahy.

Činnosti ve výtvarné výchově lze rozdělit na receptivní a produktivní. Skrze receptivní činnosti se žáci seznamují se světem výtvarného umění. Poznávají kulturní epochy, umělecké směry a jejich přední umělce. Vybranými uměleckými díly se lze během výtvarných hodin tematicky i technicky inspirovat.¹⁶⁵ Jak již bylo naznačeno v úvodu kapitoly, pokud vhodně zvolíme umělce a jejich díla, lze i neobvyklé téma, jakým pop artu zajisté je, využít na prvním stupni základní školy a realizovat v jeho duchu ony receptivní činnosti.

¹⁶⁵ [Srov.] ŘEPA, Karel. Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy. České Budějovice, PF JU. V tisku.

Receptivní činností jsou také návštěvy výstav. Galerie a muzea jsou dalšími zdroji výtvarných podnětů. Návštěva kvalitní výstavy přispívá k rozvoji dětské osobnosti. Žáci poznávají také fungování daných institucí. Často si v galeriích a muzeích lze objednat nabízené vzdělávací programy pro školy. Navštěvovat se mohou ale i výtvarné ateliéry, studia a řemeslné díly. Žáci zde mohou na vlastní kůži pocítit jedinečnou tvůrčí atmosféru a sledovat vznik nového uměleckého díla. Zájem o výtvarnou kulturu lze prohloubit také skrze organizování besed s výtvarníky přímo ve třídě. Umělec pak může žáky motivovat k jejich vlastní tvůrčí aktivitě. Nelze opomenout ani exkurze za historickou či současnou architekturou.¹⁶⁶

Pokud svou pozornost zaměříme na galerie a muzea jako inspirativní zdroj výtvarných podnětů, tak se v knize *Galerijní animace a zprostředkování umění* od Radka Horáčka dozvíme, že veřejné galerie a muzea začaly vznikat převážně na konci 19. století. V současné době existuje celá řada galerií soukromých, jsou uspořádány mezinárodní přehlídky, veletrhy umění, různé aukce a podobně. To vše přispívá ke většímu zprostředkování umění laické veřejnosti, potažmo dětem. To zahrnuje i zpřístupňování umění ve sdělovacích prostředcích a ve školách.¹⁶⁷ Ve výtvarném umění se muzejní a sbírková činnost stále vyvíjí a graduje. Muzea hledají rovnováhu mezi budováním sbírky a prezentováním této sbírky veřejnosti. Německý profesor Hans Belting se zabýval otázkou, jaké časové trvání hodnot jsou muzea schopna uchovat. Odpovědi na otázku, zda muzeum má být chrámem nebo veřejným fórem, hledá v názorech slavných umělců, kteří se často přiklánějí k tomu, že muzeum by mělo být velmi váženým stánkem k uchování uměleckých hodnot, jež by ve své vážnosti neměly být rušeny. V pop artu ale nachází Belting zřetelné argumenty pro koncipování muzea jako místa komunikace, zábavy, ale i obchodu.¹⁶⁸

Důležité je uvědomovat si rozdíl mezi dětským a dospělým návštěvníkem muzea. „Aby se děti mohly přiblížit záměrům, sdělením či náladě vystavených prací, potřebují jiný typ komunikace, než je jen běžné procházení mezi exponáty a jejich prohlížení. Dětem nestačí jen zrakové vnímání. Potřebují nejen mluvenou interpretaci, ale také smyslově intenzivnější hmatový zážitek, a především komplexní vnímání zprostředkované nějakou formou vlastní aktivity.“¹⁶⁹ Je proto důležité připravovat dětem různé programy, kde si budou

¹⁶⁶ [Srov.] ŘEPA, Karel. Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy. České Budějovice, PF JU. V tisku.

¹⁶⁷ [Srov.] HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998, s. 15.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 33.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 15.

moci skutečně prožít to, co v muzeu pouze vidí.¹⁷⁰ Tento přístup je uplatněn v projektové části této diplomové práce, a to tak, že realizovaná výtvarná řada byla motivována návštěvami muzeí a galerií. Uspořádané výstavy pop artových umělců ve třídě (imaginárním muzeu) pomohli žákům orientovat se v daném období, a více tak pochopit myšlenky představovaných umělců.

Radek Horáček také uvádí, že „ve výtvarné pedagogice se běžně setkáváme s tím, že určitý výtvarný postup je využit nejen proto, aby si děti do jisté míry osvojili určité výtvarné dovednosti, ale aby prostřednictvím této práce mohly něco prožít a poznat.“¹⁷¹

Již zmíněné produktivní činnosti výtvarné výchovy lze členit podle uplatnění vybraných médií a vyjadřovacích prostředků do třech kategorií – plošná, prostorová a intermediální tvorba. Plošná tvorba zahrnuje koláž, malbu, grafiku, písmovou tvorbu, kresbu, reliéfní tvorba, ale také počítačovou grafiku a fotografii.¹⁷² Plošné činnosti mají důležité místo ve vývoji žákovského výtvarného projevu. I u popartových umělců můžeme nalézt významná díla, která jsou kolážemi či jsou výsledkem práce s fotografií. Koláží se zabýval již několikrát uvedený Richard Hamilton v díle *Co jen způsobuje, že jsou dnešní domovy tak odlišné, tak přitažlivé?*, které bylo velmi významné v počátcích britské větve pop artu. Richard Hamilton rovněž pracoval s fotografií například v díle *Moje Marilyn*. Koláží se také věnoval Jasper Johns. Malba se objevuje téměř u většiny představitelů tohoto období.

Druhým celkem produktivních výtvarných činností je prostorová tvorba, kam se řadí modelování, keramika, práce s materiály, design, landart, reliéfní tvorba, tvorba objektů a instalace.¹⁷³ Prostorové tvorbě se věnoval Claes Oldenburg. Jeho skulptury z netradičních materiálů umístěné do veřejných prostor se staly nedílnou součástí městské architektury. Lze je rovněž nalézt ve významných muzeích moderního umění. Prostorové objekty vytvářel také George Segal. Pracoval převážně se sádrou, ale využíval i jiný běžně dostupný materiál – dřevo, sklo, kov. Ze současných neo – popových umělců ukazuje prostorovou tvorbu ve svých dílech i britský umělec Philip Colbert, který vyrábí sochy svého alter ega humra.

Poslední třetím celkem produktivních činností je intermediální tvorba. Do této skupiny se řadí fotografie, počítačová grafika, výtvarná animace, animace

¹⁷⁰ [Srov.] HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998, s. 112.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 52

¹⁷² [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, s. 17.

¹⁷³ [Srov.] Tamtéž, s. 17.

uměleckého díla, happeningy, videoart, instalace a tvorba objektů.¹⁷⁴ V současné moderní době existuje široká škála možností, jak s novými médii pracovat ve výtvarné výchově – například práce s digitálními fotoaparáty, kamerou, interaktivní tabulí, mobilními telefony nebo počítači.

Autoři knihy *ICT a současné umění ve výuce – inspirace pro pedagogy výtvarné, hudební a mediální výchovy* uvádějí, že výtvarná výchova využívá nové formy vizuálního vyjádření. „Nová média přinášejí často převratné možnosti vnímání reality a zakládají nové možnosti tvořivé práce. Vedle toho že nabízejí nové možnosti vyjádření, přinášejí i schopnost rychle a ve velkém objemu pracovat s různými daty. Objevují se tak nové žánry a přístupy, které se zakládají na recyklaci a samplování již vyprodukovaných obrazů. Studenti a žáci tak objevují, že mohou k tvorbě využít současných technologií a kreativně pracovat i s mobilem nebo internetem. Výtvarné umění a média se čím dál více propojují a obohacují. Umělci i žáci čerpají z mediálního průmyslu a přejímají i jeho formy prezentace.“¹⁷⁵

Již výše zmíněný Philip Colbert vytvořil digitální výstavu. Japonská umělkyně Yayoi Kusama se věnovala vytvářením soch a obrazů, ale také zorganizovala několik happeningů.

Výše popsané celky výtvarných činností lze dělit podle pojetí lekce na výtvarné pojetí imaginace, studium skutečnosti a experimentace. Imaginace, z latinského slova *imaginatio*, je hlavním prostředkem myšlení a poznávání a je důležitou součástí výtvarného a obecně tvůrčího procesu. Imaginace je schopnost vyvolat v mysli představy či obrazy, které vycházejí z předchozí zkušenosti. Při plošné i prostorové tvorbě vedeme žáky nejen k zájmu o skutečnost, ale také právě k imaginaci. Dle Zdeňka Hosmana jde nejčastěji o „vyjadřování představ, práce z představ, tematické práce.“¹⁷⁶ Skrze imaginaci žák sděluje své znalosti a zkušenosti o okolním světě a také popisuje svůj vnitřní svět, svá přání a své touhy. Pro žáky je imaginace důležitější než fantazie. Fantazie je rozvinutá představa. Obrazy z reality se fantazií dále přetvářejí.¹⁷⁷

Zájem o kreslení dle představy se vytvářel koncem devatenáctého století. Ve školství se imaginace začala rozvíjet až během počátku dvacátého století, tudíž se jedná o poměrně nové pojetí. Dříve se imaginace označovala jako

¹⁷⁴ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, s. 17.

¹⁷⁵ CHOCHOLOVÁ, Lucie, Barbora ŠKALOUDOVÁ a Lucie ŠTŮLOVÁ VOBOŘILOVÁ, ed. *ICT a současné umění ve výuce - inspirace pro pedagogy výtvarné, hudební a mediální výchovy*. V Praze: Národní galerie, 2008, s. 23.

¹⁷⁶ HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, s. 37.

¹⁷⁷ [Srov.] ŘEPA, Karel. *Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy*. České Budějovice, PF JU. V tisku.

ilustrační či volné kreslení. Snaha o zařazení imaginace do činností výtvarné výchovy byla ovlivněna pedagogikou a psychologii, kde se se začalo více pohlížet na zájmy a potřeby dítěte.¹⁷⁸ Imaginativní činnosti by měly být dle uvedených autorů v současné době ve čtvrté až šesté třídě zastoupeny v plošné výtvarné činnosti z 30 až 40 % a z hlediska trojrozměrné tvorby asi z 20 %.¹⁷⁹

Imaginace v pop artu je zastoupena například v rané tvorbě Roye Lichtensteina, který navrhl dolarovou bankovku. Inspirací může být i malba Alexe Katze či umění japonského umělce Yoshitoma Nary a také postavy v dílech britského umělce Juliana Opieho.

Výtvarné vyjádření experimentace, z latinského slova experimentum, znamená pokus či zkouška. V umění představuje snahu o nové a nezvyklé vyjádření skutečnosti. Experimentaci je vhodné zařazovat v okamžiku, kdy se žáci seznamují s novými výtvarnými médii a objevují nové materiály.¹⁸⁰ Experimentace klade důraz na samotný proces tvorby, nikoliv na její výsledek. Experimentační činnosti se doporučují zařadit do výuky ve čtvrtém až šestém ročníku v plošné výtvarné činnosti, plošné tvorbě a intermediální akci, a to přibližně z 10 %. Každá třetí až čtvrtá hodina by tedy měla být, dle uvedených autorů, experimentálně pojata.¹⁸¹ Než pedagog uvede experimentaci do praxe, je vhodné si ji nejprve sám vyzkoušet a zjistit, jaké možnosti výtvarné médium, materiál a technika nabízí.

Umělci se ve svých dílech často snaží nové materiály a techniky využívat. Vytváří nové neobvyklé postupy. V pop artu to byl například Andy Warhol, který se věnoval technice sítotisku – kopíroval fotografie, které dále barevně upravoval. Stejně tak Robert Milton Ernest Rauschenberg, který kromě sítotisku byl znám pro tzv. kombinovanou techniku, v níž spojoval barevnou plochu s technikou koláže. Umělci Gilbert & George vytvářeli sochy z časopisů, pití apod. a japonská umělkyně Yayoi Kusama zase využívá vlastní techniku pestrobarevných teček.

Další důležitou součástí výtvarné výchovy je výtvarné studium skutečnosti, které se zaměřuje na studium a zobrazení viděného světa. Toto pojetí bylo součástí kreslení již od 19. století a využívalo metodu kopírování a obkreslování vzorových předloh. Vzhledem k ontogenezi je vhodné studium skutečnosti zařazovat do činností ve středním školním věku, kdy je žák schopen lépe analyzovat realitu. Dochází totiž k postupné objektivizaci vidění.¹⁸² Dle Jeana

¹⁷⁸ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, s. 37.

¹⁷⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 18.

¹⁸⁰ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, s. 20.

¹⁸¹ [Srov.] Tamtéž, s. 18.

¹⁸² [Srov.] Tamtéž, s. 22-23.

Piageta se dítě mezi sedmým a dvanáctým rokem života nachází ve stadiu tzv. konkrétních operací. Žák je tedy schopen logicky přemýšlet o konkrétních událostech a objektech a dokáže vnímat realitu z více hledisek. Studium inspirované skutečností může být doplněním imaginace již od první třídy základní školy. Takové studium skutečnosti by mělo být snahou o osobitou interpretaci skutečnosti. Ve čtvrtém až šestém ročníku by výtvarné studium skutečnosti mělo být dle Hosmana zastoupeno v plošné výtvarné činnosti z 10 až 15 % a z hlediska plošné tvorby z 5 %.¹⁸³ Uměleckou inspirací pro výtvarné studium skutečnosti může být umělec Wayne Thiebaud, který svou tvorbu zasvětil malbě zákusků, pohárů a pečiva.

Ve výtvarné výchově je důležitá zejména přidaná hodnota, kterou každý pedagog může vložit do motivace. „Ta je intimním východiskem k dialogu, v němž se utvářejí a řetězí myšlenky. Nabízené i jiné asociace umožňují sestoupit mezi vrstvy zvoleného tématu, vnímat pocity a reakce dětí a odkrývat jakoby mimo chodem skryté významy dříve, než nastane čas chopit se štětce nebo tužky. Jindy se úvahy vyvíjejí při výtvarné práci nebo promlouvají mezi postřehy v hodnocení.“¹⁸⁴

Věra Roeslová popisuje, že „pojmy, které nejčastěji prohlubují účinky všedních událostí, poznáme s jistotou. Jsou přitažlivé – žáci o nich žertují, zaujatě o nich hovoří, uvažují o nich s blízkými lidmi a po se čase k nim vracejí. Nabízí se otázka, jak silná musejí být výtvarná témata, aby učitel vždy dokázal odkrýt jejich hloubku a aby se jí dítě mohlo dotknout. Vždyť i nejnaléhavější podněty časem zevšední a stanou se součástí rutiny. Snad se lze obracet někdy více k obrazu, k soše či k výtvarnému jazyku, jindy ke spojení přírodních zákonitostí s jejich ztvárněním nebo ke znalostem v jiných oborech. Také prostá výtvarná hra s materiály se může stát přidanou hodnotou, která podporuje smyslové vnímání a prožívání, výtvarná etuda se může vázat k schopnosti experimentovat, citlivě reagovat a tvořivě myslet. Podle toho, na jaké formy přidaných hodnot klade učitel důraz, se utváří jeho osobitá koncepce výuky.“¹⁸⁵

V pop artu lze nalézt opravdu mnoho umělců, kteří mohou sloužit jako inspirace pro tvorbu na prvním stupni základní školy. Skrze pop-artové umění lze ve výuce výtvarné výchovy rozvíjet všechny požadované formy a přístupy. Tvorba pop artu je velice pestrá – není třeba příliš dlouho hledat, aby se objevilo vhodné téma a upravilo se pro dětského vnímatele. Důležité ovšem je dávat věci do kontextů

¹⁸³[Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, s. 18.

¹⁸⁴ ROESELVÁ, Věra. *Proudy ve výtvarné výchově*. [1. vyd.]. Praha: Sarah, 1999, s. 16.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 16.

pro lepší pochopení smyslu tohoto umění, a tím i předávat přidanou hodnotu. Toho lze dosáhnout především v úvodní motivační části jednotlivých lekcí.

II. Projektová část

3 Výtvarná řada *Rychlovýlety za pop artem do muzeí a galerií moderního umění*

Ve druhé části diplomové práce je realizována a reflektována výtvarná řada nazvaná *Rychlovýlety za pop artem do muzeí a galerií moderního umění*. Projekt je inspirovaný pěti vybranými pop-artovými umělci, jejichž tvorba byla představena v teoretické části práce. Cílem projektové části této práce je koncipovat ucelený a pestrý soubor vyhovujících námětů a forem výtvarných činností, skrze něž je vhodné seznámit žáky na prvním stupni ZŠ právě s uměleckými projevy pop artu a jeho hlavními představiteli. Předpokladem je získání nových znalostí z tohoto novějšího období výtvarné kultury, ale také, a to především, rozvoj tvůrčích kompetencí žáků, schopnosti prezentovat své dílo a diskutovat o něm. Navržená výtvarná řada by mohla být dobře využitelná ve výtvarné výchově na základní škole, a to zejména ve čtvrtém a pátém ročníku prvního stupně, pro něž je jako celek koncipována.

Tato část diplomové práce je zároveň praktickým vyústěním tematické rešerše teoretické části práce. Právě díky zevrubnému prostudování daného tématu z pozic teorie a dějin umění mohla být zvolena vyhovující tematika pro realizaci projektové části.

Následující kapitola tak čtenáře strukturovaně seznamuje s přípravou, organizací, námětovou strukturou, samotnou realizací a závěrečnou reflexí výtvarné řady. Každá z představených lekcí obsahuje také svůj přípravný formulář, jenž je umístěn v samostatné části příloh.

3.1 Příprava a organizace výtvarné řady

Příprava výtvarné řady byla nejprve zaměřena na vhodný výběr pop-artových umělců. Důležité bylo vybrat takové umělce, jejichž tvorbou se lze inspirovat tak, aby byla vhodná pro žáky na prvním stupni základní školy a aby se skrze ni rozvíjely patřičné kompetence týkající se výtvarné činnosti.

Pro realizaci projektové části byl konkrétně zvolen pátý ročník Jubilejní základní školy svatováclavské ve Strýčicích. Ve vybrané třídě dlouhodobě působím jako asistentka pedagoga.

Výtvarná řada byla naplánována na celkem osm týdnů. Lekce byly koncipovány jako dvouhodinové či čtyřhodinové bloky. Pro výuku bylo nutné předem zajistit potřebný materiál, jako jsou barevné čtvrtky, velké kartónové krabice, časopisy a letáky, nakoupit a napéct zákusky. Vzhledem k opatřením zavedeným v souvislosti s probíhající epidemií viru Covid-19 byla v některých případech před realizací lekce nutná spolupráce s rodiči.

Vybranou třídu pátého ročníku navštěvuje celkem 17 žáků, ne vždy se však výuky účastnili všichni.

3.2 Námětová struktura výtvarné řady

Výtvarné lekce postupně seznamují žáky s tvorbou jednotlivých představitelů uměleckého směru pop art, ale také s vybranými muzei moderního umění po celém světě. Každé ráno v den realizace výtvarné výchovy, která probíhala vždy jednou týdně, žáci obdrželi pozvánku a letenku na výstavu některého z pop-artových umělců ve vybraném muzeu. Odpoledne byli žáci přivítáni v daném imaginárním muzeu vytvořeném v prostorách třídy, museli se prokázat letenkou a také předložit pozvánku. Expozice byla připravena přímo ve třídě a objevilo se zde vždy přibližně okolo pěti děl. Pokaždé proběhlo přivítání v muzeu a krátká prohlídka dané výstavy. Po prohlídce následovala samotná tvorba žáků inspirovaná daným umělcem. Na závěr byl ve třídě vystaven plakát se stručným životopisem onoho umělce. Žáci tak měli i po proběhnuté lekci stále na očích, s kým jsme se společně seznámili a kým se nechali inspirovat.

Žáci byli vždy zvědaví, co je v dalším týdnu čeká, kam se poletí a koho nového poznají. První rychlovýlet byl do Anglie, která se považuje za počátek vývoje pop artu. Žáci se v rámci první výstavy dozvěděli několik základních informací o tomto uměleckém směru. Navštívili jsme expozici koláží Richarda Hamiltona v Tate Modern v Londýně. Následně žáci pracovali na tvorbě koláže doplněné malbou temperovými barvami.

Dále jsme letěli na Slovensko, přestože tvorba Andyho Warhola vznikala v New Yorku. V Medzilaborcích, odkud pochází Warholova rodina, se totiž nachází Muzeum Andyho Warhola. K následnému tvoření bylo využito černobílé fotografie a vodových barev.

Během třetího rychlovýletu jsme zamířili do New Yorku, podívat se na obrovské sochy Claese Oldenburgera. Neproběhla pouze prohlídka soch v MoMA New

York, ale také jsme absolvovali virtuální prohlídku soch v různých městech. Žáci tentokrát pracovali ve skupinách s velkým 3D objektem.

Předposlední rychlovýlet byl opět do Ameriky, ale tentokrát do státu Kalifornie. Byli jsme na výstavě plné zákusků od Wayneho Thiebauda. Následná výtvarná lekce byla zaměřena na malbu.

Poslední rychlovýlet se odehrál opět v New Yorku, kde tvořil Roy Lichtenstein. V MoMA New York žáci viděli několik typů tvorby – od motivu komiksu, přes kreslené seriály až po návrh desetidolarové bankovky. Poslední výtvarnou technikou, jíž jsme využili, byla kresba tužkou.

Projekt nemohl být završen jinak než vernisáží prací samotných žáků. Žáci tak viděli svou tvorbu jako celek. Na vernisáži se také doba pop artu propojila i s hudebním uměním, skupinou The Velvet Underground, která je úzce spojena s Andy Warholem. Projekt probíhal po dobu osmi týdnů v rámci dvouhodinových vyučovacích hodin.

3.3 Realizace výtvarné řady

V této kapitole bude představeno celkem šest výtvarných lekcí, které byly realizovány po dobu osmi týdnů.

Žáci byli den před uskutečněním lekce informováni, že následujících několik týdnů se budeme v rámci výtvarné výchovy navštěvovat muzea moderního umění v různých městech světa. V muzeu vždy navštívíme výstavu určitého umělce, jehož tvorbou se budeme následně inspirovat. Každé ráno v den uskutečnění výtvarné lekce bude na žáky na lavicích čekat pozvánka na danou výstavu. Z druhé strany pozvánky bude další překvapení, a to letenka do města, kde se galerie či muzeum s onou exhibicí nachází. Informace, na jakou výstavu a kam pojedeme, se žáci vždy dozví z pozvánky. Z druhé strany pozvánky na žáky vždy čekala letenka s jejich jménem, časem odletu a dalšími detaily.

Náročná na přípravu byla zejména každotýdenní tvorba pozvánek a letenek do vybraného muzea moderního umění, a to přímo na míru konkrétním žákům. Pomůcky byly žákům poskytnuty (barevné čtvrtky A3, krabice, technické tužky, časopisy), v některých případech využili i své vlastní.

3.1.1 Lekce první: Moderní byt a život v něm

Délka lekce byla čtyři vyučovací hodiny.

V den realizace výtvarné výchovy na žáky čekala na jejich stole pozvánka s letenkou, kterou si schovali na odpolední rychlovýlet do Londýna. Žáci se před vstupem do třídy museli prokázat letenkou a následně byli uvítáni na výstavě v Tate Modern v Londýně. Po třídě bylo rozmístěno několik koláží Richarda Hamiltona. Vysvětlili jsme si, co je to koláž a jak vzniká. Výstavu jsme společně prošli a Hamiltonovu tvorbu okomentovali.

V další části hodiny následovala vlastní tvorba koláže moderního bytu a života v něm. Společně jsme si stanovili, co by v koláži nemělo chybět a co na takovou koláž budeme potřebovat. V zadní části třídy byly připravené různé druhy časopisů, letáků a novin – zkrátka vše, co je na takovou koláž potřeba.

Prvním krokem před tvorbou koláže bylo připravení pracovních míst a pomůcek. Každý obdržel černou čtvrtku formátu A3. Žáci poté začali pracovat na svých kolážích. K tvorbě využili již zmíněné časopisy a ostatní materiály. Každý se dle svého uvážení rozhodl, jakou část bytu vytvoří, a podle toho také začal hledat potřebný materiál. Nakonec svou místnost doplnil o vlastní malbu pomocí temperových barev. Na závěr každý vymyslel nějaký tajemný či ojedinělý příběh o svém výtvoru.

Popis průběhu činnosti: Všichni žáci si připravili pomůcky a poté začali hledat vyhovující materiál na koláž. Hledání a vystřihávání vhodného materiálu dalo žákům velkou práci. Také využití prostoru formátu A3 pro ně nebylo jednoduché. Žáci nejdříve prováděli lepení koláže, po něm následovalo dotvoření koláže temperovými barvami. Žáci měli za úkol koláž dotvořit dle své fantazie – něčím ji ozvláštnit, doplnit. Zatímco tvořili, přemýšleli nad příběhem, který se v jejich pokoji odehrál či odehrává, čím je zvláštní, jedinečný apod.

V závěru lekce proběhla společná reflexe celé tvůrčí činnosti. Každý ke své koláži vyjádřil a převyprávěl příběh o své místnosti.

Vlastní reflexe: Když žáci ráno na lavici objevili pozvánku s letenkou byli nadšení – bylo to pro ně něco nového, něco, co ještě nezažili. V úvodní části hodiny, kdy probíhala prohlídka výstavy a komentování děl Richarda Hamiltona, žáci věnovali aktivitě svou plnou pozornost, o obrazy se zajímali a s nadšením hledali odpovědi na mé dotazy (například čeho si všimnou na koláži jako první, co vše se tam nachází, co mají koláže společného). Tato úvodní část přispěla k inspiraci v následující části hodiny, kdy žáci tvořili vlastní koláž vybraného pokoje.

Tvorba koláže nebyla pro žáky úplně jednoduchá. Museli se rozhodnout, jakou místnost v bytě zvolí, jaké jí vyberou vybavení a způsob rozmístění jednotlivých prvků na formát A3 tak, aby se k sobě vše velikostně hodilo. Rovněž stříhání materiálu zabralo poměrně dlouhou část lekce, i z tohoto důvodu se koláž dokončila až v rámci pokračování toho rychlovýletu další týden.

Příprava na první lekci je součástí přílohy prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 110).

3.1.2 Lekce druhá: Oblíbená sladkost

Délka lekce trvala dvě vyučovací hodiny.

Žáci ráno v den realizace výtvarné výchovy obdrželi pozvánku s letenkou na druhý rychlovýlet. Tentokrát jsme se vydali na Slovensko, kde se nachází Muzeum moderního umění Andyho Warhola. Žáci se před vstupem do třídy museli prokázat letenkou a následně byli uvítáni v Medzilaborcích na Slovensku. Řekli jsme si několik slov o Andy Warholovi. Žáci museli přijít na to, proč se nacházíme na Slovensku, a ne v New Yorku, kde Warhol převážně tvořil a kde měl také svou The Factory. Společnými silami na odpověď přišli.

Poté následovala prohlídka muzea. Po třídě bylo vystaveno pět vybraných děl z tvorby Andyho Warhola. Společně jsme si výstavu prošli, okomentovali a vysvětlili si, jak některá díla vznikla. Žáci v obrazech hledali odpovědi na mé otázky. Také jsme se zaměřili na jednotlivé barvy použité v daných obrazech.

Po prohlídce obrazů následovala práce samotných žáků. Oblíbená sladkost ve třídě je čokoláda Milka. Každý žák proto dostal dvě nebo tři černobílé kopie fotografie čokolády Milky velikosti A5. Úkolem každého bylo černobílou Milku vybarvit vodovými barvami a dodělat její pozadí. Žáci se mohli inspirovat barvami, které viděli na výstavě např. v díle *Marilyn I-X*.

Popis průběhu činnosti: Žáci si na lavici připravili potřebné pomůcky a poté každý žák dostal dvě černobílé fotografie čokolády Milky. Vodovými barvami čokoládu Milku vybarvili. Po zaschnutí barev si každý žák zvolil příchut čokolády. Rychlejší žáci vytvořili děl několik (až tři). Výsledné práce jsme společně s žáky nalepili na dvě černé velké plochy, a vznikly nám tak dva velké obrazy.

Na konci, při závěrečné reflexi, jsme si výsledné obrazy prohlédli. Popovídali jsme si o jejich barvách a o příchutích jednotlivých čokolád.

Vlastní reflexe: Pozvánka s letenkou měly u žáků opět úspěch. Žáci nakonec zdařile uhodli, proč se nacházíme právě na Slovensku. Při prohlídce obrazů jsme využili i mezioborové propojení s anglickým jazykem, kdy jsme si překládali příchutě polévek na Warholově díle *Campbellovy plechovky* z roku 1962. Na ukázce obrazu *Marylin I-X* byli žáci upozorněni na podstatnou složku tohoto díla – barevnost.

V následující části výuky, kdy žáci vybarvovali oblíbenou sladkost, byla patrná jejich snaha a zájem. Při vymýšlení příchutí byli žáci kreativní, některé příchutě se ale i opakovali. V závěru jsme společně vytvořené čokolády nalepili na dvě černé plochy, na nichž krásně vynikly syté barvy a také rozdíly mezi díly jednotlivých žáků. Na konci, když nám zbylo ještě pár minut času, proběhla krátká diskuse nad otázkou, zda bychom chtěli být známými osobnostmi – kdyby ano, jakými a jaké by si vymysleli umělecké jméno. Odkazovali jsme tím na Warholovu tendenci využívat pro svá díla obličej slavných celebrit.

Příprava na druhou lekci je součástí přílohy druhého formuláře (viz Přílohy III. s. 115).

3.1.3 Lekce třetí: Mobilní telefony

Tato lekce byla naplánována na čtyři vyučovací hodiny.

V rámci třetího rychlovýletu na žáky čekala pozvánka ve tvaru hamburgeru a letenka do Muzea moderního umění v New Yorku. Žáci se před vstupem do třídy museli prokázat letenkou, následně byli přivítáni v muzeu a měli za úkol si v tichosti projít výstavu několika fotografií soch Claese Oldenburga. Tentokrát měli návštěvníci za úkol si výstavu prohlédnout sami a zjistit, v čem se různorodá tvorba daného umělce vzájemně shoduje. Na výstavě byly připravené fotografie soch jidla. Žáci tedy správně objevili, že tvořil především sochy, že námětem je jídlo a že jsou vyrobeny z materiálu, jež není pro sochy typický.

Po této krátké prohlídce následovala virtuální návštěva různých měst. Na Smart tabuli jsme si ukázali sochy, které Oldenburg vystavil v různých zemích světa. Tato část žáky překvapila, podobné objekty předtím neviděli a nevěděli, že i toto může být forma umění.

V zadní části třídy byly připravené obalené velké kartonové krabice. Podle jejich tvaru a na základě nápověd bylo rychle uhodnuto, co budou dnes žáci tvořit – mobilní telefony. Lekce byla zaměřena na skupinovou práci. Dívky a chlapci pracovali zvlášť. Bylo na jednotlivých členech skupiny, aby se shodli, jak bude

objekt vypadat, a co bude kdo dělat. Důležitá byla zejména kooperace ve skupině.

Každá skupina si nejdříve zvolila, co bude vyobrazeno na přední straně jejich telefonu. Dále domalovali boky a zadní stranu. Vše tvořili pomocí temperových barev a fixů. Lekce byla rozdělená do celkem čtyř vyučovacích hodin.

Popis průběhu činnosti: Každá skupina dostala na lavice krabici, jež měla představovat mobilní telefon. Společně jsme si pověděli, co se v takovém mobilu nachází a k čemu slouží. V rámci prvních dvou hodin výtvarné výchovy měli žáci za úkol navrhnout display telefonu. Pro malbu displeje využili temperové barvy a fixy. Každá skupina zvolila odlišný motiv.

Další týden žáci dokončili, opět za pomoci temperových barev, boční strany a zadní část mobilního telefonu. Skupina dívek zvolila mobilní telefon bez krytu, ovšem skupina chlapců si vytvořila svůj vlastní, zcela originální kryt. V závěru lekce společně každá skupina vymyslela zprávy, které jejich telefon posílá nebo dostává. Bublíny se zprávami byly nalepeny na okraj přední strany objektů.

V závěrečné reflexi proběhlo krátké představení mobilních telefonů. Skupiny daný telefon představily ostatním a přečetly příchozí a odchozí zprávy.

Vlastní reflexe: Originální pozvánka ve tvaru hamburgerů žáky namotivovala a byli zvědaví, co je odpoledne na výstavě čeká. O to více byli překvapeni prohlídkou skulptur ve městech. Často kladenou otázkou bylo, jak jsou sochy ve městech připevněné. Díky těmto otázkám jsme se v další hodině o proces instalace Oldenburgových soch blíže zajímali, a tím si jeho tvorbu připomněli. Byla to pro žáky první zkušenost s takto velkými uměleckými 3D objekty. Velice mile jsem byla překvapena, jak si žáci dokázali poradit a společně se ve skupině domluvit, jak budou při práci postupovat.

Když se na výsledné objekty podíváme, je na nich znát, jaký mobilní telefon tvořila skupina dívek a jaký skupina chlapců. Oba výsledné mobilní telefony jsou originální.

Příprava na třetí lekci je součástí přílohy třetího formuláře (viz Přílohy III., s. 119).

3.1.4 Lekce čtvrtá: Cesta do cukrárny Wayneho Thiebauda

Tato lekce byla navržena na dvě vyučovací hodiny.

Čtvrtý rychlovýlet se uskutečnil ve státě Kalifornie v Crocker Art Muzeum. Žáci se před vstupem do třídy museli prokázat letenkou, následně byli přivítáni v muzeu a krátce seznámeni s daným umělcem. Následovala prohlídka obrazů. Všechny obrazy na výstavě obsahovaly nějaký zákusek či sladkost. Při prohlídce jsem se zaměřili na to, co je na obrazech výrazné – na malbách jsou vidět tahy štětce, pastovitá struktura. Také lze poukázat na ojedinělé vyobrazení prostoru a pozadí objektů.

Jelikož se žáci ocitli tak trochu v cukrárně, čekala je malba zákusků. Každý dostal do dvojice dva zákusky, jež měl za úkol namalovat pomocí temperových barev.

Popis průběhu činnosti: Žáci se po výstavě posadili a do lavice dostali dvojici zákusků. Úkolem každého bylo namalovat zákusky, které vidí před sebou. K malbě využili temperové barvy, ovšem bez použití vody, aby docílili pastovité struktury. Po malbě zákusků se pokusili vytvořit pozadí. Barvy mohly být zvolené libovolně, dle kreativity žáků.

Hotové zákusky v závěrečné reflexi představili žáci ve dvojici – druh zákusku, jaké zvolili pozadí apod. I když někteří malovali stejný zákusek, každý měl výtvar v něčem odlišný a zvolil i jiné pozadí. Na závěr své malby položili do zadní části třídy. Žákům bylo řečeno, že se zde nachází cukrárna. Postupně tedy každý šel a prohlédl si nabídku dezertů ve vitríně. Poté se usadili a každý si svůj zákusek, který maloval, snědl.

Vlastní reflexe: Čtvrtá lekce byla pro žáky zatím ze všech lekcí nejnáročnější. Ze studia skutečnosti měli někteří obavy. Připadalo jim to velice náročné, ale ve většině případů právě ti, kteří měli největší obavy, vytvořili velmi povedený výsledek. Žáci byli po celou dobu malby velmi motivovaní. Také se těšili, až si budou moci svou sladkost sníst.

Příprava na čtvrtou lekci je součástí přílohy čtvrtého formuláře (viz Přílohy III., s. 123)

3.1.5 Lekce pátá: Návrhy bankovek

Délka lekce byla dvě vyučovací hodiny.

Poslední lekce se uskutečnila opět ve státě New York, a to v Muzeu moderního umění. Ráno měli žáci na lavicích připravenou poslední pozvánku s letenkou. Před vstupem do třídy se museli prokázat letenkou a následně byli přivítáni

v muzeu. Prohlídka obrazů Roye Lichtensteina byla zaměřena na komiks, dětské kreslené postavy a na jeho úplně prvotní tvorbu vznikající těsně před obdobím pop artu, tzv. proto-pop art – návrh amerického dolaru.

Následně se žáci dozvěděli, co je v rámci lekce čeká, tj. návrh vlastní bankovky pouze pomocí tužky a tenkého černého fixu.

Popis průběhu činnosti: Žáci se po výstavě usadili a společně jsme si řekli, co na bankovce nesmí chybět. Měla by zde být hodnota bankovky, vhodné je také napsat, pro jaký stát měna platí, a v neposlední řadě by měla obsahovat nějaký dominantní prvek. Žáci byli upozorněni, že na některých bankovkách se nachází také okraj. Pokud budou chtít, mohou ho tam také nakreslit. Každý mohl na bankovce vyobrazit cokoli podle své představy. Žáci pracovali pouze s technickou tužkou a tenkým černým fixem, kterým zvýraznili některé detaily.

Na závěr jsme si společně sedli do kruhu, kde každý představil svůj návrh. Daný žák okomentoval, co se na bankovce objevuje, jakou má hodnotu a ostatní spolužáci dostali prostor k vyjádření svého názoru na dané dílo.

Výsledné kresby bankovek se následně nakopírovaly na barevné papíry. Každý poté obdržel sedm kopií, které dostal na vernisáži jako honorář za své prodané obrazy.

Vlastní reflexe: Výstava Roye Lichtensteina byla dětem vzhledem ke svým tématům blízká. Žáci hned na první pohled poznali, že se jedná o komiks a jaké kreslené postavy představuje. Dokázali přeložit a odvodit si z anglických popisů, o co se jedná, nad čím například daná postava přemýšlí, a pochopili také vtipnou ukázkou z knihy Kačer Donald. Shodou okolností předešlý den probírali v rámci vlastivědy finanční gramotnost. Návrh bankovky se s touto hodinou tedy dobře doplňoval. Žáci využili své představivosti a kreativity a povedlo se jim navrhnout originální a vtipné bankovky.

Příprava na pátou lekci je součástí přílohy pátého formuláře (viz Přílohy III., s. 126).

3.1.6 Lekce šestá: Vernisáž

Časová dotace lekce byla dvě vyučovací hodiny.

Projekt nemohl být zakončen jinak než vernisáží. Žáci po dobu sedmi týdnů navštěvovali různé výstavy, a tak nesměla chybět návštěva také vlastní expozice. Žáci byli, jako každý týden, přivítáni na výstavě, tentokrát na své vlastní. Úvod

vernisaže byl zahájen proslovem a stručným připomenutím všech předešlých rychlovýletů. Proběhl společný přípitek na počest úžasných mladých umělců, díky nimž mohla být tato výstava uskutečněna. Každý obdržel katalog průvodce výstavou.

Na Smart tabuli byly promítnuty fotografie z tvoření žáků. Hudební kulisou vernisaže byla skupina The Velvet Underground, která je blízká umělci Andymu Warholovi. V závěru vernisaže každý žák získal, jako správný umělec, za svá prodaná díla honorář, který představovaly nakopírované navržené bankovky z předešlé lekce.

Vzhledem k současné covidové situaci nebylo možné vernisáž uspořádat pro rodiče a širokou veřejnost. Výstavu přišli podpořit někteří učitelé a také vedení školy.

3.4 Zhodnocení realizace výtvarné řady

Výtvarná řada *Rychlovýlety za pop artem do muzeí a galerií moderního umění* v pátém ročníku prvního stupně základní školy byla i navzdory covidové situaci úspěšně zrealizována. Přispěla k získání nových poznatků nejen z oblasti výtvarného umění, ale i z dalších odvětví. Objevily se zde mezipředmětové vztahy s anglickým jazykem – žáci překládali názvy Campbellových polévek či některé názvy uměleckých děl. Propojení nastalo také s vlastivědou skrze probíranou finanční gramotnost a výtvarné zpracování vlastních bankovek. Další nadstavbou byly pozvánky a letenky. Žáci měli šanci poznat, jak může pozvánka a letenka vypadat, a co by na nich nemělo chybět. Nelze opomenout také aspekt etikety – žáci se seznámili se základy vhodného chování na výstavách a v muzeu.

Hlavním cílem bylo seznámit žáky s uměleckým směrem pop art a dále také poznání vybraných muzeí. Skrze rychlovýlety za pop-artovými umělci získali žáci nové informace o umění a historii, především z období padesátých a šedesátých let.

Zadání byla zvolena tak, aby byly využity různé způsoby umělecké prezentace a zároveň aby veškerá činnost byla pro žáky hrou, při které nás hranice nikterak neomezují v tvořivosti. Dle mého názoru se popisovaná atmosféra nejvíce projevila u koláží, kde bylo žákům zadáno široké téma „místnost v domě“, ale ostatní instrukce chyběly – zbylá tvorba byla založena pouze na větší či menší fantazii a kreativitě žáků dle toho, jakou místnost si zvolí. To bylo navíc umocněno tím, že co si žáci nemohli vystříhnout, mohli alespoň domalovat. Je

důležité říct: „Zde nemáte téměř žádné hranice, vše je jen na vaší fantazii a kreativě, ale pokuste se vytvořit nějaký příběh nebo koláž něčím ozvláštnit.“ Neméně důležitá je i zpětná vazba ve formě komentářů jednotlivých žáků ke svým vlastním dílům. Je zřejmé, že právě v tomto tématu, se nejvíce projevila individualita žáků, a také náročnost nutnosti vlastního rozhodnutí – jakou místnost zvolit, co tam umístit v návaznosti na omezenou možnost obrázků, kterou měli k dispozici aj. Tento nedostatek mohli nahradit zmíněným domalováním. Druhá lekce byla více svázána formou předem daného obrázku k dopracování. Avšak při skupinové prezentaci bylo zřejmé, že i zde bylo dost prostoru pro vlastní tvorbu a kreativitu. Cílem třetí lekce bylo vyzkoušet si práci na 3D objektu a posílit týmovou spolupráci. Téma mobilního telefonu bylo zvoleno záměrně, jako předmětu denní potřeby pro komunikaci.

Lekce byly navrženy tak, aby v rámci každé z ní žáci pracovali jinou technikou, a tak získali nové poznatky a byli více vtaženi do pop artu a výtvarné tvořivosti obecně. Žáci si vyzkoušeli různé druhy výtvarných činností a postupů – tvoření koláže na černou čtvrtku, práce s černobílou fotografií, prostorová tvorba velkého 3D objektu, studium skutečnosti a kresba tužkou.

Projekt byl navržen pro žáky prvního stupně základní školy. Byl brán ohled na celkový vývoj žáků tak, aby vše zvládli dokončit. Vyzkoušeli si různé druhy činností, práci na různých formátech a barvy papírů, s rozličnými výtvarnými potřebami. Pracovali jednotlivě i ve skupině.

Závěrem projektu byla vernisáž, která završila celou tvorbu inspirovanou světovým pop artem. Žáci si díky ní spojili vše, co v rámci lekcí prožili a získali celkový náhled na pop-artové umění. Díky skupině The Velvet Undergroud, kde působil také Andy Warhol, si výtvarné umění spojili i s tím hudebním.

Díky vernisáži se žáci myšlenkově vrátili do předchozích hodin, s odstupem se podívali na svá díla i na výtvary svých spolužáků. V úvodu jim byla připomenuta zadání, a mohli tak zpětně reflektovat své artefakty. Vernisáž byla jakousi odměnou a oceněním za práci v hodinách. Žáci se také mohli vcítit do rolí umělců, jejichž díla si někdo prohlíží a hodnotí je. Vernisáže se zúčastnilo několik učitelů, včetně vedení školy.

Vernisáž a návštěvy imaginárních muzeí měly i zásadní společensko-kulturní přesah, neboť cílem bylo ukázat skutečný způsob prezentace uměleckých děl na výstavách – jak například probíhá zahájení výstavy, proč je vhodné být dobře oblečen a soustředěn. Důvodem je, že tím dáváme najevo svou úctu nejen k umělci a jeho dílům, ale také ke všem, kteří se na takovéto akci podílí a připravují ji. Většina žáků tohoto věku zná ze své zkušenosti pouze návštěvu kina, divadla, muzea nebo nějaké sportovní akce. Tímto jim byla vlastním

prožitkem zpřístupněna a sdělena další zkušenost. Poznali, jakým způsobem lze nahlížet na výtvarné umění, jak náročné je vytvořit umělecké dílo a jak příjemné je sdílení napětí, a poznali také pocity spojené s prezentací vlastní práce.

Žáci také získali příležitost pochopit, že návštěva muzea nebo umělecké výstavy je nedílnou součástí kulturního života. Přímou si zkusili, jak náročné je vytvořit umělecké dílo a jak bychom se měli k vytvořeným dílům chovat – nedotýkat se jich, nepoškozovat je a snažit se pochopit, co chtěl umělec svým dílem ostatním sdělit. Zvolené téma pop artu může být pro žáky 5. třídy náročné z hlediska pochopení. Byl jim tedy podán promyšlený komentář k jednotlivým dílům a témata byla zvolena tak, aby byla pro žáky lépe uchopitelná. Na druhou stranu tento směr nabízí mnoho možností pro realizaci vlastních nápadů.

4 Závěr

Cílem práce bylo seznámit žáky prvního stupně základní školy s pop artem, a to skrze nové a autentické tvůrčí objevy v rámci výtvarně-projektového vyučování. Projekt byl motivován imaginárním cestováním do vybraných světových muzeí a galerií.

Představení výtvarné kultury a předních autorů pop artu může být pro žáky páté třídy náročné, a to především vzhledem k přehnané proklamativnosti, částečné bizarnosti a konceptuálně laděné estetice vybraných projevů. Pokud pracujeme s obrazem či sochou ze starších kulturních období, žákovské reflexe a pochopení lze víceméně predikovat. Při prezentaci pop-artových děl může však padnout oprávněná otázka, proč je to či ono dílo považováno za umění. Vždyť na koláž může být nahlíženo jako na pouhou skládačku vystřižených obrázků, kterou dokáže vytvořit snad každý. Natisknout vedle sebe obal komerčního výrobku nebo opakovaně něčí portrét ve více barevných variantách nemůže být složité, podobně jako zvětšit nějaké věci denní potřeby a umístit je do prostoru. Při práci s touto tematikou je proto klíčové zmínění patřičného kontextu a snahy přimět žáky k diskusi na téma „Proč je i toto uměním?“. A je vůbec důležitá prezentace pop artu jako umění anebo je pouze důležité, aby dané téma žáky zaujalo? Obě varianty jsou podstatné a musíme mezi nimi najít vyvážený stav. Na jedné straně, obzvláště pak ve výtvarné výchově, v žácích probouzet jisté estetické citění, ale ještě významnější je motivace a zaujetí daným tématem.

Pop art se může jevit jako povrchní, protože například pracuje s obecně známými věcmi, využívá reprodukce a fotografie, známé výrobky nebo osobnosti, prostředky denní potřeby a potraviny. Proč tedy věnovat pop artu tolik času během vyučovacích hodin? Důvodem je právě to, že tyto věci a objekty důvěrně známe. Není právě zajímavé, jak s dobře známými věcmi z našeho bezprostředního okolí dokážeme tvořivě manipulovat? Jak je výtvarně využijeme, složíme k sobě, jaké použijeme barvy či zda tyto předměty zmenšíme či zvětšíme? Pop art nabízí mnoho vrstev a možností, jak věci prezentovat a odhalit přitom autentickou osobnost každého tvůrce, v našem případě žáka.

I když se pop art zdá být na jedné straně povrchní nebo na straně druhé pro někoho těžko pochopitelný, je nesporné, že může být plnohodnotnou náplní hodin výtvarné výchovy na prvním stupni základních škol. Velice důležité je však samotné uvedení do tématu, které by jinak právě mladší žáky mohlo svádět k jeho povrchnímu uchopení. Pokud jsou aspekty výše uvedené vyvážené a dobře prezentované, otevírají se nám tímto tématem nejen široké možnosti využití

výtvarných i jiných uměleckých technik, ale především prostor pro rozvoj tvořivosti, představivosti a samostatnosti během procesu tvorby.

Mou snahou bylo prezentovat na prvním stupni základní školy ne zcela běžné téma. Jsem přesvědčena, že pokud se této inspiraci z historie novějšího umění nebudeme vyhýbat a dáme žákům v tvorbě jistou volnost, odměnou nám budou individuální a originální výtvary a zaujetí žáků novým způsobem práce v hodinách, které bylo v našem případě nesporné.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

BELTON, Robert James, ed. *Galerie světového malířství*. Přeložil Karel KOPIČKA. Čestlice: Rebo, 2005. ISBN 80-7234-444-7.

BREGANTOVÁ, Polana, ŠVÁCHA, Rostislav a Marie PLATOVSKÁ, ed. *Dějiny českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978802001487-x.

DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. [Praha]: Slovart, 2005. ISBN 8072097318.

DANIEL, Ondřej, Tomáš KAVKA a Jakub MACHEK. *Populární kultura v českém prostoru*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 9788024621920.

Encyklopedie výtvarného umění. Praha: Svojtka a Vašut, 1996. ISBN 80-7180-167-4.

80-7180-167-4.

FINCH, Christopher. *Pop art: object and image*. London: Studio Vista, 1968.

HARING, Keith. *Deníky*. Zlín: Kniha Zlin, 2013. ISBN 9788087497289.

HODGE, Nicola a Libby ANSON. *Umění od A do Z: největší světoví umělci a jejich díla*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus. ISBN 80-00-01649-4.

HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 42, ISBN 8072096621

HONNEF, Klaus. *WARHOL*. Taschen/Slovart, 2019. ISBN 9788075298782.

HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 9788073940010.

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. ISBN 8072040847.

CHALUPECKÝ, Jindřich. *Nové umění v Čechách*. Jinočany: H + H, 1994. ISBN 978-80-85787-81-8.

CHÂTELET, Albert. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. ISBN 80-7181-936-0.

CHOCHOLOVÁ, Lucie, Barbora ŠKALOUDOVÁ a Lucie ŠTŮLOVÁ VOBOŘILOVÁ, ed. *ICT a současné umění ve výuce - inspirace pro pedagogy výtvarné, hudební a mediální výchovy*. V Praze: Národní galerie, 2008. ISBN 978-80-7035-378-3.

JAŁOWIK, Delfina. *Museum of contemporary art v Krakově: Pop-art after the holocaust Boris Lurie*. Kraków: Managing editor, 2019.

KRAUSS, Anna-Carola. *Dějiny malířství od renesance k dnešku*. Praha: Slovart, 1996. ISBN 80-85871-76-9.

MALÝ, Zbyšek a Alena MALÁ, ed. *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2010. Prameny a dokumenty (Výtvarné centrum Chagall). ISBN 978-80-86171-35-7.

MCCARTHY, David. *Pop Art: Movements in modern art*. Tate publishing, 2000. ISBN 1854373048.

ODEHNALOVÁ, Alena. *Vybrané kapitoly z dějin kultury XX. století*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-211-4.

OSTERWOLD, Tilman. *Pop Art*. Taschen, 2015. ISBN 978-3-8365-2009-6.

PIJOAN, José. *Dějiny umění 10*. Odeon, 1984. ISBN 01-523-84. Universitas: *Kultura a umění*. 2003. ISSN 1212-8139.

ROESELOVÁ, Věra. *Proudy ve výtvarné výchově*. [1. vyd.]. Praha: Sarah, 1999. ISBN 80-902267-3-6.

WARHOL, Andy a Pat HACKETT. *Popismus: šedesátá léta očima Andyho Warhola*. Přeložil Jiří HANUŠ. Praha: Argo, 2016. ISBN 978-80-257-1773-8.

WARHOL, Andy. *Gigant*. Přeložil Jiří HRUBÝ. Praha: Agro, 2017. ISBN 978-80-257-2117-9.

WRENN, Mike. *Andy Warhol*. Přeložil Tomáš MÍKA, redaktor Eva ŠKAMLOVÁ. Bratislava: Champagne Avantgarde, 1993. Jejich vlastními slovy. ISBN 80-7150-102-6.

Elektronické zdroje

Art Museum: Claes Oldenburg [online]. 2009 [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=330.

Art Museum: Roy Lichtenstein. *Www.artmuseum.cz* [online]. 2008 [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=555.

Alex Katz [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://www.alexkatz.com/biography/narrative_bio.

Blum and Poe: Yoshitomo Nara [online]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://www.blumandpoe.com/artists/yoshitomo_nara.

Boris Lurie art: Pop-art after holocaust [online]. Dostupné z: <https://borislurieart.org/2018/boris-lurie-pop-art-after-holocaust>

Britto [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <https://britto.com/romeros-story/>.

Eduzin.cz [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://eduzin.cz/wp/2022/01/26/hledejte-v-galerii-svuj-vlastni-pribeh-kriticka-umeni-radi-jak-detem-otevrit-svet-vytvarnych-del/>.

Pražský deník.cz [online]. 2007 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/kultura_region/julian_opie20070502.html.

Gagosian [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://gagosian.com/artists/takashi-murakami/>.

Gilbert & George. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2022-02-16] San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Gilbert_%26_George.

Gilbert & George: The Great Exhibition. *YouTube* [online]. 27. 2. 2019. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3tE-U3gcWBg>.

Hirshorn [online]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <https://hirshhorn.si.edu/kusama/infinity-rooms/>.

Julian Opie. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Julian_Opie.

Julian Opie [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.julianopie.com/curriculum-vitae>.

Keith Haring. *Art Museum* [online]. 2008 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=291.

Keith Haring. *MoMA* [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.moma.org/artists/2505>.

MoMA Inside/Out: A Few More Ways of Looking at a Keith Haring [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: https://www.moma.org/explore/inside_out/2012/02/16/a-few-more-ways-of-looking-at-a-haring/.

The Museum of Modern Art New York [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: https://www.moma.org/collection/works/88960?artist_id=8480&page=1&sov_referrer=artist.

Museum of Modern Art New York: Robert Indiana - Love, 1967 [online]. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.moma.org/collection/works/68726>.

Peter Saul. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Saul#cite_note-3.

YouTube: PETER SAUL INTERVIEW [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=s66P-lS_TgQ.

Philip Colbert: BIO [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.philipcolbert.com>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>.

Richard Gray Gallery [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.richardgraygallery.com/exhibitions/alex-katz4>.

Romero Britto. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2022-02-16] San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Romero_Britto.

Robert Indiana [online]. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/biography/>.

Robert Indiana [online]. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/works/eight/>.

Roberto Indiana [online]. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/works/love-2/>.

SCAMPER. *Mindtools.com* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://www.mindtools.com/pages/article/newCT_02.htm.

Yayoi Kusama [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <http://yayoi-kusama.jp/e/biography/index.html>.

YouTube: Wayne Thiebaud, Draftsman [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=xR-fMQOd7b0>.

Yoshitomo Nara. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2022-02-16] San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Yoshitomo_Nara.

Yoshitomo Nara: Pace Gallery [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.pacegallery.com/artists/yoshitomo-nara/>.

The Art of the Flame-Out [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <http://yayoi-kusama.jp/e/biography/index.html>.

The New York Magazine: The Art of the Flame-Out [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <http://yayoi-kusama.jp/e/biography/index.html>.

The art story: Gilbert & George [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.theartstory.org/artist/gilbert-and-george/>.

Inside Romero Britto's Pop Art Empire. *YouTube* [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=vpo8pKNe1d8>.

Uk.phaidon.com.

<http://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2016/december/06/the-meanings-in-robert-rauschenberg-s-monogram/> [online]. [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <http://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2016/december/06/the-meanings-in-robert-rauschenberg-s-monogram/>.

Tate Modern: Richard Hamilton [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/artists/richard-hamilton-1244>.

The Museum of Modern Art New York [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z: <https://www.moma.org/artists/7496>.

Takashi Murakami. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2022-02-16] San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Takashi_Murakami.

White cube [online]. [cit. 2022-02-16] Dostupné z:
https://whitecube.com/artists/artist/gilbert_and_george.

Seznam příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části.....	84
Přílohy II. Fotodokumentace projektové části	113
Přílohy III. Strukturované přípravy lekcí	134

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1 Richard Hamilton – Moje Marylin, 1965	86
Obr. 2 Sir Peter Thomas Blake – Na balkóně 1955/1957.....	87
Obr. 3 Sir Eduardo Paozzi – Byl jsem jen hračkou boháče, 1947	88
Obr. 4 Richard Hamilton – Co vlastně dělá naše dnešní přibytky tak odlišnými a tak sympatickými, 1956	89
Obr. 5 Ronald Brooks Kitaj – Cecil Court, London W.C.2. (The Refugees), 1983-4.....	90
Obr. 6 David Hockney – Krabice čaje, 1961.....	91
Obr. 7 Robert Milton Ernest Rauschenberg – Monogram, 1955-1959.....	92
Obr. 8 Jasper Johns – Vlajka, 1954-1955.....	92
Obr. 9 Alex Katz – Richard Gray Gallery – výstava Virtuální realita	93
Obr. 10 Andy Warhol – Campbell's Soup Cans, 1962.....	93
Obr. 11 Wayne Thiebaud – Cut Meringues, 1961.....	94
Obr. 12 Roy Lichtenstein – Ten Dollar Bill, 1956	95
Obr. 13 Roy Lichtenstein – M-možná, 1965	95
Obr. 14 Robert Indiana – Velká osmička, 1965	96
Obr. 15 Robert Indiana – LOVE, 1966 -1999.....	96
Obr. 16 Claes Oldenburg – Podlahový hamburger, 1962	97
Obr. 17 Claes Oldenburg – Vitrína s cukrářským zbožím, 1961-1962	97
Obr. 18 Yayoi Kusama – Infinity Mirror Room – Phalli's Field (Floor Show), 1965.....	98
Obr. 19 Yayoi Kusama – Infinity mirror rooms.....	98
Obr. 20 Peter Saul – Icebox Number 9, 1963	99
Obr. 21 Gilbert & George – Dunk with God, 1983	99
Obr. 22 Boris Lurie – No with MRS. Kennedy, 1963.....	100
Obr. 23 Věra Janoušková – Totem, 1966.....	101
Obr. 24 Jeff Koons – Balónkový pes.....	101
Obr. 25 Keith Haring – United, 1982	102
Obr. 26 Julian Opie – Chůze po Vltavě, 2007.....	103
Obr. 27 Yoshitomo Nara – Thinking One, 2011	104

Obr. 28 Tokashi Murakami – 727, 1996.....	105
Obr. 29 Romero Britto – Red Flower	105
Obr. 30 Philip Colbert – Lobsteropolis City.....	106
Obr. 31 Pasta Oner – Female Jungle.....	107
Obr. 32 To bych zvládl taky – Marta Kovářová, Ondřej Navrátil, Magda Navrátilová Garguláková, Petr Kovář.....	108
Obr. 33 Proč obrazy nepotřebují názvy – Ondřej Horák & Jiří Franta.....	109
Obr. 34 Andy Warhol: život v komiksu – Adriano Barone.....	109
Obr. 35 Pracovní listy – Andy Warhol – zlatá šedesátá.....	110
Obr. 36 Tvoříme z věcí kolem nás Pop art pro děti – Petra Vondrová	111
Obr. 37 Pop art: Create your own striking wall art – Thomas Böhler	112

Přílohy

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části



Obr. 1 Richard Hamilton – Moje Marilyn, 1965



Obr. 2 Sir Peter Thomas Blake – Na balkóně 1955/1957



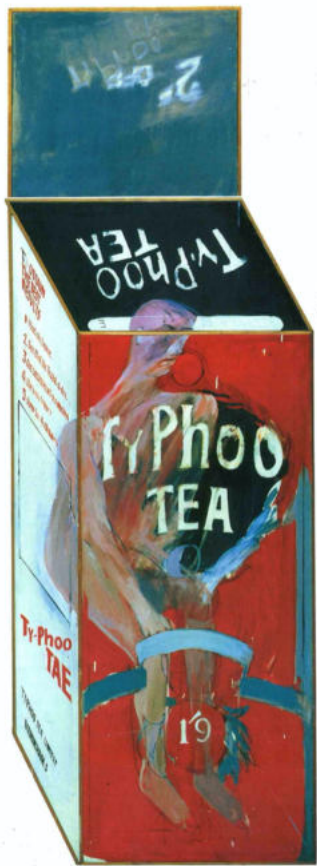
Obr. 3 Sir Eduardo Paozzi – Byl jsem jen hračkou boháče, 1947



Obr. 4 Richard Hamilton – Co vlastně dělá naše dnešní přibytky tak odlišnými a tak sympatickými, 1956



Obr. 5 Ronald Brooks Kitaj – Cecil Court, London W.C.2. (The Refugees), 1983-4



Obr. 6 David Hockney – Krabice čaje, 1961



Obr. 7 Robert Milton Ernest Rauschenberg – Monogram, 1955-1959



Obr. 8 Jasper Johns – Vlajka, 1954-1955



Obr. 9 Alex Katz – Richard Gray Gallery – výstava Virtuální realita



Obr. 10 Andy Warhol – Campbell's Soup Cans, 1962



Obr. 11 Wayne Thiebaud – Cut Meringues, 1961



Obr. 12 Roy Lichtenstein - Ten Dollar Bill, 1956



Obr. 13 Roy Lichtenstein - M-možná, 1965



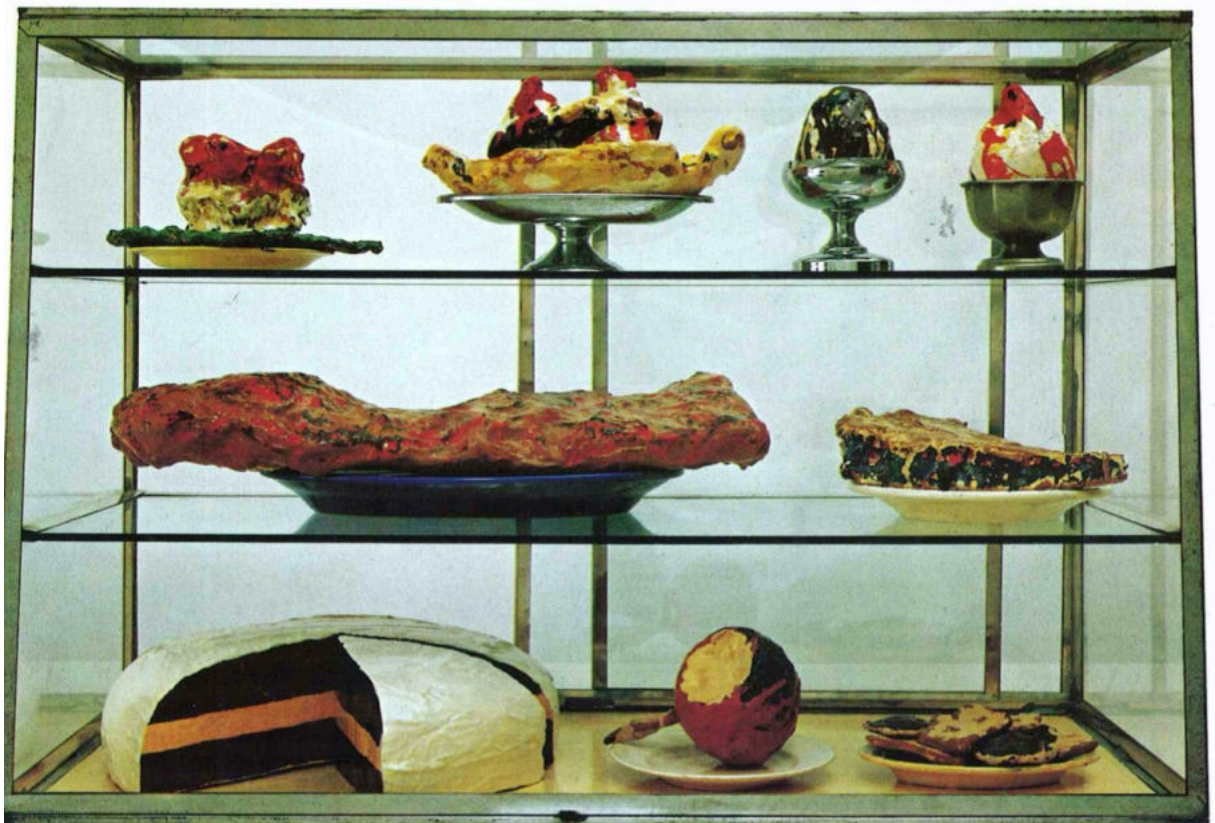
Obr. 14 Robert Indiana – Velká osmička, 1965



Obr. 15 Robert Indiana – LOVE, 1966 -1999



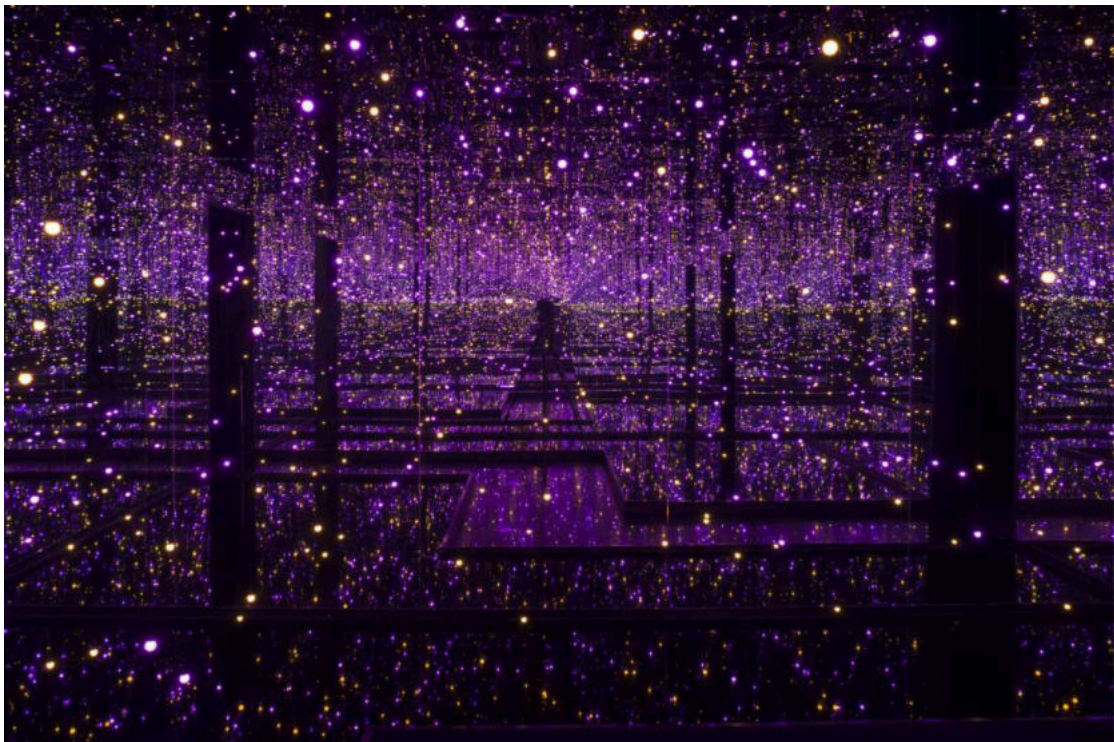
Obr. 16 Claes Oldenburg – Podlahový hamburger, 1962



Obr. 17 Claes Oldenburg – Vitrína s cukrářským zbožím, 1961-1962



Obr. 18 Yayoi Kusama – Infinity Mirror Room – Phalli's Field (Floor Show), 1965



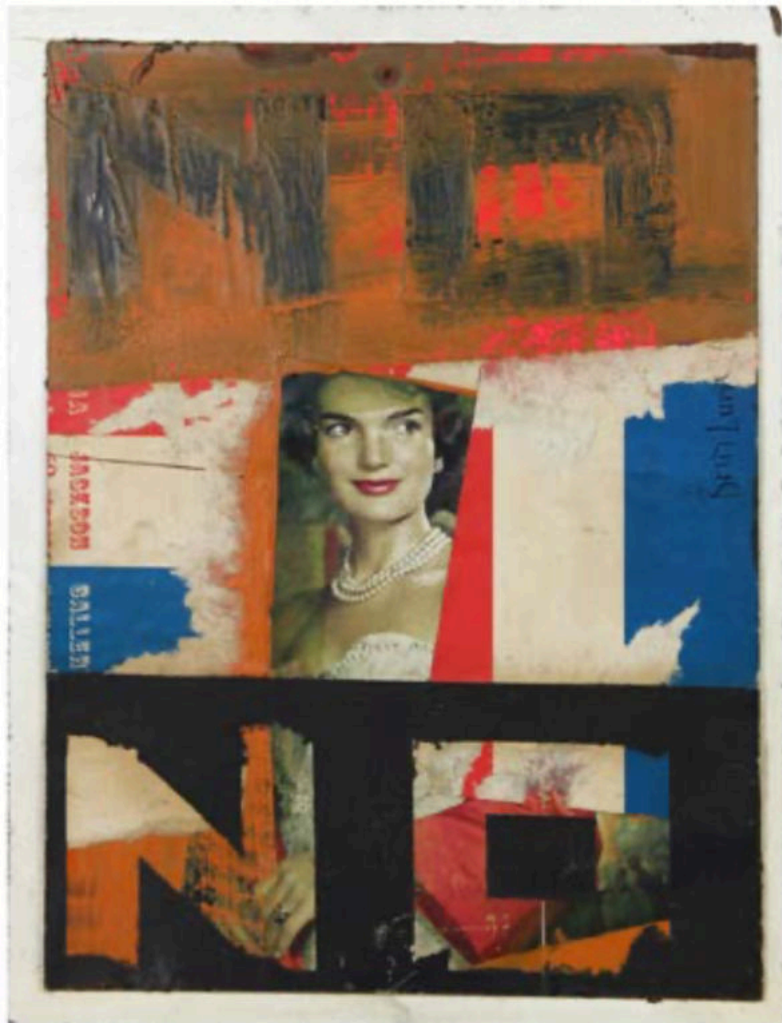
Obr. 19 Yayoi Kusama – Infinity mirror rooms



Obr. 20 Peter Saul – Icebox Number 9, 1963



Obr. 21 Gilbert & George – Drunk with God, 1983



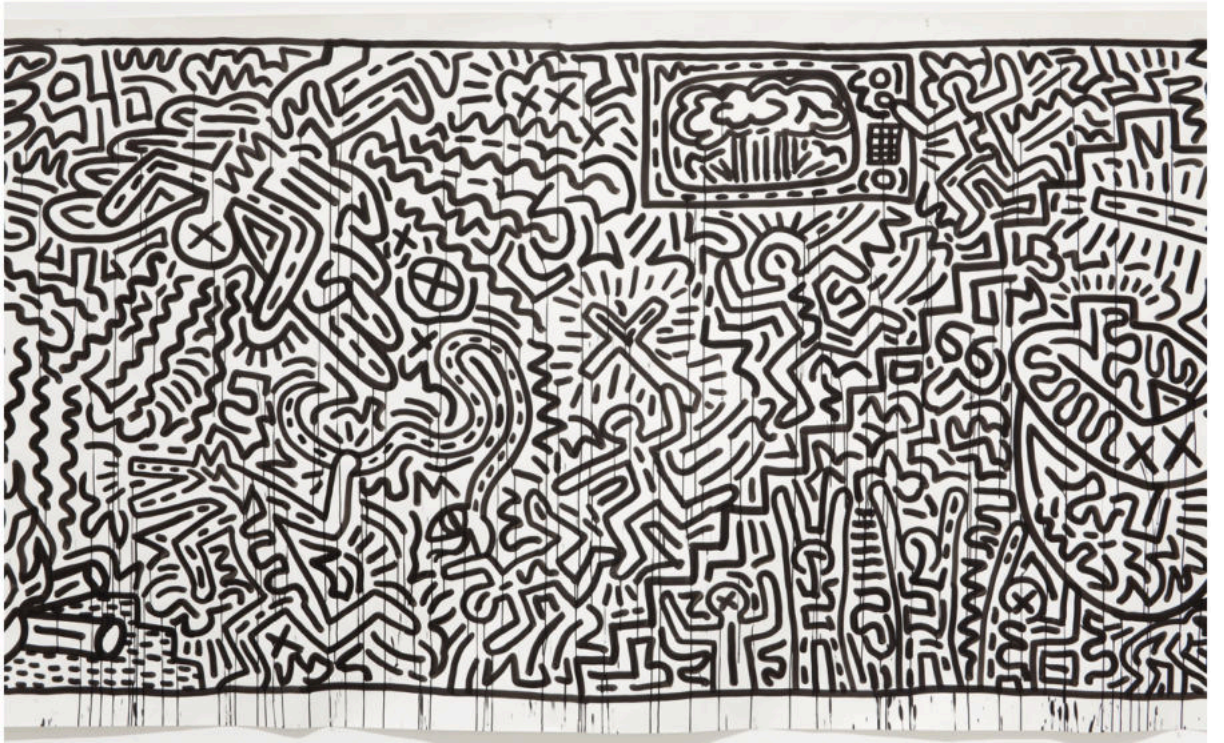
Obr. 22 Boris Lurie – No with MRS. Kennedy, 1963



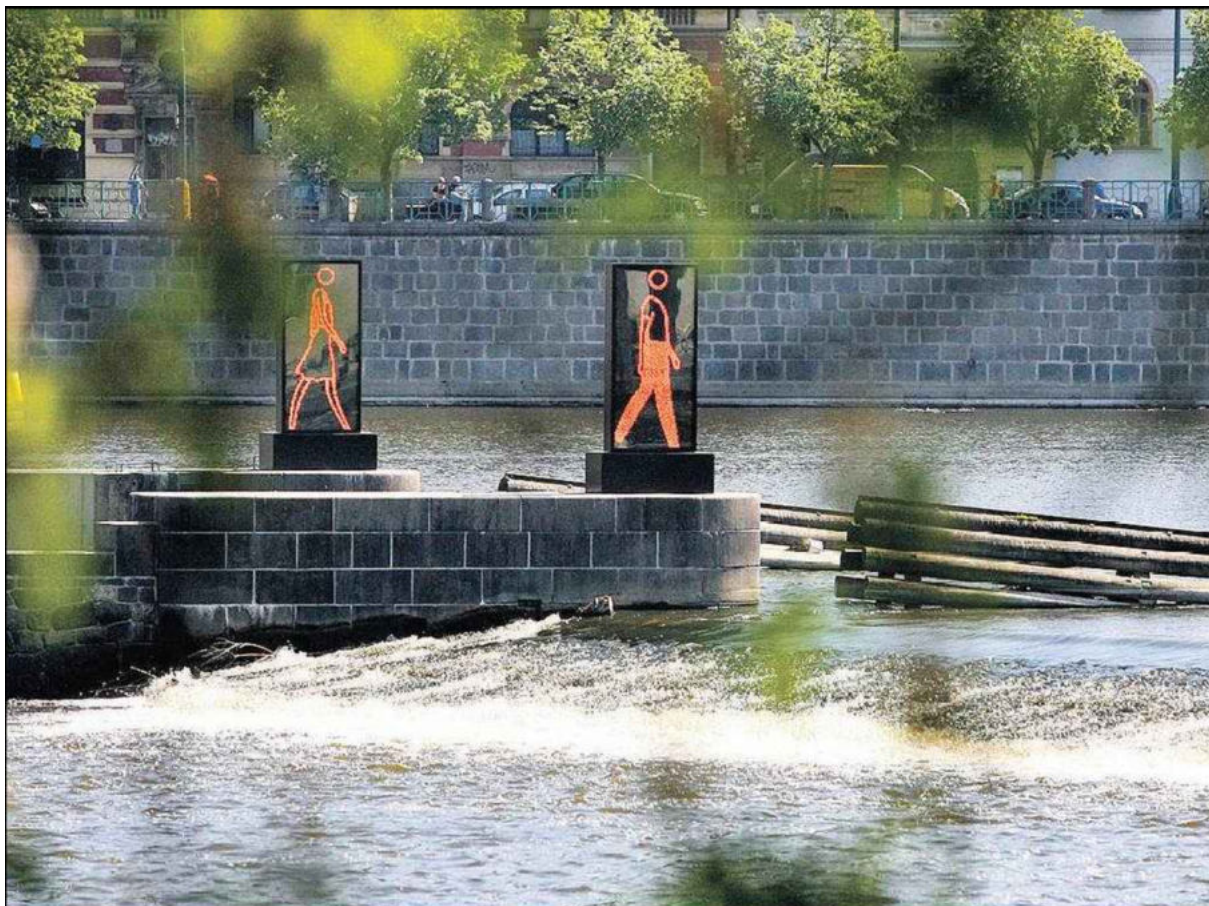
Obr. 23 Věra Janoušková – Totem, 1966



Obr. 24 Jeff Koons – Balónkový pes



Obr. 25 Keith Haring - United, 1982



Obr. 26 Julian Opie – Chůze po Vltavě, 2007



Obr. 27 Yoshitomo Nara - Thinking One, 2011



Obr. 28 Tokashi Murakami – 727, 1996



Obr. 29 Romero Britto – Red Flower



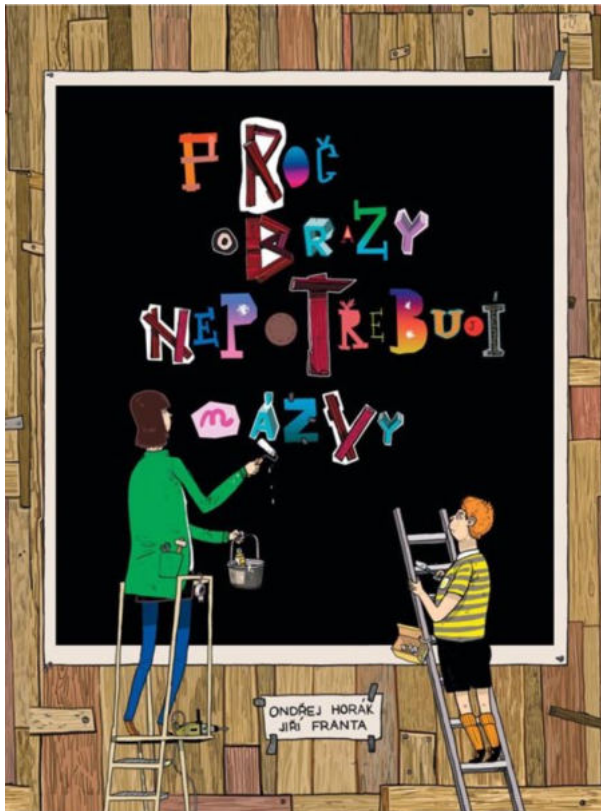
Obr. 30 Philip Colbert – Lobsteropolis City



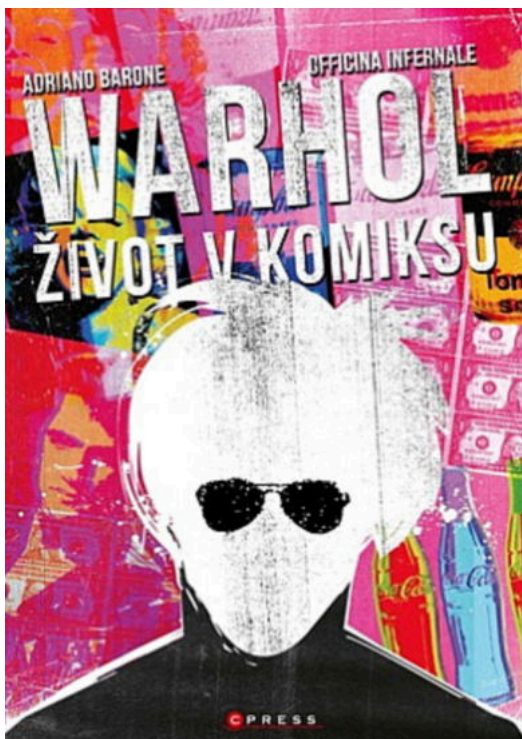
Obr. 31 Pasta Oner - Female Jungle



Obr. 32 To bych zvládl taky – Marta Kovářová, Ondřej Navrátil, Magda Navrátilová Garguláková, Petr Kovář



Obr. 33 Proč obrazy nepotřebují názvy – Ondřej Horák & Jiří Franta



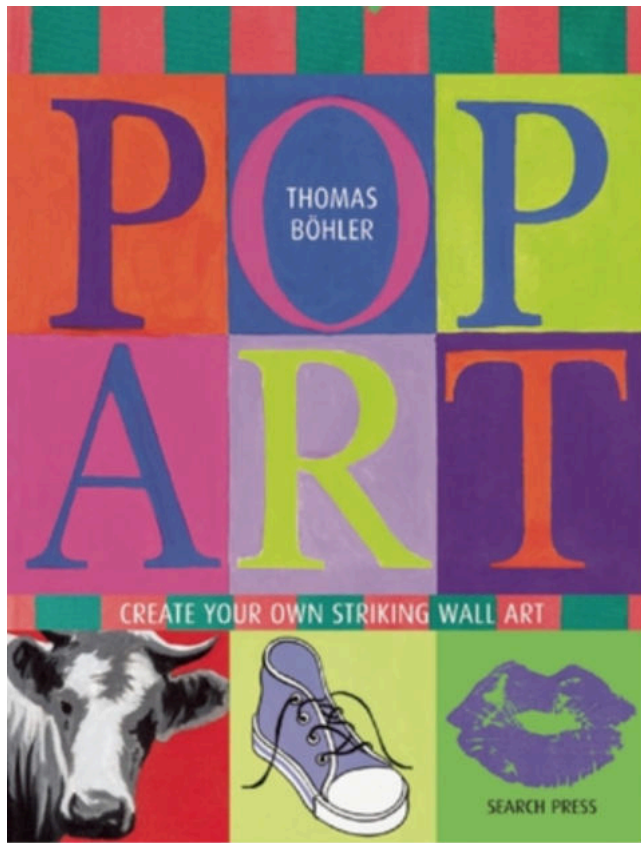
Obr. 34 Andy Warhol: život v komiksu – Adriano Barone



Obr. 35 Pracovní listy - Andy Warhol - zlatá šedesátá



Obr. 36 Tvoříme z věcí kolem nás Pop art pro děti – Petra Vondrová

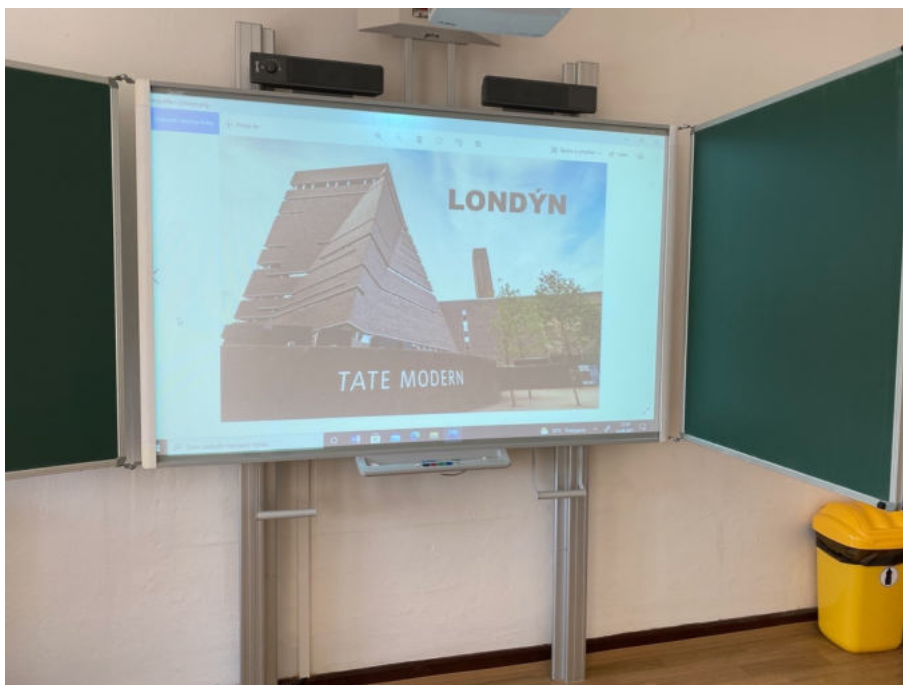


Obr. 37 Pop art: Create your own striking wall art – Thomas Böhler

Přílohy II. Fotodokumentace projektové části



Obr. 1 Pozvánky na rychlovělety



Obr. 2 Výstava Richarda Hmitona Tate Modern



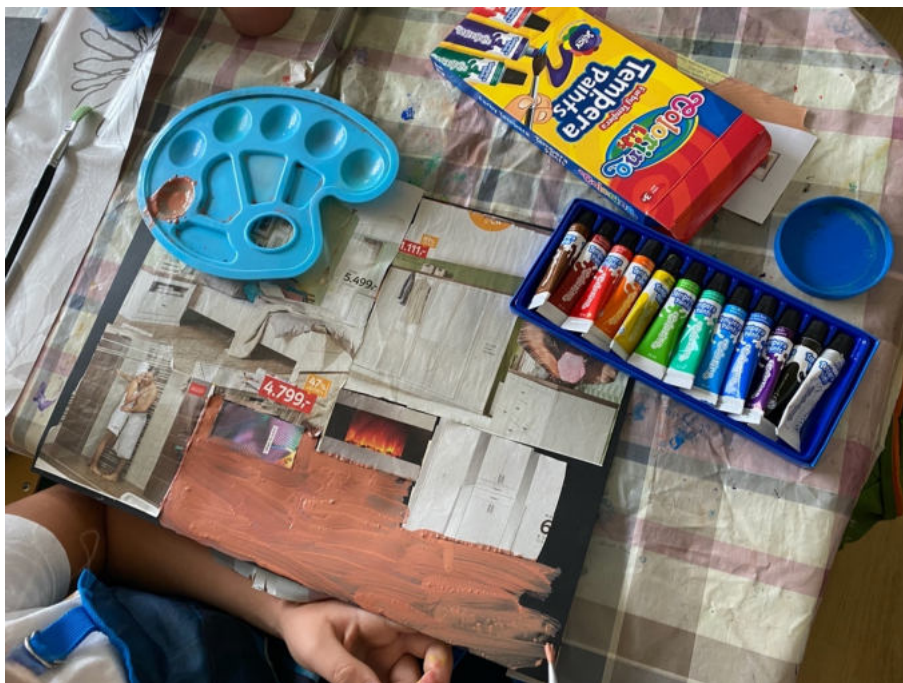
Obr. 3 Výstava Richarda Hamiltona



Obr. 4 Výstava Richarda Hmitlona



Obr. 5 Žáci pracující na kolážích 1



Obr. 6 Žáci pracující na kolážích 2



Obr. 7 Výsledná koláž 1



Obr. 8 Výsledná koláž 2



Obr. 9 Výstava Andyho Warhola Medzilaborce



Obr. 10 Výstava Andyho Warhola



Obr. 11 Výstava Andyho Warhola



Obr. 12 Žáci pracující na obrázcích



Obr. 13 Žáci pracující na obrázcích



Obr. 14 Výsledná práce – oblíbená sladkost třídy



Obr. 15 Výstava Claese Oldenburger – New York



Obr. 16 Pozvánka na Výstavu Claese Oldenburger



Obr. 17 Žáci pracující na tvorbě mobilů - skupina dívek



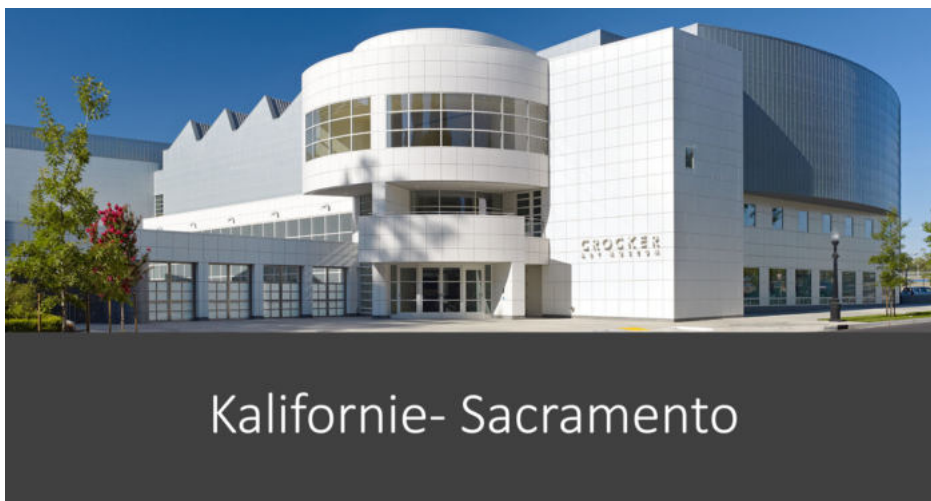
Obr. 18 žáci pracující na tvorbě mobilů - skupina chlapců



Obr. 19 Výsledný mobil – skupina chlapců



Obr. 20 Výsledný mobil – skupina dívek



Obr. 21 Výstava Wayneho Thiebauda – Kalifornie



Obr. 22 Výstava Wayneho Thiebauda



Obr. 23 Výstava Wayneho Thiebauda



Obr. 24 Žáci pracující na malbě zákusků



Obr. 25 Žáci pracující na malbě zákusků



Obr. 26 Výsledná malba zákusků 1



Obr. 27 Výsledná malba zákusků 2



Obr. 28 Výsledná malba zákusků 3



Obr. 29 Výstava Roye Lichtensteina - New York



Obr. 30 Výstava Roye Lichtensteina



Obr. 31 Průběh kresby bankovek



Obr. 32 Průběh kresby bankovek



Obr. 33 Výsledné kresby žáků



Obr. 34 Vernisáž



Obr. 35 Vernisáž



Obr. 36 Vernisáž



Obr. 37 Vernisáž



Obr. 38 Vernisáž

Přílohy III. Strukturované přípravy lekcí

Námět: Koláž života v moderním bytě

Vypracovala:

Lucie Rypotová

Typ
výtvarné
činnosti:

imaginace

experimentace

studium skutečnosti

Doporučený ročník:

1

2

3

4

5

Časový
úsek:

1 vyučovací hodina

2 vyučovací hodiny

delší časový úsek

Výchovně-vzdělávací cíle

- Rozvoj kreativity žáka
- Rozvoj smyslové citlivosti – uspořádání objektů do celků
- Rozvoj jemné motoriky – lepení, stříhání

Motivace

Ráno budou mít žáci na lavici obálku s pozvánkou na výstavu Richarda Hamiltona a letenku do destinace, kde se výstava koná. Při příchodu do muzea (třídy) proběhne kontrola letenek a pozvánek. Na Smart tabuli bude promítán velký nápis *Londýn* a obrázek budovy muzea.

Vítám vás na našem prvním rychlovýletě. V jakém městě jsme se ocitli? Jak se jmenuje muzeum, kde se výstava koná?

Náš první rychlovýlet za pop artem je do Londýna. Muzeum Tate Modern nás zve na výstavu s názvem Koláže Richarda Hamiltona. Prohlédneme si dnes několik jeho děl. Jak můžeme vidět, všechno jsou to koláže (technika, kdy se na nějaký podklad lepí jiný materiál, který je většinou vystřížený). Hamilton byl jedním z prvních představitelů uměleckého směru pop art, který vznikl v polovině 50. let dvacátého století. Pop art se inspiroval populární kulturou dané doby, ale také se zaměřoval na reklamu, filmy a design. Richard Hamilton skrze své koláže zrcadlil (zobrazoval) tehdejší populární kulturu. Pojďme se na jeho tvorbu podívat blíže.

Následovala tvorba koláže na téma Moderní byt a život v něm.

Formulace výtvarného úkolu

Vyberte si jednu místnost z bytu (Jaké druhy pokojů můžeme v bytě nalézt? Dětský pokoj, ložnice, kuchyň, obývací pokoj či koupelna). Každý zkusí navrhnout pokoj moderního bytu. Využijeme k tomu různé časopisy a letáky. V závěru každý z vás byt ozvláští tím, že tam něco domaluje temperou. Poté si uděláme výstavu vašich návrhů. Jak jsme mohli vidět na výstavě koláží, ve většině z nich se vyskytuje nějaká postava – je tam tedy naznačeno, že v bytě někdo žije, že ten byt není prázdný. Proto i my do koláže bytu zahrneme život tím, že do díla zakomponujeme nějakou postavu či několik postav. Zkuste také do koláže ukrýt nějaký vtíp či vtípnou situaci. Můžete jej udělat něčím originální a zobrazit v něm něco, k čemu si můžete vymyslet příběh o tajemství vaší místnosti.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Techniky: tvorba koláže, práce s temperou

Pomůcky: časopisy, letáky, tempery, nůžky lepidlo, černá čtvrtka A3

Kritéria hodnocení

- Originalita
- Využití plochy (prostoru)

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

1. Motivační úvod – návštěva výstavy (20 min)
2. Zadání úkolu a vysvětlení, odpovědi na dotazy (5 min)
3. Tvorba koláže (120 minut)
4. Úklid pracovního místa a třídy (5 minut)
5. Představení bytů, příběhů a hodnocení (30 minut)

Způsob hodnocení

S žáky si sedneme do kroužku, každý nám představí místnost v daném bytě a co se mu na dané místnosti líbí nejvíce, popřípadě jaká skrývá tajemství či jaký příběh je s ní spojený.



 **LETENKA** 

Jméno: Lucie
Příjmení: Rypotová
Z: Strýčice
Do: Londýn



Let: 384 Datum: 14. září 2021
Sedadlo: 19 Gate: 5
Třída: Economy Čas: 12:55

The graphic is enclosed in a green border. It features an airplane icon over a globe, the word 'LETENKA' in large green letters, a world map with a yellow star over Europe, and a barcode on the right. Flight details are listed in two columns.



LETENKA



Jméno: Lucie
Příjmení: Rypotová
Z: Strýčice
Do: Londýn

Let: 384 Datum: 21. září 2021
Sedadlo: 19 Gate: 5
Třída: Business Čas: 12:55

A graphic for a flight ticket. It features a green airplane icon over a globe, the word 'LETENKA' in large green letters, a world map with a yellow dot in Europe, and a barcode. The flight details are listed in two columns.

Richard Hamilton

Pop art

Pop art, z anglického slova popular-art, je umělecký směr, který vznikl v polovině padesátých let ve dvou centrech - v New Yorku a Londýně. Byl hlavním směrem v šedesátých letech dvacátého století. Pop art se inspiroval populární hudbou a komerčním uměním.

Námětem umělců byly věci každodenní potřeby, jako jsou například komiksy, potřeby pro domácnost apod. Dalšími motivy byly také reklamy, bulvární tisk, filmy či průmyslový design.



Richard Hamilton

„Pop art je populární, prchlivý, vtipný, nápaditý, sexy, mladý.“

Richard Hamilton se narodil 24. února 1922 v Londýně a zemřel 13. září 2011. Je považován za jednoho ze zakladatelů pop artu v Anglii. Mezi jeho přednostní díla patří koláže, skrze něž zrcadlil tehdejší populární kulturu.

V roce 1956 proběhla ve White Chapel Art Gallery v Anglii výstava s názvem „*This is tomorrow*“ (*Tohle je zítřek*). Objevila se zde díla, která byla zaměřena na masovou kulturu. Byla zde také vystavena koláž Richarda Hamiltona s názvem „*Co vlastně dělá naše dnešní přibytky tak odlišnými a tak sympatickými?*“

Námět: Oblíbená sladkost

Vypracovala:

Lucie Rypotová

Typ
výtvarné
činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený ročník:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíle

- Rozvoj kreativity žáka
- Rozvoj práce s černobílou fotografií, vodovými barvami

Motivace

Ráno bude na lavici ležet pozvánka a letenka na další rychlovýlet. Žáci se dozví, co je bude v následující lekci čekat.

Vítám vás na našem dalším rychlovýletě. V jakém městě jsme se ocitli? Jak se jmenuje muzeum, kde se výstava koná? Náš další rychlovýlet bude tentokrát na Slovensko. Podíváme se zde na výstavu Andyho Warhola, dalšího umělce z období Pop artu.

Následně proběhne prohlídka výstavy a okomentování tvorby Andyho Warhola.

Na Smart tabule bude promítnutý velký nápis Slovensko a obrázek budovy.

Formulace výtvarného úkolu

Dnes budeme společně tvořit jedno velké dílo. Máme tady tento velký obraz, ze kterého vytvoříme dílo inspirované tvorbou Andyho Warhola. Společně jsme se shodli, že naše oblíbená sladkost je čokoláda Milka. Nafotila jsem vám ji každému na velikost A5. Vodovými barvami každou černobílou fotografii vybarvíme, pro inspiraci se rozhlédněte kolem sebe a naladte se na tvorbu Andyho Warhola. Zaměřte se a vzpomeňte si, na jaké barvy jsme společně upozorňovali.

Andy Warhol jednou řekl, že každý z nás jednou zažije svých 15 minut slávy. My sice tady nezažijeme 15 minut slávy, ale chvíli slávy zažít můžeme. Zatímco budete tvořit umělecká díla, zkuste si pro sebe vymyslet své vlastní umělecké jméno. Během práce přemýšlejte o tom, jakým umělcem byste chtěli být (malíř, sochař, herec, zpěvák, spisovatel aj.) a proč? A chtěli byste být slavní?

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Techniky – práce s vodovými barvami, práce s lepidlem, práce s velkým a malým formátem

Pomůcky – černobílé fotografie čokolády Milka, obraz velikosti 1 m x 1 m, lepidlo, vodové barvy

Kritéria hodnocení

- Originalita
- Využití barev

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

1. Motivační úvod – seznámení, rychlovýlet do ... (15 min)
2. Zadání úkolu a vysvětlení, odpovědi na dotazy (5 min)
3. Tvorba obrázku (25 minut)
4. Lepení obrázku na obraz (20 min)
6. Úklid pracovního místa a třídy (5 minut)
7. Hodnocení (20 minut)

Způsob hodnocení

S žáky si prohlédneme výsledné dílo. Okomentujeme si jej a zaměříme se na opakování barev. Žáci mohou sdělit, jakým slavným umělcem by chtěli být a zda by vůbec chtěli být slavní.

Poznámky:

Pro Andyho Warhola bylo typické zobrazování např. známých osobností. Použil fotografie a několik jich dal vedle sebe. Poté si je podle svého vlastního vkusu barevně upravil. *„Není i život jen série obrazů, které se opakováním mění?“*

Mezi jeho nejznámější díla patří obrazy s plechovkou od polévky značky Campbell. Zobrazoval věci, které viděl okolo sebe. V té době byla polévka velmi prodáváná. Napadlo by někoho z vás, proč vlastně vyobrazil tolik stejných produktů vedle sebe? Byly vystavovány stylem, jako jsou nabízeny v supermarketech. *„Nejbohatší spotřebitelé v podstatě kupují stejné výrobky jako nejchudší. Můžete se dívat na televizi a pít colu a víte, že prezident pije colu a všichni ostatní pijí colu.“*



Pozvánka

na rychlovýlet do Muzea
moderního umění v Medzilaborcích na Slovensku

Muzeum moderního umění Andyho Warhola

Andy Warhol opět v galerii

5. října 2021 od 12:55

Následná inspirace tvorbou Andyho Warhola



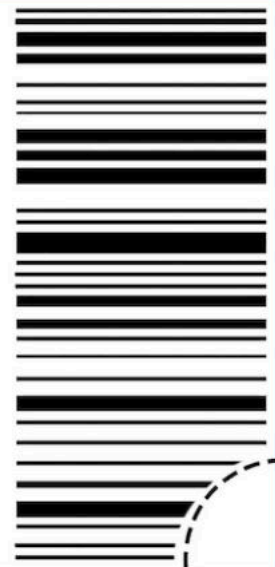
LETENKA

tam i zpět

Jméno: Lucie
Příjmení: Rypotová
Z: Strýčice
Do: Medzilaborce



Let: 386 Datum: 5. října 2021
Sedadlo: 19 Gate: 5
Třída: Economy Čas: 12:55



Andy Warhol je americký umělec a jedna z vůdčích osobností amerického pop artu. Narodil se 6. srpna 1928 v Pittsburghu a zemřel 22. února 1987.

Rodiče Andyho Warhola emigrovali ze Slovenska do Ameriky.

A
N
D
Y

W
A
R
H
O
L

Pracoval pro mnoho módních časopisů. Vydal několik knih se svými pracemi. Ve svých pracích využíval postupy, které nebyly doposud známé. Jeho námětem pro tvorbu bylo vše možné od koček až po květiny.

Rodinné kořeny Andyho Warhola pocházejí ze Slovenska, přesněji z Medzilaborců. Z tohoto důvodu se zde nachází Muzeum moderního umění Andyho Warhola.



Námět: Mobilní telefony

Vypracovala:

Lucie Rypotová

Typ
výtvarné
činnosti:

imaginace

experimentace

studium skutečnosti

Doporučený ročník:

1

2

3

4

5

Časový úsek:

1 vyučovací hodina

2 vyučovací hodiny

delší časový úsek

Výchovně-vzdělávací cíle

- Tvořivost
- Práce s 3D objektem

Motivace

Vítám vás na našem dalším rychlovýletě. V jakém městě jsme se ocitli? Jak se jmenuje muzeum, kde se výstava koná?

Dnes se vydáme na další rychlovýlet a tentokrát do New Yorku. Seznámíme se zde s tvorbou Claese Oldenburga, který má výstavu s názvem Obří hamburger? To snad ne! Také se podíváme na virtuální prohlídku měst, kde jsou vystaveny sochy umělce.

Dnes se zaměříme na to, co je populární dnes a co troufnu si říct téměř každý z nás používá. Co by to mohlo být? (Odpověď: Mobilní telefon či chytrý mobilní telefon.)

Každý z nás ví, jak smartphone vypadá. Co všechno v takovém chytrém mobilu můžeme najít? Na co ho můžeme používat?

Dnes společně zkusíme ve skupinách vyrobit velké mobilní telefony.

Formulace výtvarného úkolu

Rozdělíme se do dvou skupin. Každá skupina dostane jednu kartónovou krabici. A protože dotykové telefony mají velkou obrazovku, domalujete vše, co v takovém mobilu může být – fotografie, aplikace, text apod. Každá skupina nám poté představí, co vymyslela.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Techniky – práce s kartónem, malba, kresba

Pomůcky – kartón, tempery, pastelky, fixy

Kritéria hodnocení

- Spolupráce ve skupině
- Snaha

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

1. Motivační úvod – seznámení, odlet na výstavu Claese Oldenburga (20 min)
2. Zadání úkolu a vysvětlení, rozhovor o mobilech, odpovědi na dotazy, rozdělení do skupin (15 min)
3. Tvorba mobilů (130 minut)
4. Úklid pracovního místa a třídy (5 minut)
5. Hodnocení (10 minut)

Způsob hodnocení

Společná prezentace tvorby.

Námět pro další práci:

Jaká jsou rizika jeho používání?

Velký telefon = velký význam v současné společnosti, ale neměli bychom je přeceňovat.



LETENKA

2x TAM I ZPĚT

Jméno: Lucie
Příjmení: Rypotová
Z: Strýčice
Do: New York



Let: 388
Sedadlo: 19
Třída: First class

Datum: 12. a 19. října 2021
Gate: 5
Čas: 12:55



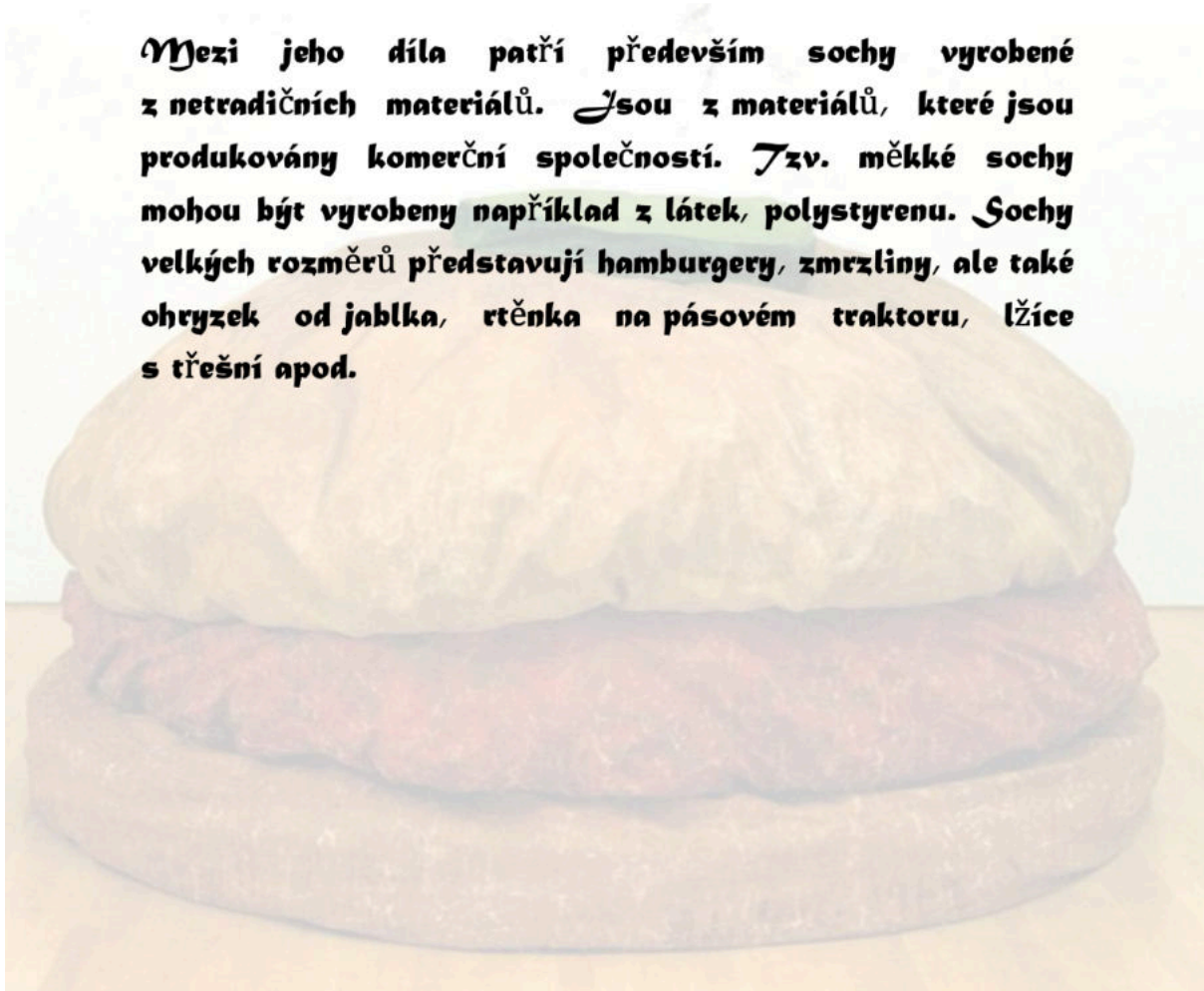
Claes Oldenburg



Claes Oldenburg je dalším představitelem amerického pop artu. Narodil se 28. ledna 1929 ve Švédsku. V roce 1936 se s rodinou přestěhoval do New Yorku a následně do Chicaga.

Jeho první tvorba nebyla úplně přijata, což ale netrvalo dlouho. Pro jeho tvorbu je typický humor a parodie. Umělce velmi ovlivnila americká konzumní kultura.

Mezi jeho díla patří především sochy vyrobené z netradičních materiálů. Jsou z materiálů, které jsou produkovány komerční společností. Tzv. měkké sochy mohou být vyrobeny například z látek, polystyrenu. Sochy velkých rozměrů představují hamburgery, zmrzliny, ale také ohryzek od jablka, rtěnka na pásovém traktoru, lžíce s třešní apod.



Námět: Cesta do cukrárny Wayneho Thiebauda

Vypracovala:

Lucie Rypotová

Typ
výtvarné
činnosti:

Imaginace

Experimentace

Studium skutečnosti

Doporučený ročník:

1

2

3

4

5

Časový úsek:

1 vyučovací hodina

2 vyučovací hodiny

delší časový úsek

Výchovně-vzdělávací cíle

- Rozvoj schopnosti zobrazení viděného
- Práce s temperou bez použití vody.

Motivace

Ráno každý žák dostane na stůl obálku s pozvánkou na výstavu a letenkou do daného státu, kde se výstava koná.

Vítám vás na našem dalším rychlovýletě. V jakém městě jsme se ocitli? Jak se jmenuje muzeum, kde se výstava koná?

Vítám vás ve státě Kalifornie v Crocker Art Museum. Jak jste se již dozvěděli z pozvánky, dnes se zde koná výstava dalšího popartového umělce, který se jmenuje Wayne Thiebaud. Je to americký představitel pop artu, tvořil především v Kalifornii. Tento umělec se narodil v roce 1920 a představte si, že stále žije. Věděl by někdo z Vás, kolik je mu let? (Lekce se odehrála v roce 2021, odpověď je tedy 101 let). Pojďme se společně podívat na jeho výstavu.

Formulace výtvarného úkolu

Protože jsem se dnes vydali do cukrárny, tak si takový zákusek namalujeme. Každý z vás dostane do dvojice dva zákusky, které pomocí temperových barev namalujete. Takovéto výtvarné činnosti se říká studium skutečnosti – budete malovat to, co vidíte před sebou. Abychom docílili podobného výsledku, jaký jsme viděli u Wayneho Thiebauda, nebudete vůbec používat vodu. Tempera se tedy nebude vůbec ředit, dílo bude více plastické a syté. Až budete mít zákusky namalované nezapomeňte ztvárnit také pozadí, kde se zákusek nachází. Barvu pozadí nechám na každém z vás.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Techniky – malba temperou bez použití vody

Pomůcky – čtvrtka formátu A3 krémové barvy, temperry, štětce, zákusky

Kritéria hodnocení

- malba bez použití vody
- pozadí

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

1. Motivační úvod – seznámení, prohlídka výstavy (15 min)
2. Zadání úkolu a vysvětlení, odpovědi na dotazy, vybrání zákusku (10 min)
3. Tvorba díla (50 minut)
5. Úklid pracovního místa a třídy (5 minut)
6. Hodnocení (10 minut)

Způsob hodnocení

Každá dvojice představí své zákusky – jaké malovala, jaké zvolila pozadí a jak se jejich malby podobají skutečné předloze.

Položíme malby do zádňní části třídy, žáci tam poté budou postupně chodit jako do cukrárny a prohlédnou si nabídku zákusků ve vitrině.

CROCKER art museum

POZVÁNKA
na rychlovýlet do Crocker Art Museum v Kalifornii

VÝSTAVA
*Zákusky od Wayneho Thiebauda
aneb cesta do cukrárny*

26. 10. 2021 od 12:55

Následná inspirace umělcem.



LETENKA

TAM I ZPĚT

Jméno: Lucie
Příjmení: Rypotová
Z: Strýčice
Do: Kalifornie



Let: 389
Sedadlo: 19
Třída: First class

Datum: 26. října 2021
Gate: 5
Čas: 12:55



WAYNE THIEBAUD

Wayne Thiebaud je americký popartový umělec, který se narodil v roce 1920 v Arizoně, nyní je mu 100 let.

Od roku 1942 do roku 1945 sloužil v letecké armádě. Pro armádu také maloval nástěnné malby. V roce 1951 měl svou první samostatnou výstavu v Crocker Art Gallery ve státě Kalifornie. Ve svých malbách zachycoval běžné předměty. Obvykle to byly sladkosti, krémové dorty či pečivo.

Wayne Thiebaud je představitelem kalifornské varianty pop-artu.



Námět: Návrhy bankovek

Vypracovala:

Lucie Rypotová

Typ
výtvarné
činnosti:

imaginace

experimentace

studium skutečnosti

Doporučený ročník:

1

2

3

4

5

Časový úsek:

1 vyučovací hodina

2 vyučovací hodiny

delší časový úsek

Výchovně-vzdělávací cíle

- Rozvoj práce s tužkou
- Rozvoj smyslové citlivosti – linie, tvary světlostní a barevné kvality

Motivace

Vítám vás na našem posledním rychlovýletě. V jakém městě jsme se ocitli? Jak se jmenuje muzeum, kde se výstava koná?

Vítám vás na našem posledním rychlovýletě a tentokrát opět do New Yorku na výstavu Roye Lichtensteina. Prohlédneme si jeho ranou i pozdější tvorbu.

Formulace výtvarného úkolu

Na čtvrtku ve tvaru bankovek tužkou navrhnete vlastní papírové peníze. Co by na bankovce nemělo chybět?

Čtvrtka musí být celá zaplněná. Nezapomeňte uvést hodnotu bankovky. Pokud to stihnete, můžete udělat více návrhů.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky – čtvrtky ve tvaru bankovek, tužka

Techniky – kresba tužkou

Kritéria hodnocení

- Originalita
- Využití plochy (prostoru)

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

1. Motivační úvod – seznámení, prohlídka výstavy (15 min)
2. Zadání úkolu a vysvětlení, odpovědi na dotazy (10 min)
3. Tvorba díla (50 minut)
5. Úklid pracovního místa a třídy (5 minut)
6. Hodnocení (10 minut)

Způsob hodnocení

S žáky se odebereme k hotovým obrázkům. Můžeme si představit, že jsme na prohlídce banky, kde nám ukazují nejrůznější druhy peněz.

Výstava
Cesta za komiksem

2. 11. 2021

Pozvánka

Na rychlovýlet do Muzea moderního umění
The Museum of Modern Art New York
MoMA NY

Následná inspirace
Royem Lichtensteinem



LETENKA
TAM I ZPĚT

Jméno: Lucie
Příjmení: Rypotová
Z: Strýčice
Do: New York



Let: 390 Datum: 2. listopadu 2021
Sedadlo: 19 Gate: 5
Třída: First class Čas: 12:55



Roy

Lichtenstein

Roy Lichtenstein se narodil 27. října 1923 v New Yorku a zemřel 29. září 1997.

Je to americký představitel pop artu.

V 60. letech 20. stol. byla jeho tvorba zaměřena na motivy kreslených seriálů (Pepek námořník, Mickey Mouse).



Tvorba Roye Lichtensteina je také typická obrazy, které obsahují zvětšeniny okopírovaných komiksů. V dílech uplatňoval techniku tzv. tečky Ben Day, což je levná tiskařská technika, kterou byly tištěny levné komiksy.

POP ART

*RYCHLOVÝLETY ZA POP
ARTEM DO MUZEÍ A GALERIÍ
MODERNÍHO UMĚNÍ*

PRŮVODCE VÝSTAVOU

5. třída 2021/2022

Jubilejní základní škola svatováclavská ve
Strýčicích

9. 11. 2021

Vážení hosté,

tohoto průvodce výstavou bych ráda věnovala páté třídě Jubilejní základní školy svatováclavské ve Strýčicích (2021/2022), bez které by tato skvělá výstava nevznikla. Práce byly tvořeny po dobu 7 týdnů během hodin výtvarné výchovy. Zde vystavená výtvarná řada je nazvána *Rychlovýlety za pop artem do muzeí a galerií moderního umění*. Výsledná díla žáků jsou inspirovaná pěti umělci, kteří tvořili v uměleckém směru pop art.

Umělecký směr pop art, z anglického spojení popular-art, vznikl v polovině padesátých let dvacátého století ve dvou centrech – v New Yorku a v Londýně. Byl hlavním uměleckým směrem v šedesátých letech dvacátého století. Pop art se inspiroval populární hudbou a komerčním uměním. Námětem jednotlivých děl byly věci každodenní potřeby, jako jsou komiksy, potřeby pro domácnost apod. Dalšími motivy byly také reklamy, bulvární tisk, filmy či průmyslový design.

Děkuji Jubilejní základní škole svatováclavské ve Strýčicích, paní učitelce Aleně Krauseové a žákům 5. třídy za umožnění realizace praktické části mé diplomové práce. Dále děkuji třídní paní učitelce Janě Janečkové za náměty a spolupráci a vedoucímu mé diplomové práce, panu doktoru Karlu Řepovi, za cenné rady a konzultace.

Lucie Rypotová

1. výstava: Koláže Richarda Hamiltona

Místo: Tate Modern Londýn



Co vlastně dělá dnešní příbytky tak odlišnými a tak sympatickými?, 1956



Interior, 1964-5



Interior II, 1964

Richard Hamilton

„Pop art je populární, prchlivý, vtipný, nápaditý, sexy, mladý.“

Richard Hamilton se narodil 24. února 1922 v Londýně a zemřel 13. září 2011. Je považován za jednoho ze zakladatelů pop artu v Anglii. Mezi jeho přednostní díla patří koláže, skrze něž zrcadlil tehdejší populární kulturu.

V roce 1956 proběhla ve White Chapel Art Gallery v Anglii výstava s názvem *This is tomorrow* (*Tohle je zítřek*). Objevila se zde díla, která byla zaměřena na masovou kulturu. Byla zde také vystavena koláž Richarda Hamiltona s názvem *Co vlastně dělá naše dnešní příbytky tak odlišnými a tak sympatickými?*

Lekce první: Koláž života v moderním bytě

Délka lekce: 4 vyučovací hodiny výtvarné výchovy

V rámci první lekce měli žáci za úkol za pomoci různých časopisů a letáků vytvořit koláž života v moderním bytě. Žáci si sami mohli zvolit, jakou místnost konkrétně vytvoří. Jako podklad byla vybrána černá čtvrtka o velikosti A3. Výsledná koláž byla doplněna temperovými barvami.

Na závěr každý žák zkusil vymyslet příběh, tajemství či nějakou zvláštnost dané místnosti.



Ložnice

Ložnice, kde je vylepený velký plakát psa. (právě jí prochází)

Také se zde nachází sprcha, ve které se zrovna někdo sprchuje
Při sprchování lze rovnou sledovat televizi.



Více místností

V jedné z místností se nachází muž, který umí procházet zdi

a také je zde mluvící pes.



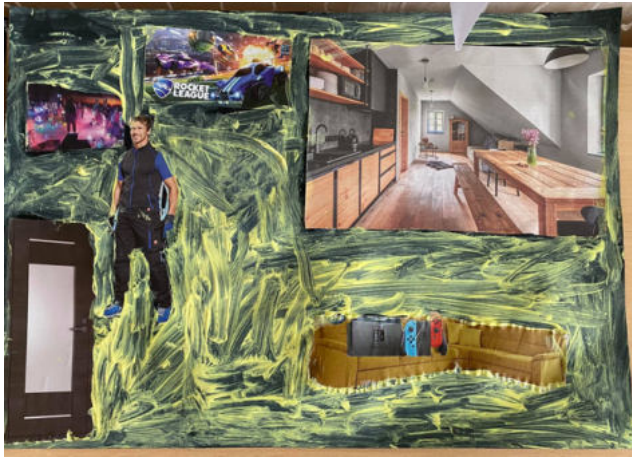
Kuchyň propojená s obývacím pokojem

V obývacím pokoji se nachází žena, která předtím seděla v kuchyni, čekají až u počítače. Nyní je v obývacíku. Také má ráda paštiku Májku.



Obývací pokoj

Pokoj milovnice zvířat. Majitelka právě přichází domů a zvířata už dostanou krmení.



Kuchyně propojená s obývacím pokojem

Bydlí zde muž, který právě přišel domů z práce.
Na zdi má vystavené plakáty.
byl muž unavený, a tak si lehl na gauč.
Před gaučem je chlupatý koberec.



Obývací pokoj

Muž a žena se spolu nejdříve koukali na horor (viz *Zhoubné zlo*), u toho pili Becherovku, dali si gumové bonbóny. Pak už nakonec popijeli i CocaColu a Fantu. Poté si zahráli Fortnite.



Obývací pokoj

V pokoji je maminka se synem.
Na stole je pro ně připravená snídaně.
Autorka pokoj doplnila o vlastní obrázky na zdi.



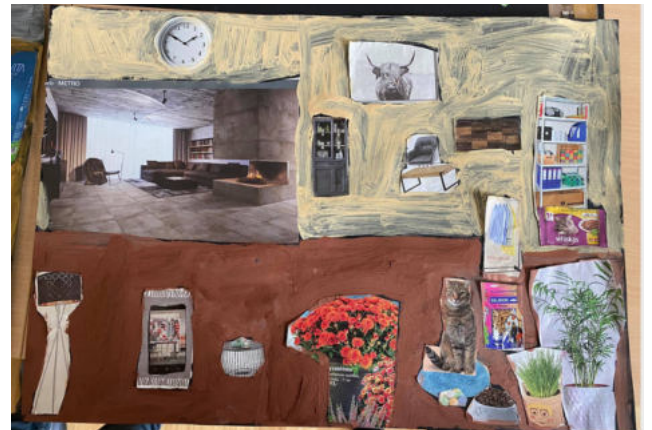
Obývací pokoj

Jedná se o takový zvěřecí hotel, kde zvířata umí
Mluvit. Je zde mnoho domácích mazlíčků.
Pokoj je doplněn o oblíbené plakáty her.



Obývací pokoj

Tento pokoj se potopil. Je celý pod vodou a vše zde zázrakem ožilo.



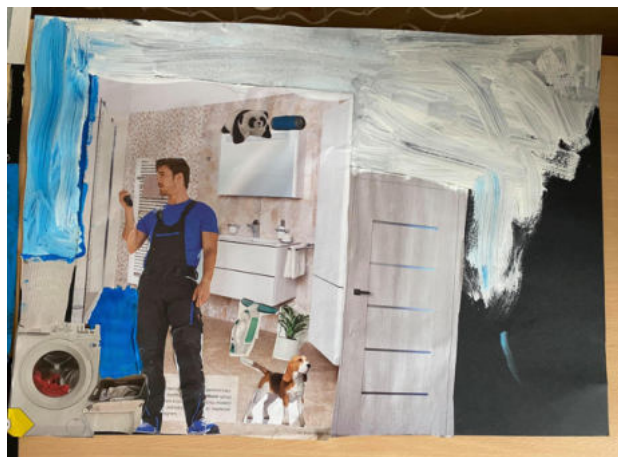
Obývací pokoj

Obývací pokoj patří milovníkům koček. Kočka má
zde pelíšek s hračkou.
U kočičího pelíšku se nachází krmení a kočičí
rostlina.



Kuchyně

V jídelně má vlastní skrytou místnost i kočka. Na vchodu do této toho místnosti je vylepená její fotografie. S dalším mazlíčkem psem spolu dobře vycházejí.



Koupelna

V koupelně je muž, který se chystá prát, ale zrovna u telefonuje. Pro poslech hudby je na zrcadle umístěn reprák.



Obývací pokoj s půdou jako herní místností

Tento pokoj je pro chlapce, který ho tvořil, vysněný.

Jedná se o byt bohatého muže. Skříňky jsou dané do barev, jak si majitel přál. Nad touto místností je půda, kde se nachází stoly s herními počítači.

Také se zde vyskytuje trezor, který je dobře schovaný (může se z koláže vytáhnout a opět schovat viz fotografie).



Kuchyně



Obývací pokoj – nedokončeno

2. výstava: Andy Warhol opět v galerii

Místo: Muzeum moderního umění Andyho Warhola, Medzilaborce



Plechovky Campbellovy polévky, 1962.
1966



Marilyn I-X, 1962



Cow,

Andy Warhol

Andy Warhol je americký umělec a také jednou z vůdčích osobností amerického pop artu. Narodil se 6. srpna 1928 v Pittsburghu a zemřel 22. února 1987.

Jeho oblíbenou technikou se staly síťotiskové fotografie – opakovaně reprodukoval stále ten samý obraz dokola. Ve svých začátcích používal recyklované fotografie z novin a časopisů, poté si pořídil fotoautomaty a fotografie si tvořil sám.

Warhol pracoval pro mnoho módních časopisů. Vydal několik knih se svými pracemi. Ve své tvorbě využíval postupy, které nebyly doposud známé. Jeho námětem pro tvorbu bylo vše možné, od koček až po květiny. Andy Warhol vystavoval obrazy s Campbellovými plechovkami poprvé v roce 1962 a byly vystavovány stejným stylem, jakým jsou nabízeny v supermarketech. Warholovým záměrem bylo poukázat na společnost tím způsobem, že i ti „nejbohatší spotřebitelé v podstatě kupují stejné výrobky jako nejchudší. Můžete se dívat na televizi a pít colu a víte, že prezident pije colu a všichni ostatní pijí colu.“

Rodinné kořeny Andyho Warhola nalézáme na Slovensku. Rodiče Andyho Warhola emigrovali ze Slovenska do Ameriky. Ve slovenských Medzilaborcích se nachází jeho muzeum.

Lekce druhá: Oblíbená sladkost třídy

Délka lekce: 2 vyučovací hodiny výtvarné výchovy

Druhá lekce výtvarné výchovy byla zaměřena na práci s černobílou fotografií čokolády Milky. Každý žák dostal 2-3 fotografie formátu A5. Následně pomocí vodových barev vybarvil čokoládu a její pozadí. Na závěr každý žák zvolil pro svou čokoládu příchut' dle své libosti.

Barevné Milky žáci společně nalepili na dvě velké černé plochy. Barevnost výsledných děl na nich pěkně vyniká. Vznikly dva velké obrazy.



Najdi si svou příchut': cherry, bubble, oříšková, skořice a jahoda, jablečná s krví, apple, hanzboxácká, jablko a šmoula, banánovojahodová, oreová, zlatíčková, šmoulová, milková, jablko a karamel, víno a vanilka, borůvka a jahoda, jahoda, slaný karamel, duhová, hořká, skořice, šmoulová a malina, arašídová, zmrzlinová, karamelová a šmoula, karamel a višně, borůvková s banánem, jahodová a pomerančová.

3. výstava: Obří hamburger. To snad ne! Claes Oldenburg

Místo: MoMA New York



Floor Burger, 1962



Giant BLT (Bacon, Lettuce, and Tomato Sandwich), 1963



Spoonbridge and Cherry, 1988



Dropped Cone, 2001

Claes Oldenburg

Claes Oldenburg je dalším představitelem amerického pop artu. Narodil se 28. ledna 1929 ve Švédsku. V roce 1936 se s rodinou přestěhoval do New Yorku a později do Chicaga.

Jeho první tvorba nebyla úplně přijata, ale úspěch na sebe nenechal dlouho čekat. Pro jeho tvorbu jsou typický humor a parodie. Tohoto umělce velmi ovlivnila americká konzumní kultura.

Mezi jeho díla patří především sochy vyrobené z netradičních materiálů – z materiálů, které jsou produkovány komerční společnostmi. Tzv. měkké sochy jsou vyrobeny například z látek či polystyrenu. Sochy velkých rozměrů zobrazují hamburgery, zmrzliny, ale také ohryzek od jablka, rtěnka na pásovém traktoru, lžíce s třešní apod.

Lekce třetí: Mobilní telefony

Délka lekce: 4 vyučovací hodiny výtvarné výchovy

Během této lekce žáci pracovali ve dvou skupinách. První byla skupina dívek a druhou skupinu tvořili chlapci. Každá skupina dostala velkou krabici, z níž měla vytvořit chytrý mobilní telefon. K tvorbě využili temperové barvy a fixy. Na závěr každá skupina vymyslela zprávu, jež se z mobilu posílá či na něj přichází. Text je napsán v komiksových bublinách a nalepený po okrajích telefonů.

Skupina chlapců:

Chlapci zvolili na displej telefonu motiv otevírající se aplikace Netflix. Pomocí barevných fixů vytvořili na zadní straně barevný kryt, který je namalován temperovými barvami.

Zprávy:

- *Jdeš jezdit na koloběžce? Já jo. Jestli jdeš, sejdeme se jako vždy.*
- *CS, jdeš ven?*
- *Čus, jdeš zejtra do IGY? Zeptej se rodičů pls.*

Skupina dívek:

Dívky přední stranu mobilního telefonu vyplnily různými aplikacemi. Zadní část jejich telefonu je bez krytu. Namalovaly značku a stříbrnou barvu telefonu.

Zprávy:

- Od: Kikísek ❤️
Ahoj❤️ ,jdeš volat?
- Volá Ládísek ❤️
- Zmeškaný hovor od: Kikísek ❤️





Skupina chlapců



Skupina dívek



4. výstava: Zákusky od Wayneho Thiebauda aneb cesta do cukrárny

Místo: Crocker Art Museum Kalifornie



Boston Cremes, 1962



Three Donuts, 1994

Wayne Thiebaud

Wayne Thiebaud je americký pop-artový umělec, který se narodil v roce 1920 v Arizoně, kde stále žije.

Od roku 1942 do roku 1945 sloužil v letecké armádě. Pro armádu také maloval nástěnné malby. V roce 1951 měl svou první samostatnou výstavu v Crocker Art Gallery ve státě Kalifornie. Ve svých malbách zachycoval běžné předměty. Obvykle to byly sladkosti, krémové dorty či pečivo. Wayne Thiebaud je představitelem kalifornské varianty pop artu.

Lekce čtvrtá: Zákusky

Délka lekce: 2 vyučovací hodiny výtvarné výchovy

Tato lekce byla zaměřena na studium skutečnosti. Žáci dostali do lavice dva zákusky, které se snažili pomocí temperových barev odpozorovat a namalovat. Malba zákusků byla bez použití vody. Barvu pozadí si každý žák zvolil sám.



Špička a cupcake



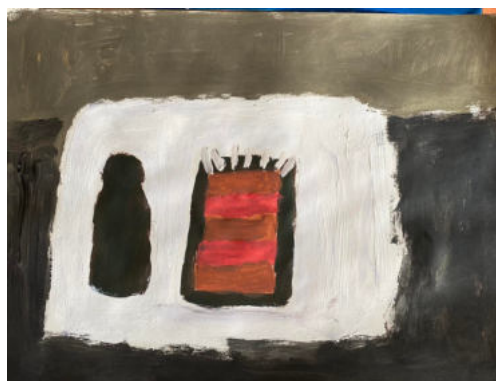
Cupcake a špička



Cupcake a špička



Donuty



Špička a punčový řez



Cupcake a špička



Špička a dort



Dort a špička



Dort a špička



Špička a dort



Špička a punčový řez



Punčový řez a špička

5. výstava: Cesta za komiksem,

Roy Lichtenstein

Místo: MoMA New York



Ten Dollar Bill, 1956

Litografie z roku 1956. Jedná se o dílo, které Roy Lichtenstein vytvořil na počátku své pop-artové tvorby. Tato bankovka poté ovlivnila několik Lichtensteinových pozdějších děl. Je považována za jedno z nejlepších uměleckých zobrazení měny.



Look Mickey, 1961



M-maybe, 1965

Roy Lichtenstein

Roy Lichtenstein se narodil 27. října 1923 v New Yorku a zemřel 29. září 1997. Je to americký představitel pop artu. V 60. letech 20. stol. byla jeho tvorba zaměřena na motivy z kreslených seriálů (Pepík námořník, Mickey Mouse).

Tvorba Roye Lichtensteina je také typická obrazy, které obsahují zvětšeniny okopírovaných komiksů. V svých dílech uplatňoval techniku tzv. tečky Ben Day, což je levná tiskařská technika, jejíž prostřednictvím byly tištěny levné komiksy.

Lekce pátá: Návrhy bankovek

Délka lekce: 2 vyučovací hodiny výtvarné výchovy

Cílem lekce byl návrh vlastních bankovek. Žáci pracovali pouze s tužkou a tenkým černým fixem. Návrh byl vytvořen na čtvrtku o velikosti 16,5 x 7,5 cm. Výsledné bankovky se poté nakopírovaly na barevné papíry.



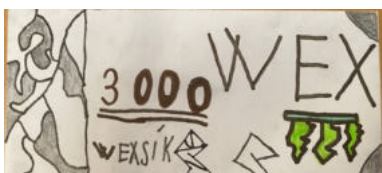
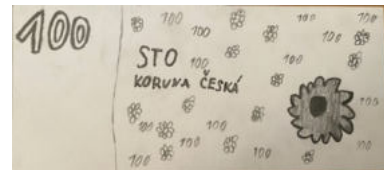
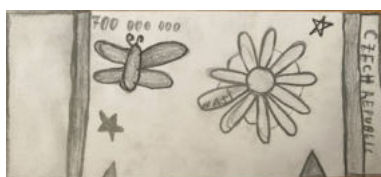
listy lípy



růže



kresleno levou rukou

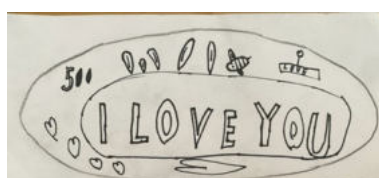
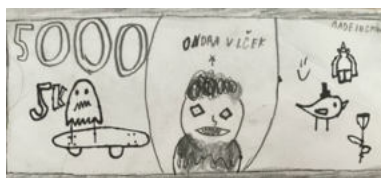


nuly jsou na silnici

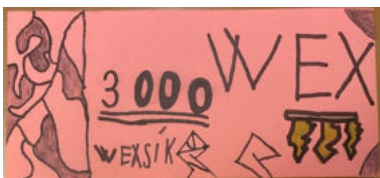
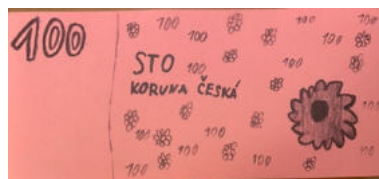
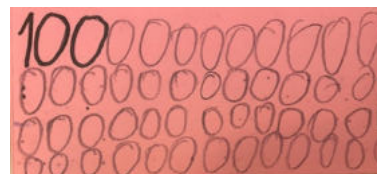


schovaných 5 hlav

Minecraft



Barevná verze:



Zdroje příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s. 39.

Obr. 2: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.28.

Obr. 3: Sir Eduardo Paolozzi, *I was a Rich Man's Plaything* 1947. *Tate* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/imap/imap2/paolozzi.shtml>

Obr. 4: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.40.

Obr. 5: *Ronald Brooks Kitaj, Cecil Court London W.C.2. (The Refugees) 1983-4*. *Tate* [online]. [cit. 2021-6-20]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/kitaj-cecil-court-london-w-c-2-the-refugees-t04115>

Obr. 6: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.43.

Obr. 7: *Robert Rauschenberg Foundation* [online]. [cit. 2021-6-20]. Dostupné z: <https://www.rauschenbergfoundation.org/art/art-in-context/monogram>

Obr. 8: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.47.

Obr. 9: *Alex Katz Virtual reality*[online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.richardgraygallery.com/exhibitions/alex-katz4?view=slider#4>

Obr. 10: Andy Warhol Campbell's Soup Cans 1962. *MoMA* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.moma.org/collection/works/79809>

Obr. 11: Wayne Thiebaud Cut Meringues 1961. *MoMA* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.moma.org/collection/works/78898>

Obr. 12: Roy Lichtenstein Ten Dollar Bill, 1956. *National Gallery of Art* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.nga.gov/collection/art-object-page.76385.html>

Obr. 13: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.53.

Obr. 14: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.45.

Obr. 15: LOVE, 1966–1999. *Robert Indiana* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <http://robertindiana.com/works/love-2/>

Obr. 16: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.53.

Obr. 17: HONNEF, Klaus, GROSENICK, Uta, ed. *Pop-art*. [Praha]: Slovart, c2004, s.53.

Obr. 18: *Infinity Mirror Room - Phalli's Field (Floor Show), 1965* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artwork/yayoi-kusama-infinity-mirror-room-phallis-field-floor-show>

Obr. 19: YAYOI KUSAMA: INFINITY MIRROR ROOMS. *Tate* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/yayoi-kusama-infinity-mirror-rooms>

Obr. 20: Peter Saul Icebox Number 9, 1963. <https://www.moma.org/collection/works/78886> [online]. [cit. 2022-03-06].

Obr. 21: *The art story: Gilbert & George* [online]. Dostupné z: <https://www.theartstory.org/artist/gilbert-and-george/>

Obr. 22: JAŁOWIK, Delfina. *Museum of contemporary art v Krakově: Pop-art After the Holocaust Boris Lurie*. Kraków: Managing editor, 2019., s. 214.

Obr. 23: BREGANTOVÁ, Polana, ŠVÁCHA, Rostislav a Marie PLATOVSKÁ, ed. *Dějiny českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978802001487-x.

Obr. 24: Jeff Koons vystavuje v Paříži umění na pomezí kýče. *Deginmag* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/umeni/52540-jeff-koons-vystavuje-v-parizi-umeni-na-pomezi-kyce.html>

Obr. 25: Keith Haring Untitled 1982. *MoMA* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.moma.org/collection/works/37162>

Obr. 26: https://prazsky.denik.cz/kultura_region/vltava_sochy20070428.html. *Pražský deník* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/kultura_region/vltava_sochy20070428.html

Obr. 27: In the Milky Lake/Thinking One, 2011. *LACMA* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.lacma.org/node/39346>

Obr. 28: Takashi Murakami 727 1996. <https://www.moma.org/collection/works/88960> [online]. [cit. 2022-03-06].

Obr. 29: *Shopbritto* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.shopbritto.com/collections/fine-art/products/red-flower-original-painting#>

Obr. 30: Lobsteropolis City: Philip Colbert's first fully digital exhibition. *883magazine* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://1883magazine.com/lobsteropolis-city-philip-colberts-first-fully-digital-exhibition/>

Obr. 31: Female Jungle. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/unikatni-dilo-pasty-onera-inspirovane-muchou-se-vydrzilo-za-570-tisic-40362101>

Obr. 32: KOVÁŘ, Petr a Ondřej NAVRÁTIL, NAVRÁTILOVÁ GARGULÁKOVÁ, Magda, ed. *To bych zvládl taky: umění moderny v komiksech*. Ilustroval Marta KOVÁŘOVÁ. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 9788021081871.

Obr. 33: HORÁK, Ondřej. *Proč obrazy nepotřebují názvy*. Ilustroval Jiří FRANTA. V Praze: Labyrint, 2014. ISBN 9788086803289.

Obr. 34: BARONE, Adriano. *Warhol: život v komiksu*. Ilustroval Officina INFERNALE, přeložila Andrea JACKOVÁ. V Brně: CPress, 2020. ISBN 9788026430858.

Obr. 35: *Pracovní listy Andy Warhol: Zlatá šedesátá*. Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou, 2013.

Obr. 36: VONDROVÁ, Petra. *Tvoříme z věcí kolem nás: Pop - art pro děti*. ISBN 9788025111499.

Obr. 37: BÖHLER, Thomas. *Pop Art: Create your own striking wall art*. Search press, 2014. ISBN 9781782212331.

Přílohy II. Obrazový materiál a fotodokumentace k projektové části

Fotografie pochází ze soukromého archivu diplomantky.